

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

**ÜNİVERSİTELERİN YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARINDAKİ TÜRK DİLİ
ALAN DERSLERİNE NİTELİK VE NİCELİK BAKIMINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cengiz UYSAL

HAZİRAN-2013

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

**ÜNİVERSİTELERİN YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARINDAKİ TÜRK DİLİ
ALAN DERSLERİNE NİTELİK VE NİCELİK BAKIMINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cengiz UYSAL

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Asiye Mevhibe Coşar

HAZİRAN-2013

TRABZON

ONAY

Cengiz UYSAL tarafından hazırlanan Üniversitelerin Yüksek Lisans Programlarındaki Türk Dili Alan Derslerine Nitelik ve Nicelik Bakımından Bir Yaklaşım Denemesi adlı bu çalışma 28 /06/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oy birliği / oy çokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. A. Mevhibe COŞAR (Başkan-Danışman)

Doç. Dr. Suat UNGAN (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Erhan DURUKAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.../.../2013

Prof. Dr. Ahmet ULUSOY
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Cengiz UYSAL

28.06.2013

ÖNSÖZ

İlkokuldan akademik eğitimin son noktasına kadar devam eden örgün eğitimde Türk Dili dersleri ayrı bir yer tutar çünkü kullanılan dilin doğru olması, verilmek istenen mesaj için son derece önemlidir. Bu yüzden dil eğitimi, üzerinde hassasiyetle durulan, durulması gereken bir konudur.

Lisansüstü eğitimi, bu konunun bilimsel tarafını oluşturur. Yapılan ve yapılacak çalışmaların birbiriyle eş güdümlü olması bilimsel başarı için önemli bir unsurdur. Bologna Bildirgesiyle başlayan Avrupa'daki üniversitelerin ders kredi ve içeriklerinde ve nihayetinde diplomalarda yaşanan sorunların bertaraf edilmesi amacıyla oluşturulan çabalar bu durumun bir göstegesidir.

Bu çalışmada üniversitelerimizin yüksek lisans programlarının Türk Dili derslerinin kredi ve ders içeriklerinin incelenerek aralarındaki uyum-uyumsuzlukları ortaya konularak sürece bir katkı yapmaya çalışıldı.

Çalışmada; a. yüksek lisans Türk Dili ve Edebiyatı bölümü olan 15 üniversitenin Türk Dili dersleri, b. Üniversitelerin Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili veya Türk Dili programlarında yer alan tüm dersler, c. Üniversitelerin Çağdaş Türk Lehçeleri bölümlerinde yer alan Türk Dili dersleri incemeye alındı. Kimi üniversitelerin bilgilerine ulaşamaması, kimilerinin güncelleme çalışmaları, çalışmamızı zorlaştıran başlıca unsur oldu.

Çalışmanın başta Bologna sürecine uyum sağlamaya çalışan üniversitelerimizin ilgili bölümlerine sonra da diplomalarıyla ilgili çeşitli sorunlar yaşayan öğrencilere faydalı olmasını dilerken yüksek lisans boyunca bana ders veren tüm hocalarıma özellikle hem ders hem de tezimle uğraşan hocam Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR'a ve kendilerine ayırmam gereken zamandan çaldığım eşim ve çocuklarıma teşekkür ederim.

Mayıs 2013

Cengiz UYSAL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	XVI
ABSTRACT	XVII
TABLolar LİSTESİ.....	XVIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XXI
GİRİŞ.....	1-4

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BOLOGNA SÜRECİ, TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI, TÜRK DİLİ ALANI	5-8
1.1. Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma ve Bologna Süreci	5
1.2. Türkiye'deki Türk Dili ve Edebiyatı Alanına Genel Bir Bakış	6
1.3. Yüksek Lisans Türk Dili Alanına İlişkin Bir Değerlendirme.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÜNİVERSİTELERİN YÜKSEK LİSANS TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI TÜRK DİLİ DERSLERİYLE (ESKİ-YENİ) TÜRK DİLİ ve ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ PROGRAMLARININ NİCELİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	9-32
2.1. Türk Dili Ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Türk Dili Dersleri Verileri Üzerine Bir Değerlendirme.....	14
2.1.1. Üniversitelerin Eski Türk Dili Ana Bilim Dalı Başlığı Altında Okuttukları Dersler	17
2.1.2. Üniversitelerin Doğu Türkçesi veya Orta Türkçe Başlığı Altında Okuttukları Türk Dili Dersleri	18

2.1.3. Üniversitelerin Batı Türkçesi Başlığı Altında Okuttukları Türk Dili Dersleri	20
2.1.4. Üniversitelerin Günümüz Türkiye Türkçesi ve Çağdaş Türk Lehçeleri Başlığı Altında Okuttukları Türk Dili Dersleri	22
2.2. Üniversitelerin Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Türk Dili Yüksek Lisans Programları, Ders Katalogları Üzerine Bir Şekil Değerlendirmesi	24
2.3. Üniversitelerin Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programları Ders Katalogları Üzerine Bir Şekil Değerlendirmesi	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÜNİVERSİTELERİN YÜKSEK LİSANS TÜRK DİLİ DERSLERİNİN İÇERİK DEĞERLENDİRMESİ 33-130

3.1. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Türk Dili Dersleri.....	33
3.1.1. Eski Türkçe Dönemi Dersleri.....	35
3.1.1.1. Altayistik.....	35
3.1.1.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	35
3.1.1.1.2. Dersin İçeriği.....	35
3.1.1.2. Göktürkçe (Tarihi Türk Dili Metinleri, Orhon Türkçesi, Müşterek Orta Asya Türkçesi, Eski Türkçe)	36
3.1.1.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	37
3.1.1.2.2. Dersin İçeriği.....	38
3.1.1.3. Uygurca (Tarihi Türk Dili Metinleri, Orta Asya Türkçesi, Eski Türkçe).....	38
3.1.1.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	39
3.1.1.3.2. Dersin İçeriği.....	39
3.1.2. Orta Türkçe Dönemi Dersleri	40
3.1.2.1. Karahanlıca (Karahanlı Türkçesi, Doğu Türkçesi, Orta Türkçe, Hakaniye Türkçesi).....	40

3.1.2.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	42
3.1.2.1.2. Dersin İçeriği.....	42
3.1.2.2. Çağatayca (Çağatay Dili ve Edebiyatı, Tarihi Doğu Türkçesi)	43
3.1.2.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	44
3.1.2.2.2. Dersin İçeriği.....	44
3.1.2.3. Kıpçakça (Tarihi Kıpçak Türkçesi Metinleri, Orta Türkçe Metin İncelemeleri)	45
3.1.2.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	45
3.1.2.3.2. Dersin İçeriği.....	45
3.1.2.4. Harezme (Harezme Türkçesi, Harezme-Kıpçak Türkçesi, Doğu Türkçesi Metinleri, Türk Dili Kaynakları)	46
3.1.2.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	47
3.1.2.4.2. Dersin İçeriği	47
3.1.3. Batı Türkçesi Dönemi Dersleri	48
3.1.3.1. Eski Anadolu Türkçesi (14. Yy Anadolu Türkçesi, Selçuklu Dönemi Türk Dili, Beylikler Dönemi Türk Dili)	48
3.1.3.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	48
3.1.3.1.2. Dersin İçeriği.....	49
3.1.3.2. Osmanlıca (Klasik Osmanlıca Türkçe Metinler, Osmanlıca Mensur Metinler, Osmanlıca Manzum Metinler, İleri Osmanlıca,19. Yy. Osmanlı Türkçesi Metinleri)	50
3.1.3.2.1. Dersin Konumu, Amaç Ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	50
3.1.3.2.2. Dersin İçeriği.....	51
3.1.3.3. Türkiye Türkçesi (Türkçenin Sentaksı, Türkiye Türkçesinin Sorunları, Türk Dil Bilgisi, Dilbilgisi Çözümlenmeleri, Cümle Bilgisi, Sözdizimi)	52

3.1.3.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	52
3.1.3.3.2. Dersin İçeriği.....	52
3.1.3.4. Türkçenin Ağızları (Karşılaştırmalı Türkiye Türkçesi Ağızları, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Anadolu ve Rumeli Ağızları, Nevşehir Ağzı, Karaman Ağzı)	53
3.1.3.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	54
3.1.3.4.2. Dersin İçeriği	55
3.1.4. Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri	55
3.1.4.1. Yaşayan Türk Lehçeleri (Çağdaş Türk Lehçeleri, Mukayeseli Türk Lehçe ve Şiveleri	56
3.1.4.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	56
3.1.4.1.2. Dersin İçeriği.....	56
3.1.4.2. Özbekçe	58
3.1.4.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	58
3.1.4.2.2. Dersin İçeriği	59
3.1.4.3. Kazakça	60
3.1.4.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	60
3.1.4.3.2. Dersin İçeriği	60
3.1.4.4. Kırgızca	61
3.1.4.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	61
3.1.4.4.2. Dersin İçeriği	61
3.1.5. Diğer Türk Dili Dersleri	62
3.1.5.1. Türk Dili Tarihi.....	63
3.1.5.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	63
3.1.5.1.2. Dersin İçeriği	63
3.1.5.2. Dilbilimi	64

3.1.5.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	64
3.1.5.2.2. Dersin İçeriği	65
3.1.5.3. Türk Dili Araştırmaları	65
3.1.5.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	65
3.1.5.3.2. Dersin İçeriği	66
3.1.5.4. Sözcük Bilimi	66
3.1.5.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	67
3.1.5.4.2. Dersin İçeriği	67
3.1.5.5. Biçimbilim	67
3.1.5.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri Adlandırması	68
3.1.5.5.2. Dersin İçeriği	68
3.1.5.6. Türkolojide Kaynak ve Yöntemler	68
3.1.5.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	69
3.1.5.6.2. Dersin İçeriği	69
3.1.5.7. Türk Dilinde Özel Konular	69
3.1.5.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	69
3.1.5.7.2. Dersin İçeriği	70
3.1.5.8. Sözlük Bilimi	71
3.1.5.8.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	71
3.1.5.8.2. Dersin İçeriği	71
3.2. Üniversitelerin Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Türk Dili Yüksek Lisans Dersleri	72
3.2.1. Eski Türkçe Dönemi Dersleri	74
3.2.1.1. Altay Dilleri Teorisi	74
3.2.1.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	75
3.2.1.1.2. Dersin İçeriği	75

3.2.1.2. Göktürkçe (Eski Türkçe, Orhun Türkçesi)	75
3.2.1.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	76
3.2.1.2.2. Dersin İçeriği	76
3.2.1.3. Uygurca	77
3.2.1.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	77
3.2.1.3.2. Dersin İçeriği	78
3.2.2. Orta Türkçe Dönemi Dersleri.....	79
3.2.2.1. Karahanlıca (Karahanlı Türkçesi)	79
3.2.2.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	79
3.2.2.1.2. Dersin İçeriği	79
3.2.2.2. Harezmi-Kıpçakça (Altın Ordu Alanı Dili ve Edebiyatı, Harezmi Türkçesi Metinleri, Kuzeybatı Türkçesi).....	80
3.2.2.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	80
3.2.2.2.2. Dersin İçeriği	81
3.2.2.3. Çağatayca	82
3.2.2.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	82
3.2.2.3.2. Dersin İçeriği	83
3.2.3. Batı Türkçesi Dönemi Dersleri	84
3.2.3.1. Eski Anadolu Türkçesi (Eski Anadolu Türkçesinde Kelime Grupları, Eski Anadolu Türkçesi Grameri)	84
3.2.3.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	84
3.2.3.1.2. Dersin İçeriği	85
3.2.3.2. Osmanlıca (Osmanlı Türkçesi Metin İncelemeleri).....	86
3.2.3.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	86
3.2.3.2.2. Dersin İçeriği	87

3.2.3.3. Türk Dil Bilgisi (Türkiye Türkçesi Grameri, Ses Bilgisi, Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi, Türkiye Türkçesindeki Ekler, Türkiye Türkçesi Cümle Bilgisi, Türkçe Sözdizimi İncelemeleri, Türkçede Ses Değişmeleri, Türkçede Söz Öbekleri, Türkçede Kelime Yapımı)	87
3.2.3.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	88
3.2.3.3.2. Dersin İçeriği	88
3.2.3.4. Anadolu Ve Rumeli Ağızları (Anadolu Ağızlarının Ses Ve Yapı Özellikleri)	89
3.2.3.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	90
3.2.3.4.2. Dersin İçeriği	91
3.2.4. Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri	91
3.2.4.1. Bugünkü Türk Lehçeleri (Bugünkü Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar, Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi)	92
3.2.4.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	92
3.2.4.1.2. Dersin İçeriği	93
3.2.4.2. Kazakça	94
3.2.4.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	94
3.2.4.2.2. Dersin İçeriği	95
3.2.4.3. Azerice	95
3.2.4.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	95
3.2.4.3.2. Dersin İçeriği	95
3.2.4.4. Uygurca (Yeni Uygur Türkçesi)	96
3.2.4.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	97
3.2.4.4.2. Dersin İçeriği	97
3.2.4.5. Kırgızca	97

3.2.4.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	98
3.2.4.5.2. Dersin İçeriği	99
3.2.4.6. Tatarca	99
3.2.4.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	99
3.2.4.6.2. Dersin İçeriği	99
3.2.4.7. Özbekçe	100
3.2.4.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	100
3.2.4.7.2. Dersin İçeriği	100
3.2.4.8. Türkmence	101
3.2.4.8.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	101
3.2.4.8.2. Dersin İçeriği	102
3.2.4.9. Gagavuzca	102
3.2.4.9.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	102
3.2.4.9.2. Dersin İçeriği	103
3.2.5. Diğer Türk Dili Dersleri88	
3.2.5.1. Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri (Türk Dilinin Bugünkü Problemleri)	103
3.2.5.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	104
3.2.5.1.2. Dersin İçeriği	105
3.2.5.2. Türk Diyalektolojisi	106
3.2.5.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	106
3.2.5.2.2. Dersin İçeriği	106
3.2.5.3. Dilbilim (Genel Dil Bilimi, Toplum Dil Bilimi)	107
3.2.5.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	107
3.2.5.3.2. Dersin İçeriği	107

3.2.5.4. Türkolojiye Giriş.....	108
3.2.5.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	108
3.2.5.4.2. Dersin İçeriği	108
3.2.5.5. Türk Alfabeleri (Türk Dillerinin Kullandığı Alfabeler)	109
3.2.5.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	109
3.2.5.5.2. Dersin İçeriği	109
3.2.5.6. Türk Dili Tarihi	110
3.2.5.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	110
3.2.5.6.2. Dersin İçeriği	110
3.2.5.7. Sözlük Bilimi	111
3.2.5.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	111
3.2.5.7.2. Dersin İçeriği	111
3.3. Üniversitelerin Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programı Dersleri	112
3.3.1. Azerice	113
3.3.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	113
3.3.1.2. Dersin İçeriği	114
3.3.2. Özbekçe	114
3.3.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	114
3.3.2. 2.Dersin İçeriği	115
3.3.3. Uygurca	115
3.3.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	116
3.3.3.2. Dersin İçeriği	116
3.3.4. Kazakça	117
3.3.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	117
3.3.4.2. Dersin İçeriği	117

3.3.5. Kırgızca	118
3.3.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	118
3.3.5.2. Dersin İçeriği	118
3.3.6. Tatarca	119
3.3.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	119
3.3.6.2. Dersin İçeriği	119
3.3.7. Başkurtça	119
3.3.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	119
3.3.7.2. Dersin İçeriği	120
3.3.8. Yakutça	120
3.3.8.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	120
3.3.8.2. Dersin İçeriği	120
3.3.9. Çuvaşça	120
3.3.9.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması.....	121
3.3.9.2. Dersin İçeriği	121
3.3.10. Sibirya Türkçesi	122
3.3.10.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	122
3.3.10.2. Dersin İçeriği	122
3.3.11. Türkmence	122
3.3.11.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	122
3.3.11.2. Dersin İçeriği	123
3.3.12. Altayistik	123
3.3.12.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	123
3.3.12.2. Dersin İçeriği	124
3.3.13. Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri.....	124

3.3.13.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	124
3.3.13.2. Dersin İçeriği	125
3.3.14. Tarihi Türk Şiveleri	125
3.3.14.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	125
3.3.14.2. Dersin İçeriği	126
3.3.15. Dilbilimi	126
3.3.15.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	126
3.3.15.2. Dersin İçeriği	126
3.3.16. Türk Dili Tarihi	127
3.3.16.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	127
3.3.16.2. Dersin İçeriği	127
3.3.17. Çağdaş Türk Lehçelerinde Söz Varlığı	128
3.3.17.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	128
3.3.17.2. Dersin İçeriği	129
3.3.18. Türk Diyalektolojisi	129
3.3.18.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması	130
3.3.18.2. Dersin İçeriği	130

SONUÇ VE ÖNERİLER	311
YARARLANILAN KAYNAKLAR	118
EKLER	120
ÖZGEÇMİŞ	135

ÖZET

Lisans öğretiminden başlayarak Türk dilini her açıdan inceleyip sonuçları ortaya koymak, bu bilgilerden yola çıkarak yeni ve farklı bakış açıları sunmak, öte yandan dünyanın her tarafındaki Türk dili çalışmalarını takip edip ulaşılan sonuçlarla karşılaştırmak böylelikle Türk dilinin tarihteki, şimdi ve gelecekteki konumunu belirlemek bu alandaki bilim insanlarının başlıca görevlerindedir.

Birinci bölümde Bologna Süreci özetle tanıtılmaya çalışılarak Türkiye'deki yüksek lisans Türk dili derslerinin kısa bir değerlendirmesi yapıldı. İkinci bölümde dersler üç ana kategoride şekil açısından incelendi. Bu kategoriler: 1. Örnekleme seçilen 15 üniversitenin yüksek lisans Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerindeki Türk dili dersleri, 2. Yüksek lisans Türk dili ana bilim dalında yer alan Türk dili dersleri, 3.Yüksek lisans Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü Türk dili dersleri

Bütün bu derslerin gerek yerel gerekse AKTS ders kredileri, okutuldukları dönemler, zorunluluk-seçimlik durumları, ders adlandırma farklılıkları, teorik ve uygulama durumları, üniversitelere göre ders sayıları tablolara dönüştürülerek ortaya konuldu.

Üçüncü ve son bölüm, derslerin konu ve içeriklerinin incelendiği bölümdür. Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili dersleri, Yüksek Lisans Türk Dili Programları ve Çağdaş Türk Lehçelerinde yer alan tüm dersler incelemeye alındı. Öncelikle dersler, konu ve ad benzerliklerinden yola çıkılarak gruplandırıldı. Daha sonra bu derslerin amaç ve hedefleri, öğrenme çıktıları ve ders içerikleri birbirleriyle karşılaştırıldı.

Asıl çalışma, derslerin şekil ve içerik incelemesinin yapıldığı ikinci ve üçüncü bölümlerdir. Çalışmanın sonucunda elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak bazı öneri ve teklifler getirildi. Derslerle ilgili veriler çalışmanın sonuna eklendi.

Anahtar Sözcükler: Türk Dili, Bologna, Katalog, Şekil, İçerik

ABSTRACT

The main tasks of the scholars in this field are to examine Turkish language and reveal the results since undergraduate education, to offer new and different perspectives based on this information, to follow the work of the Turkish language all over the world and compare the results, thus determine the position of Turkish language in history, now, and in the future.

In the first chapter, a brief evaluation of graduate Turkish language courses in Turkey was done by briefly introducing the Bologna process. In the second chapter, the subjects were examined in three main categories in terms of shape. These are as follows: 1- Turkish language courses at the department of graduate Turkish language and Literature of 15 sample universities, 2- Turkish language courses in graduate Turkish Language department, 3- Turkish language courses in the department of graduate Modern Turkish Dialects.

Both local and ECTS course credits of these subjects, the periods of study, must-elective situations, differences in the naming of courses, theoretical and practical situations, and the number of courses by universities were given in the tables.

In the third and final section, the subject and content of the courses was studied. Turkish Language and Literature Turkish language courses and all the courses in graduate Turkish language programs and Contemporary Turkish Dialects were examined. Firstly, courses were grouped on the basis of similarities in subject and name. Later, the goals and objectives of these courses, learning outcomes and course contents were compared.

The main scope of the study was given in the second and third chapters in which the form and content of the courses was studied. Some suggestions were made according to the results of the study. The data on the courses were given at the end of the study.

Key words: Turkish Language, Bologna, Catalog, Figure, Content

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Olan 15 Üniversitede Yer Alan Toplam Ders Sayısı ve Türk Dili Ders Sayısı	2
2	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili, Türk Dili Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Olan Üniversiteler	3
3	Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programı Olan Üniversiteler	3
4	Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans ve Doktora Programları Listesi.....	10
5	Yüksek Lisans Türk Dili ve Edebiyatı ve Türk Dili Program Sayıları	13
6	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Olan 15 Üniversitede Yer Alan Toplam ve Türk Dili Ders Sayıları, Ulusal ve Avrupa Kredi Toplamları	14
7	Altayistik Konu Başlıklarının Dağılımı.....	36
8	Göktürkçe Konu Başlıklarının Dağılımı	38
9	Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı.....	40
10	Karahanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı	43
11	Çağatayca Konu Başlıklarının Dağılımı.....	44
12	Kıpçakça Konu Başlıklarının Dağılımı	46
13	Harezmiye Konu Başlıklarının Dağılımı	48
14	Eski Anadolu Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı	49
15	Osmanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı	51
16	Türkiye Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı	53
17	Türkçenin Ağızları Konu Başlıklarının Dağılımı	55
18	Yaşayan Türk Lehçeleri Dersler Konu Başlıklarının Dağılımı	58
19	Özbekçe Konu Başlıklarının Dağılımı	59
20	Kazakça Konu Başlıklarının Dağılımı	61
21	Kırgızca Konu Başlıklarının Dağılımı	62
22	Belirli Bir Dönemi İncelemeyen Genel Türk Dili Dersleri	62

23	Türk Dili Tarihi Konu Başlıklarının Dağılımı	64
24	Dil Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı	65
25	Türk Dili Araştırmaları Konu Başlıklarının Dağılımı	66
26	Sözcükbilimi Konu Başlıklarının Dağılımı	67
27	Biçimbilim Konu Başlıklarının Dağılımı	68
28	Türkolojide Kaynak ve Yöntemler Konu Başlıklarının Dağılımı	69
29	Türk Dilinde Özel Konular Konu Başlıklarının Dağılımı	70
30	Sözlük Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı	71
31	Altay Dilleri Teorisi Konu Başlıklarının Dağılımı	75
32	Göktürkçe Konu Başlıklarının Dağılımı	77
33	Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı	78
34	Karahanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı	80
35	Harezmi-Kıpçakça Konu Başlıklarının Dağılımı	82
36	Çağatayca Konu Başlıklarının Dağılımı	83
37	Eski Anadolu Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı	85
38	Osmanlıca Metin İncelemeleri Konu Başlıklarının Dağılımı	87
39	Türk Dil Bilgisi Konu Başlıklarının Dağılımı	89
40	Anadolu ve Rumeli Ağızları Konu Başlıklarının Dağılımı	91
41	Çağdaş Türk Lehçeleri Konu Başlıklarının Dağılımı	92
42	Bugünkü Türk Lehçeleri Konu Başlıklarının Dağılımı	93
43	Kazakça Konu Başlıklarının Dağılımı	95
44	Azerice Konu Başlıklarının Dağılımı	96
45	Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı	97
46	Kırgızca Konu Başlıklarının Dağılımı	98
47	Tatarca Konu Başlıklarının Dağılımı	99
48	Özbekçe Konu Başlıklarının Dağılımı	101
49	Türkmence Konu Başlıklarının Dağılımı	102
50	Gagavuzca Konu Başlıklarının Dağılımı	103
51	Belirli Bir Dönemi İncelemeyen Genel Türk Dili Dersleri	104
52	Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri Konu Başlıklarının Dağılımı	105
53	Türk Diyalektolojisi Konu Başlıklarının Dağılımı	106
54	Dil Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı	107
55	Türkolojiye Giriş Konu Başlıklarının Dağılımı	108

56	Türk Alfabeleri Konu Başlıklarının Dağılımı	109
57	Türk Dili Tarihi Konu Başlıklarının Dağılımı.....	111
58	Sözlük Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı	112
59	Azerice Konu Başlıklarının Dağılımı	114
60	Özbekçe Konu Başlıklarının Dağılımı	115
61	Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı.....	117
62	Kazakça Konu Başlıklarının Dağılımı.....	118
63	Kırgızca Konu Başlıklarının Dağılımı.....	119
64	Tatarca Konu Başlıklarının Dağılımı	119
65	Başkurtça Konu Başlıklarının Dağılımı	120
66	Yakutça Konu Başlıklarının Dağılımı	121
67	Çuvaşça Konu Başlıklarının Dağılımı	121
68	Sibirya Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı.....	122
69	Türkmence Konu Başlıklarının Dağılımı	123
70	Altayistik Konu Başlıklarının Dağılımı	124
71	Çağdaş Türk Lehçeleri Konu Başlıklarının Dağılımı.....	125
72	Tarihi Türk Şiveleri Konu Başlıklarının Dağılımı	126
73	Dil Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı	127
74	Türk Dili Tarihi Konu Başlıklarının Dağılımı	128
75	Çağdaş Türk Lehçelerinde Söz Varlığı Konu Başlıklarının Dağılımı	129
76	Türk Diyalektolojisi Konu Başlıklarının Dağılımı	130

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB : Avrupa Birliği
- AKTS : Avrupa Kredi Transfer Sistemi
- ECTS : European Credit Transfer System
- PIRLS : Progress in International Reading Literacy Study (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi)
- PISA : Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)
- TDDS : Türk Dili Ders Sayısı
- TDS : Toplam Ders Sayısı
- S : Seçmeli Ders
- Z : Zorunlu Ders
- D : Konu Dağılımının Yapılıp Yapılmadığı
- TİMSS : Trends in International Mathematics and Science Study (Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Araştırması)

GİRİŞ

Günümüzü belirleyen temel etken, bilim ve teknolojide meydana gelen ve neredeyse her gün yenilenen gelişme ve değişimlerdir. Devletler, olan güçleriyle bu değişime ayak uydurma çabasında olduklarıdır. Bu değişime ayak uyduramayanların yakın gelecekte yok olma tehlikesiyle karşılaşacakları ortadadır. Değişimin motor gücünü ise üniversiteler oluşturmaktadır.

Yetişmiş insan gücünü I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda büyük ölçüde kaybeden genç Türkiye Cumhuriyeti, başlangıçta bu yarışta biraz geri kalmışsa da özellikle soğuk savaş döneminden sonra tarihinden de cesaret alarak bu yarışta yerini alma çabasına daha bir enerjik ve güvenle girmiştir. Artık dünyaya açık, rekabet edebilen ve 'Ben de varım' diyen bir Türkiye vardır.

Bologna Süreci Avrupa Birliği ülkelerinin ve gönüllü ülkelerin aralarında kurduğu, üniversitelerin programlarını her açıdan standartlaştırmaya yönelik bir çalışmadır. Türkiye siyasi olarak giremediği ancak diğer birçok alanda dahil olduğu Avrupa Birliği'nin bu programına gönüllü olarak katılmaktadır.

Avrupa Birliği'yle iş birliği çerçevesinde eğitimle ilgili olarak gerçekleştirilen Farabi, Erasmus, PIRLS, PISA, TİMSS gibi çalışmalardan sonra üniversitelerle ilgili en üst düzey çalışma alanı olan Bologna Süreci, AB'ye girme uğraşında olan Türkiye için önemli bir faaliyet alanıdır.

Bologna Süreci, gönüllü üniversitelerin ders kredi ve içeriklerinin aynı düzeye gelmelerini amaçlayan ve bunun sonucunda öğrencilere bir diploma eki sunan şeffaf bir programdır.

Biz de çalışmamızda Türkiye'deki üniversitelerin Türk dili yüksek lisans programlarından hareketle üniversitelerin bu süreçte geldikleri konumu ortaya koyarak

sürece katkıda bulunmaya çalıştık. Bu amaçla bazı üniversitelerin yüksek lisans programlarının Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı gibi uzmanlık alanlarına ayrıldığı görülmüştür. Bu üniversiteler programlarını Türk Dili ve Edebiyatı başlığı altında yürütmektedirler. Söz konusu üniversiteler içerisinde örneklemeye usulüyle seçilen 15 üniversitedeki yüksek lisans Türk Dili ve Edebiyatı programında yer alan Türk Dili dersleri; Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ya da Türk Dili yüksek lisans programlarında yer alan Türk Dili dersleri ile Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programında yer alan tüm dersler, Bologna Süreci çerçevesince incelenmeye çalışılmıştır.

Bu itibarla çalışmada iki ölçüt esas alınmıştır: Bu derslerin 1. Şekil, 2. içerik yönünden incelenmesi.

Çalışmada kullanılan bilgiler, çoğunlukla internet üzerinden üniversitelerin internet adreslerinde yer alan katalog bilgilerinin toplanmasıyla elde edilmiştir. Bu bağlamda araştırma yapılan üniversiteler ve ilgili bölümleri şu şekildedir.

Tablo 1: Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Olan 15 Üniversitede Yer Alan Toplam Ders Sayısı ve Türk Dili Ders Sayısı

Üniversite Adı	TDS	TDSS
Adnan Menderes Üniversitesi	46	9
Afyon Kocatepe Üniversitesi	39	12
Balıkesir Üniversitesi	24	3
Boğaziçi Üniversitesi	16	2
Çanakkale Üniversitesi	37	11
Çukurova Üniversitesi	33	11
Erzincan Üniversitesi	19	4
Karadeniz Teknik Üniversitesi	41	8
Kocaeli Üniversitesi	45	18
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	54	11
Nevşehir Üniversitesi	93	36
Niğde Üniversitesi	70	12
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	35	9
Süleyman Demirel Üniversitesi	58	21
Uludağ Üniversitesi	27	8

Tablo 2: Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili, Türk Dili Yüksek Lisans Programı Olan Üniversiteler

Üniversiteler	Programın Adı
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Türk Dili
Ankara Üniversitesi	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili
Üniversiteler	Programın Adı
Bingöl Üniversitesi	Yeni Türk Dili
Celal Bayar Üniversitesi	Yeni Türk Dili
Ege Üniversitesi	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili
Erciyes Üniversitesi	Türk Dili
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Türk Dili
Gazi Üniversitesi	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili
Hacettepe Üniversitesi	Türk Dili
İnönü Üniversitesi	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili
İstanbul Üniversitesi	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili
Marmara Üniversitesi	Türk Dili
Mimar Sinan Üniversitesi	Türk Dili
Pamukkale Üniversitesi	Yeni Türk Dili
Sakarya Üniversitesi	Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili
Selçuk Üniversitesi	Türk Dili
Yıldız Teknik Üniversitesi	Eski Türk Dili

Tablo 3: Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programı Olan Üniversiteler

Üniversiteler	Programın Adı
Ankara Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Celal Bayar Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı
Ege Üniversitesi	Türk Dili ve Lehçeleri
Fatih Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Gazi Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Çalışmada önce Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programı olan üniversiteler şeklinde gruplandırma yapılmıştır. Daha sonra bu gruplandırmaya göre benzer dersler ayrıca gruplandırıldı ve iki ana başlık altında inceleme

yapıldı. Bu iki ana başlık: Şekil ve içerik çalışmalarıdır. Bütün çabamıza rağmen incelenmeye alınmak istenen bazı üniversitelerin bilgilerine ulaşamamıştır. Bunlara da yeri geldiğinde değinilmiştir. Veri toplama aşamasından sonra çalışma gerçekleştirilmiş benzerlik ve farklılıklar, tablolarla ortaya konulmuştur. Son olarak elde edilen veriler analiz edilerek sonuç ve öneriler şeklinde sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BOLOGNA SÜRECİ, TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI, TÜRK DİLİ ALANI

1.1. Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma ve Bologna Süreci

Bologna Süreci'nin temelleri 1998'de Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere eğitim bakanlarının Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantının sonunda yayınladıkları Sorbonne Bildirgesi'yle başlamıştır. Bologna Süreci, 2010 yılına kadar Avrupa yükseköğretim alanı yaratmayı hedefleyen bir reform sürecidir. Pek çok uluslararası kuruluşun işbirliği ile 47 üye ülke tarafından oluşturulan ve sürdürülen bir süreçtir. Sürece üyelik hükümetler/devletler arası herhangi bir anlaşmaya dayanmamaktadır. Bologna Süreci kapsamında yayımlanan bildirimlerin yasal bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Süreç tamamen her ülkenin özgür iradeleri ile katıldıkları bir oluşumdur ve ülkeler Bologna Süreci'nin öngördüğü hedefleri kabul edip etmeme hakkına sahiptirler.

Bologna Süreci'nin oluşturmayı hedeflediği Avrupa yükseköğretim alanı içerisinde yer alan ülke vatandaşları, yükseköğrenim görmek ya da çalışmak amacı ile Avrupa'da kolayca dolaşabileceklerdir. Avrupa, gerek yükseköğretim ve gerekse iş imkanları açısından dünyanın diğer bölgelerinden kişiler tarafından tercih edilir hale getirilecektir.

Amaç, yükseköğretim sistemlerinin kendilerine özgü farklılıkları korunarak birbirleriyle karşılaştırılabilir olması ve uyumlu hale getirilmesinden ibarettir. Bu şekilde, bir ülkeden ya da yükseköğretim sisteminden bir diğerine geçişin kolaylaşması ve böylece öğrenciler ve öğretim görevlilerin hareketliliği ve istihdamının artırılması planlanmaktadır.

Bu hedefler:

1. Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak (bu amaç doğrultusunda Diploma Eki uygulamasının geliştirilmesi),
2. Yükseköğretimde Lisans ve Yüksek Lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek,
3. Avrupa Kredi Transfer Sistemini (European Credit Transfer System, ECTS) uygulamak,
4. Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak,
5. Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak,
6. Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek,
7. Yaşam boyu öğrenimin teşvik edilmesi,
8. Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımının sağlanması,
9. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın cazip hale getirilmesi.

Türkiye 2006 yılından itibaren aşamalı olarak sürece dahil olmuştur. Bu süreç halen devam etmektedir. Üniversiteler yıllar itibarıyla büyük ilerlemeler sağlamıştır. Örneğin 2012'de Avrupa Komisyonu tarafından başvurusu değerlendirilen toplamda 23 üniversite içerisinde Türkiye'den 11 üniversite AKTS etiketi, Avrupa Komisyonu tarafından başvurusu değerlendirilen toplamda 73 üniversite içerisinde 19 üniversitemiz "Diploma Eki Etiketi" almıştır. Bu, azımsanamayacak bir başarıdır.

Ancak bu tezde yapılan çalışma sonucunda da anlaşıldığı gibi yapılması gereken bir dizi faaliyet bulunmaktadır. Ders kredi ve içerik tablolarının birbirlerinden farklı ve eksik bir biçimde hazırlanması, derslere verilen yerel ve AKTS kredi farklılıkları, ders içeriklerinin birbirleriyle örtüşmemesi, öğrencilerin yatay ve dikey geçiş aşamalarında karşılarına birtakım sorunlar çıkarmaktadır. Kaldı ki yapılan çalışma Türkiye içerisindeki sınırlı bir alanla ilgilidir. Bu çalışmanın Avrupa'daki Türkoloji bölümleri ile Türkiye'deki Türkoloji bölümlerinin karşılaştırılmasına doğru kaydırılması durumunda durum daha net bir biçimde ortaya çıkacaktır.

1.2. Türkiye'deki Türk Dili ve Edebiyatı Alanına Genel Bir Bakış

Türkiye'de 2012 itibarıyla 69 üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı alanı ile ilgili yükseköğretim verilmektedir. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi için çeşitli fakülte,

bölüm ve enstitü geniş bir sahada yoğun bir faaliyet içerisinde. Geçen yıllarda bu sayı II. öğretimle çok daha fazlayken II. öğretimdeki pek çok bölümün kapatılmasıyla bu sayı makul seviyede kalmıştır. Vakıf üniversiteleri de bu sistemde yerini almış durumdadırlar. 30000’i aşan öğrenci ve 1000’in üzerinde öğretim elemanı ile 2023 hedefini tutturmaya çalışan ve hızla dünyaya açılan Türkiye’nin Türk Dili ve Edebiyatı alanındaki bu çabası takdire şayandır. Türkiye Türkçesinin bir taraftan yeniden bir dünya dili olarak kabul görmesi, öbür taraftan diğer çağdaş kollarıyla ilişkiye girmesi esasen böyle bir çabayı zorunlu kılmaktadır. Bütün bu uğraşta lisansüstü öğretiminin ayrı bir önemi vardır. Gerek Türkiye sınırları içerisinde gerekse daha donanımlı olarak yurt dışında nitelik ve nicelik açısından yetişmiş bilim insanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan çalışmaların başta Avrupa ve Rusya olmak üzere tüm dünyadaki türkoloji çalışmalarıyla ilintili ve ilişkili bir duruma gelmesi, her düzeydeki eğitimin Avrupa standardı diyebileceğimiz Bologna Süreci’ne ayak uydurması gerekmektedir. Aynı durum öğrenci ve öğretim elemanları için de geçerlidir. Alınan diplomaların dünyanın büyük üniversitelerinde kabul görmesi, bu sayede öğrenci ve öğretim elemanlarımızın zorluk çekmeden bu üniversitelerde eğitimlerine devam edebilme imkanlarını getirecektir.

1.3. Yüksek Lisans Türk Dili Alanına İlişkin Bir Değerlendirme

Bu çalışmanın konusu olan Türkiye’deki yüksek lisans Türk dili derslerinin kredi ve içerik durumlarının karşılaştırılarak hem ülke içerisinde hem de Avrupa’daki düzeyinin ortaya konulması böylece bir yandan Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine öte yandan üniversitelerin tüm diğer alanlarına eksikliklerini görüp tamamlaması hedeflendi. Yine bu çalışmada üniversitemizin Bologna Süreci’ne uyum sağlamada büyük ilerleme kaydettikleri görülürken kredi ve ders içerikleri arasındaki uyumsuzluklar hatta bazı üniversitelerin bilgi kataloglarına ulaşamaması, bu şeffaflığın önündeki engeller olarak tespit edildi. Unutulmamalıdır ki Bologna Süreci her şeyden önce programların net bir biçimde ortaya konması, bu sayede öğrenci hareketliliğinin hızlandırılmasıdır. Türk dili dersleri, Türk Dili ve Edebiyatı içerisinde önemli bir paya sahiptir. İlk Türkçeden başlayıp günümüze kadar farklı tarih ve coğrafyalarda geçirilen aşamaları incelemek dahası günümüz çağdaş lehçeleri, Türkiye Türkçesini ve ağız çalışmalarını çalışmak çok ciddi bir planlama ve çalışmayı gerektirmektedir. Bu sebeptendir ki Türk Dili ve Edebiyatı’nın yanında Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Çağdaş Türk Lehçeleri gibi ana bilim dallarında

uzmanlaşmaya doğru gidilmektedir. 17 üniversitede yüksek lisans Türk dili programı vardır. Bunlardan Ankara, Ege, Gazi, İnönü, İstanbul ve Sakarya üniversitelerinde hem Eski Türk Dili hem de Yeni Türk Dili programı vardır. Ayrıca 6 üniversitede Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programı vardır. Bütün bu çalışmalar Türk Dilinin sonraki yüzyıllarda saygın konumunu devam ettirecek motor gücünü oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÜNİVERSİTELERİN YÜKSEK LİSANS TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BÖLÜMÜ TÜRK DİLİ DERSLERİ ile (ESKİ-YENİ) TÜRK DİLİ ve ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ PROGRAMLARININ NİCELİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde üniversitelerimizin Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalında yüksek lisans programlarında verilmekte olan Türk dili dersleri, (Eski-Yeni) Türk dili ve Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programlarının gerek ulusal gerekse Avrupa kredi sistemine (ECST) göre durumlarını görmek, aralarındaki ders adı ve yükü bakımından benzer ve farklı yönlerini, zorunluluk-seçimlik ve dersi adlandırma durumlarını ortaya koymak üzere bir çalışma yapılmıştır. Çalışma üç kategoride gerçekleştirilecektir.

1. Yüksek Lisans Türk Dili ve Edebiyatı Programında Yer Alan Türk Dili Dersleri
2. (Eski-Yeni) Türk Dili Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Türk Dili Dersleri
3. Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Türk Dili Dersleri

Lisansüstü öğretimde Türk Dili dersleri,

- a. Türk Dili ve Edebiyatı
- b. Türk Dili
- c. Yeni Türk Dili
- d. Eski Türk Dili
- e. Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları programlarında yer almaktadır.

Görüldüğü üzere üniversitelerde Türk dili ile ilgili yüksek lisans programlarında birden fazla farklı program bulunmaktadır. Bu farklılık bazen bir üniversitenin kendi

lisansüstü programında yüksek lisans ve doktora aşamalarında da görülebilmektedir. Örneğin bir üniversitede yüksek lisansta Türk Dili ve Türk Edebiyatı ana bilim dallarında ayrı ayrı programlar açılmışken doktora programında Türk Dili ve Edebiyatı genel başlığı altında program açılabilir. Benzer şekilde yüksek lisansta Eski Türk Dili programı açılan bir üniversitede doktora Yeni Türk Dili programı açılabilir. Bunun sebebi YÖK'ün yüksek lisans ve doktora programı açılmasına ilişkin olarak getirdiği öğretim üyesi sayısı ölçütü belirleyicidir. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı başlığı altında yüksek lisans ve doktora program adları şu şekildedir.

Tablo 4: Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans ve Doktora Programları Listesi

Üniversiteler	Yüksek Lisans			Doktora		
	Türk Dili	Çağdaş Lehçeler	Türk Dili ve Edebiyatı	Türk Dili	Çağdaş Lehçeler	Türk Dili ve Edebiyatı
Abant İzzet Baysal	X					
Adıyaman			X			
Adnan Menderes			X			
Afyon Kocatepe			X			
Ahi Evran			X			
Akdeniz			X			
Anadolu			X			
Ankara (Eski-Yeni)	X	X		X	X	
Ardahan			X			X
Atatürk	X			X		
Balıkesir			X			X
Bingöl (Yeni)	X					
Boğaziçi			X			X
Bülent Ecevit			X			
Celal Bayar (Yeni)	X	X				X
Cumhuriyet			X			X
Çanakkale			X			X
Çoruh			X			
Çukurova			X			X
Dicle			X			X
Ege (Yeni- Eski)	X	X			X	
Erciyes	X			X		X
Erzincan			X			
Eskişehir Osmangazi	X					X
Fırat			X			X
Gazi	X	X		X	X	
Gaziantep			X			
Gaziosmanpaşa			X			
Giresun			X			
Hacettepe	X			X		

Tablo 4'ün Devamı

Üniversiteler	Yüksek Lisans			Doktora		
	Türk Dili	Çağdaş Lehçeler	Türk Dili ve Edebiyatı	Türk Dili	Çağdaş Lehçeler	Türk Dili ve Edebiyatı
Harran			X			
İnönü (Eski- Yeni)	X			X		
İstanbul (Eski-Yeni)	X			X		
Sütçü İmam			X			
Kafkas			X			
Karabaük			X			
Karadeniz Teknik			X			X
Karamanoğlu Mehmetbey			X			
Kilis Yedi Aralık			X			
Kırıkkale			X			X
Kırklareli			X			
Kocaeli			X			X
Mardin Artuklu			X			
Marmara	X			X		
Mersin			X			
Mimar Sinan(Eski-Yeni)	X			X		
Muğla Sıtkı Koçman		X	X			X
Muş Alparslan			X			
Necmettin Erbakan			X			
Nevşehir			X			
Niğde			X			
Ondokuz Mayıs			X			X
Ordu			X			
Pamukkale (Yeni)	X					X
Recep Tayyip			X			
Sakarya (Eski-Yeni)	X			X		
Selçuk	X			X		
Süleyman Demirel			X			
Trakya			X			X
Uludağ			X			X
Uşak			X			
Yıldırım Beyazıt			X			X
Yıldız (Eski)	X			X		
Yozgat Bozok			X			X
Arel			X			
Aydın			X			X
Fatih Sultan Mehmet			X			
Fatih		X	X			X
İstanbul Kültür			X			

Görüldüğü gibi 69 üniversitede yüksek lisans ve doktora programlarında Türk Dili, Yeni Türk Dili, Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı ve Türk Dili ve Edebiyatı adı altında Türk dili ile ilgili bilimsel çalışmalar yapılmaktadır.

Türk dili ile ilgili programlar üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitülerinde yoğunlaşmasına rağmen Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü gibi merkezlerde de bu programlar uygulanabilmektedir. Ayrıca bazı üniversiteler başka üniversitelerle iş birliğine giderek ortak program açabilmektedirler.

Görüleceği gibi 18 üniversite Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili veya sadece Türk Dili adıyla yüksek lisans programı uygulamaktadır. Bu üniversiteler: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi, Eskişehir Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Malatya İnönü Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesidir.

Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalında yüksek lisans doktora programı uygulayan 23 üniversite şunlardır: Ardahan Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Elazığ Fırat Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Aydın Üniversitesi ve Fatih Üniversitesi.

Yeni veya Eski Türk Dilinde yüksek lisans ve doktora programı olan 12 üniversite şunlardır: Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Yeni veya Eski Türk Dilinde sadece yüksek lisans programı olan 2 üniversite: Abant İzzet Baysal ve Bingöl Üniversitesi.

Yeni veya Eski Türk Dilinde yüksek lisans Programı olup doktora Türk Dili ve Edebiyatı başlığı altında eğitim veren üniversiteler: Celal Bayar Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi.

Çağdaş Türk Lehçelerinden yüksek lisans, doktora programı olan üniversiteler: Ankara Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gazi Üniversitesi.

Çağdaş Türk Lehçelerinden yüksek lisans programı olup doktora Türk Dili ve Edebiyatı programı olan üniversiteler: Celal Bayar Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fatih üniversitesi.

Tablo 5: Yüksek Lisans Türk Dili ve Edebiyatı ve Türk Dili Program Sayıları

Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans-doktora program sayısı	74
Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programı olan üniversite sayısı	51
Eski ve Yeni Türk Dilinden yüksek lisans-doktora programı olan üniversite sayısı	18
Türk Dilinden yüksek lisans programı olan üniversite sayısı	6
Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans-doktora programı olan üniversite sayısı	3
Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü yüksek lisans programı olan üniversite sayısı	3
Eski Türk Dili yüksek lisans Programı olan üniversite sayısı	7
Yeni Türk Dili yüksek lisans Programı olan üniversite sayısı	9
Türk Dili yüksek lisans programı olan üniversite sayısı	8

Tablodan da anlaşıldığı üzere Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programları ağırlıklı olarak 51 programla Türk Dili ve Edebiyatı başlığı altında yer almaktadır. Bu 51 üniversitedeki Türk Dili derslerinin tamamının incelemeye tabi tutulmasının yorumlamada ortaya çıkaracağı güçlük ve amacımızı aşan bir çalışma olacağından, değerlendirilen üniversite sayısı 15 ile sınırlandırılmıştır. Seçilen bu üniversiteler Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisanslı olan eski üniversitelerdir. Bunun dışındaki Türk Dili, Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili, Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programlarının tümü incelemeye alınmıştır.

2.1. Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı ‘Türk Dili Dersleri’ Verileri Üzerine Bir Değerlendirme

Türk Dili ve Edebiyatı bölümü yüksek lisans için değerlendirmeye alınan üniversiteler şunlardır: Adnan Menderes Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Çanakkale Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Nevşehir Üniversitesi, Niğde Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi. Bu üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerindeki Türk dili dersleriyle, Türk diliyle ilgili diğer yüksek lisans ve doktora programlarının nicel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Tablo 6: Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Olan 15 Üniversitede Yer Alan Toplam Türk Dili Ders Sayıları, Ulusal ve Avrupa Kredi Toplamları

Üniversite Adı	TDS	TDDS	KT	ECTS
Adnan Menderes Üniversitesi	46	9	27	76
Afyon Kocatepe Üniversitesi	39	12	36	60
Balıkesir Üniversitesi	24	3	6	15
Boğaziçi Üniversitesi	16	2	6	16
Çanakkale Üniversitesi	37	11	33	91
Çukurova Üniversitesi	33	11	22	55
Erzincan Üniversitesi	19	4	12	28
Karadeniz Teknik Üniversitesi	41	8	24	24
Kocaeli Üniversitesi	45	18	54	90
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	54	11	33	33
Nevşehir Üniversitesi	93	36	108	
Niğde Üniversitesi	70	12	29	86
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	35	9	24	24
Süleyman Demirel Üniversitesi	58	21	42	
Uludağ Üniversitesi	27	8	16	40

Gerek toplam ders sayısında gerekse Türk dili ders sayısında üniversiteler arasında büyük farklar bulunmaktadır. Bu farkın oluşmasında edebiyat veya Türk dili ağırlıklı bir program uygulanması temel etkindir. Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerine toplam 15 ders

alternatifi sunarken Nevşehir Üniversitesi: 92, Niğde Üniversitesi: 70, Sıtkı Koçman Üniversitesi: 57, Süleyman Demirel Üniversitesi: 53 ders sunmaktadır. Bu sayısal veri, üniversitelerin ders sayısı gösterme konusundaki serbestliklerine vurgu yapmaktadır yoksa belirtilen derslerin tamamının okutulması diye bir şey söz konusu değildir. Ders sayısı ile ilgili değerlendirme yaparken birçok dersin I ve II şeklinde iki dönemde verildiği görülmektedir. Ders sayısının çok görünmesinin bir nedeni de budur.

Bazı üniversiteler ders seçimi yapılmadan önce okutulacak dersleri belirlemekte veya kapatılan dersleri ilan etmektedir. Öğrenciler buna göre seçimlerini yapmaktadırlar. Zorunlu derslerin seçiminde önemli farklılıklar bulunmaktadır. Birçok üniversite zorunlu ders uygulamasını yönetmelik gereği ya tamamen kaldırmış ya da en aza indirmiş bulunmaktadır. Genelde Osmanlıca'nın zorunlu ders olduğu görülmekle beraber örneğin Süleyman Demirel Üniversitesinde Türkiye Türkçesinin, Erzincan Üniversitesinde Kıpçakçanın zorunlu ders olarak okutulduğu görülmektedir. Nevşehir Üniversitesi en fazla alternatif ders koyan üniversite durumundadır. Programı Türk dili olmamasına rağmen öğrencilerine 36 adet Türk dili dersi seçeneği sunmuştur. Süleyman Demirel Üniversitesi 21 ders ve Kocaeli Üniversitesi 18 dersle onu takip etmektedirler. Boğaziçi ve Balıkesir üniversiteleri 2-3 dersle en az Türk dili dersi seçeneği olan üniversitelerdir.

Seminer dersi hariç uygulama veya laboratuvar dersi hiçbir üniversitenin programında gözükmemektedir. Adnan Menderes, Afyon, Boğaziçi, Çanakkale 18 Mart, Karadeniz Teknik, Kocaeli, Muğla Sıtkı Koçman, Nevşehir üniversiteleri dersleri 3 krediyle değerlendirirken Çukurova Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi derslerini ikişer krediyle değerlendirmeye almışlardır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türk Dili Tarihi, Harezmi ve Karahanlı Türkçelerini 2 krediyle; diğer derslerini üçer krediyle değerlendirmeye almışlardır. Niğde Üniversitesi, Kazak Dili ve Edebiyatı, Harezmi Türkçesi, Çağdaş Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı, Tarihsel Kıpçak Türkçesi Metinleri derslerini 2 krediyle; Özbek Türkçesi ve Edebiyatı, Orhun Türkçesi, Tarihi Doğu Türkçesi, Çağdaş Uygur Türkçesi ve Edebiyatı, Selçuklu Dönemi Türk Dili ve İleri Osmanlıca derslerini üçer krediyle değerlendirmişlerdir.

Niğde Üniversitesi ulusal kredileri üçer olan derslerden Özbek Türkçesi ve Edebiyatı, Orhun Türkçesi, Tarihi Doğu Türkçesi derslerine 8 AKTS ile değerlendirirken

Çağdaş Uygur Türkçesi ve Edebiyatı, Selçuklu Dönemi Türk Dili ve İleri Osmanlıca derslerini 10 AKTS ile değerlendirmiştir. Bazı üniversiteler verdikleri ulusal kredileri aynı değerde Avrupa Kredi Sistemine taşıırken Uludağ, Kocaeli, Çukurova, Çanakkale, Boğaziçi, Adnan Menderes, Afyon ve Niğde üniversitelerinde Avrupa kredilerinin ulusal kredilerinden daha çok olduğu görülmektedir. Üniversitelerin Türk diline ayırdıkları kredi toplamına göre Nevşehir Üniversitesi 108 krediyle en çok seçeneği sunarken, Boğaziçi Üniversitesi 6 krediyle en az seçeneği sunan üniversite durumundadır.

Derslerin kredilendirilmesi konusuna iki uygulama bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bölümün kendi kredi değerlendirmesi, diğeri ECTS adı verilen Avrupa Kredi Transfer Sistemi. İki sistem arasında bazı temel farklılıklar vardır. Ulusal kredi sistemi öğretim görevlisi ve üniversiteyi merkeze alırken Avrupa kredi sistemi öğrenciyi merkeze almaktadır. Öğrencinin sadece öğretim görevlisiyle geçirdiği saatleri değil ödev, kütüphane, laboratuvar, sınav ve evde yapacağı öngörülen bütün çalışmaları kredi olarak değerlendirilmektedir. Üniversitelerin ulusal krediyle değerlendirmedeği bütün dersler ECTS sisteminde kredi almaktadır. Bir akademik yıl 60 ECTS olduğu öngörülmüştür. Bunu hesaplarken öğrenci bir çalışan gibi düşünölmüş haftada 5 gün 8 saatten 40 saatlik haftalık çalışma süresi, yılda 37-45 haftadan bir yıl içerisinde 1500-1800 çalışma saati elde edilmektedir. Ortalama yılda 40 hafta düşünöldüğünde 1 ECTS= 25-30 çalışma saatine denk gelmektedir. Bu yüzden tablolarda ECTS kredileri ulusal kredilerden yüksek çıkmaktadır.

Burada ilginç olan aynı derslerin farklı üniversitelerde farklı ECTS ile değerlendirilebilmeleridir. Örneğin Osmanlıca dersine Adnan Menderes Üniversitesi 1. dönem için 8, 2. dönem için 12; Afyon Kocatepe Üniversitesi 3-5; Balıkesir Üniversitesi 3-7 ve Uludağ Üniversitesi 2-5 kredi vermişlerdir. Buradan şöyle bir sonuca varılabilir. Ulusal kredisi 2 veya 3 olan Osmanlıca dersi bir üniversitede 5 ECTS, başka bir üniversitede 12 ECTS ile değerlendiriliyorsa 12 kredi alan öğrenci Osmanlıca dersi için en az 100 saat fazladan bir çalışma yapıyor, demektir. Bu derslerin laboratuvar veya uygulama gibi bir çalışmalarının omadıkları hatırlanmalıdır. Konuya Türk dili dersleri adları açısından bakıldığında her üniversitenin birbirlerinden farklı bir adlandırma yaptığı görülür. Bu dersler A. Eski Türk Dili (Altayistik, Göktürk ve Uygur Türkçesi, Karahanlı Türkçesi), B. Doğu Türkçesi veya Orta Türkçe (Harezmi-Kıpçak ve Oğuz Grubu), C. Batı

Türkçesi (Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi) D. Günümüz Türkiye Türkçesi ve Çağdaş Türk Lehçeleri şeklinde sınıflandırıldığında yaptığımızda karşımıza çıkan tablo şu şekildedir.¹

2.1.1. Üniversitelerin Eski Türk Dili Ana Başlığı Altında Okuttukları Dersler

Adnan Menderes Üniversitesi

Altayistik, Göktürkçe, Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri I- II

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Tarihi Türk Dili Metinleri I-II

Balıkesir Üniversitesi

Tarihi Türk Dili Metinleri I-II

Boğaziçi Üniversitesi

Bu döneme ait ders bulunmamaktadır.

Çanakkale Üniversitesi

Orhon Türkçesi, Uygur Türkçesi

Çukurova Üniversitesi

Eski Türkçe I-II

Erzincan Üniversitesi

Bu döneme ait ders bulunmamaktadır.

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Müşterek Orta Asya Türkçesi I-II

Kocaeli Üniversitesi

Eski Türkçe I-II

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Eski Türkçe Metinler **Nevşehir Üniversitesi** Altayistik'e Giriş, Orhon Türkçesi,

Eski Uygur Türkçesi **Niğde Üniversitesi** Orhun Türkçesi, Tarihi Doğu Türkçesi I-

II **Ondokuz Mayıs Üniversitesi** Bu döneme ait ders bulunmamaktadır. **Süleyman**

Demirel Üniversitesi Eski Türkçe I-II (Köktürkçe) **Uludağ Üniversitesi** Eski

Türkçe Metin İncelemeleri

¹ Bu sınıflandırma ikinci bölümde yapacağımız içerik karşılaştırmasında da esas alınacağı için bizim açımızdan önem taşımaktadır. Ayrıca hiçbir döneme koyamadığımız Türk Dili Tarihi gibi genel dersler de D grubu içerisinde incelendi.¹

Görüldüğü gibi ‘Eski Türkçe’ adı başta olmak üzere çeşitli adlandırmalar yapılmıştır. Bazı üniversiteler konuya Altayistik’ten başlamaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi Eski Türkçe I ders kataloğunda güz döneminde Köktürkçe dersine yer verirken bahar dönemindeki ders adını sadece Eski Türkçe olarak gösterir. Dersin içeriğinden okutulan dersin Uygur Türkçesi olduğu anlaşılmaktadır. Adnan Menderes Üniversitesi Köktürkçe derken Süleyman Demirel Üniversitesi Köktürkçe demektir. Ondokuz Mayıs Üniversitesinde Eski Türkçe kategorisine koyacak bir ders görünmemektedir. Adlandırma yapılırken boy adı veya coğrafyanın ölçüt alındığı görülmektedir.

2.1.2. Üniversitelerin Doğu Türkçesi veya Orta Türkçe Ana Başlığı Altında Okuttukları Türk Dili Dersleri

Adnan Menderes Üniversitesi

Bu döneme ait ders yer almamaktadır

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Tarihi Türk Dili Metinleri I-II

Balıkesir Üniversitesi

Bu döneme ait ders yer almamaktadır

Boğaziçi Üniversitesi

Çağatay Edebiyatı

Çanakkale Üniversitesi

Çağatay Türkçesi, Harezmi-Kıpçak Türkçesi, Karahanlı Türkçesi

Çukurova Üniversitesi

Bu döneme ait ders bulunmamaktadır

Erzincan Üniversitesi

Kıpçak Türkçesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Harezmi Türkçesi Metinleri, Kıpçak Metinleri, Orta Türkçe Dönemi Eser İncelemeleri, Kutadgu Bilig ve Alabetü’l Hakayık İncelemeleri, Çağatay Dili ve Edebiyatı

Kocaeli Üniversitesi Doğu Türkçesi Metinleri I-II, Çağatayca I-II

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Orta Türkçe Metinler

Nevşehir Üniversitesi

Harezmi Türkçesi, Kuman-Kıpçak Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Kıpçakça Sözlükler, Karahanlı Türkçesi

Niğde Üniversitesi

Tarihi Doğu Türkçesi I-II, Hakaniye Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Tarihsel Kıpçak Türkçesi Metinleri

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Harezmi Türkçesi, Karahanlı Türkçesi

Süleyman Demirel Üniversitesi

Karahanlı Türkçesi, Orta Türkçe Karşılaştırmalı Grameri I- II, Harezmi Türkçesi

Uludağ Üniversitesi

Orta Türkçe Metin İncelemeleri

Adlandırmadaki farklılıklar burada da görülmektedir. Genelde boy adlarına göre yapılan adlandırma dersin kimliğiyle ilgili daha somut bir gösterge sunarken Orta Türkçe, Doğu Türkçesi gibi adlandırmalar daha bölgesel ve dönemsel bir görüntü ortaya koymaktadır. Doğu Türkçesi Metinleri, Orta Türkçenin Karşılaştırmalı Grameri, Kutadgu Bilig ve Atâbetü'l-Hakâyık İncelemeleri gibi adlandırmalar da içeriğe ilişkin ipuçları sunmaktadır. Kocaeli Üniversitesi Çağatayca adını tercih ederken, Çanakkale Üniversitesi ve Nevşehir Üniversitesi Çağatay Türkçesi ifadesini tercih etmişlerdir. Buna karşılık Karadeniz Teknik Üniversitesinde ise Çağatay Dili ve Edebiyatı dersleri bulunmaktadır. Süleyman Demirel Üniversitesi Oğuz Grubu Şiveleri, Uludağ Üniversitesi Oğuz Grubu Dilleri adlandırmalarıyla dil- lehçe- şive karmaşasının çözülmesi gereken sorunlardan biri olduğunu dolaylı da olsa hatırlatmaktadır. Niğde Üniversitesi 2 dönemde verdiği Tarihi Doğu Türkçesi dersinin yanında aynı dönemin dersleri olan Hakaniye Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Tarihsel Kıpçak Türkçesi Metinleri derslerine yer vermiştir. Bu derslerin içeriklerinin benzer ya da farklılığı çalışmamızın ikinci bölümü olan içerik değerlendirmesi bölümünde değerlendirilecektir.

2.1.3. Üniversitelerin Batı Türkçesi Genel Başlığı Altında Okuttukları Türk Dili Dersleri

Adnan Menderes Üniversitesi

Klasik Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Bu döneme ait ders bulunmamaktadır.

Balıkesir Üniversitesi

Bu döneme ait ders bulunmamaktadır.

Boğaziçi Üniversitesi

Bu döneme ait ders bulunmamaktadır.

Çanakkale Üniversitesi

14. y.y. Anadolu Türkçesi Osmanlı Türkçesi

Çukurova Üniversitesi

Eski Anadolu Türkçesi I-II

Erzincan Üniversitesi

Eski Anadolu Türkçesi I-II, İleri Osmanlıca I-II

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Eski Anadolu Türk Bibliyografyası, Eski Anadolu Türkçesinde Metin İncelemeleri, Klasik Osmanlıca Metin İncelemeleri I-II

Kocaeli Üniversitesi

Eski Anadolu Türkçesi I-II, Klasik Osmanlı Türkçesi Grameri I-II, 19. Yüzyıl Osmanlı Türkçesi Metinleri I- II

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Osmanlıca Metin İncelemeleri

Nevşehir Üniversitesi

Oğuz Türkçesi I-II, Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II, Klasik Osmanlı Metinleri I-II

Niğde Üniversitesi

Selçuklu Dönemi Türk Dili, Beylikler Dönemi Türk Dili, İleri Osmanlıca I-II

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlıca Metinler

Süleyman Demirel Üniversitesi

Oğuz Grubu Şiveleri, Eski Anadolu Türkçesi Metinleri I-II, Osmanlı Türkçesi Grameri I-II

Uludağ Üniversitesi

Oğuz Grubu Dilleri, Eski Anadolu Türkçesi, Eski Türk Edebiyatı Metin İncelemeleri

İsimlendirme çeşitliliği, benzer ve farklı bakış açıları bu bölümde de devam etmektedir. Bazı üniversiteler Eski Anadolu Türkçesini I ve II şeklinde iki dönemde verirken Adnan Menderes Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Çanakkale Üniversitesi, Muğla Üniversitesi, Nevşehir Üniversitesi programlarında bu konuya hiç yer ayırmamışlardır. Üniversitelerin bazıları dersi metin temelinde ele alırken diğer bir kısmı Eski Anadolu Türkçesi gibi genel bir ifade kullanmaktadır.

Osmanlıca ile ilgili durum daha derli toplu gözükmemektedir. Hemen bütün üniversiteler dersi, metin veya gramer temelinde ele almaktadır. Osmanlıca mı, Osmanlı Türkçesi mi? Sorusu burada da kendini göstermektedir. Çanakkale Üniversitesi Osmanlıca'yı Bilimsel Hazırlık Programında vermekte ana programda Osmanlıca'ya yer ayırmamaktadır. Afyon Kocatepe Üniversitesinde yer alan Osmanlıca Mensur Metinler ve Osmanlıca Manzum Metinler derslerini Türk dili dersleri içerisinde değerlendirmediklerimiz için bu döneme ilişkin dersi yok gözükmemektedir. Çukurova Üniversitesinde Osmanlıca adıyla bir ders bulunmamakta, bunun yerine Türk Edebiyatında Nesir adıyla genel ifadeli ders bulunmaktadır. Niğde Üniversitesi Eski Anadolu Türkçesi yerine iki ders şeklinde Selçuklu Dönemi Türk Dili ve Beylikler Dönemi Türk Dili adlandırmasıyla farklı bir anlayış ortaya koymaktadır.

2.1.4. Üniversitelerin Günümüz Türkiye Türkçesi ve Çağdaş Türk Lehçeleri Genel Başlığı Altında Okuttukları Türk Dili Dersleri

Dil Bilgisi Dersleri

Adnan Menderes Üniversitesi

Türkçenin Sentaksı, Türkiye Türkçesi

Çanakkale Üniversitesi

Türkiye Türkçesi, Sözdizimi I-II

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Türkiye Türkçesinin Sorunları

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Türkiye Türkçesi Dilbilgisi Çözümlemeleri

Süleyman Demirel Üniversitesi

Türk Dil Bilgisi I-II, Cümle Bilgisi I-II

Uludağ Üniversitesi

Söz Dizimi Çözümlemeleri

Türkiye Türkçesi Ağzları

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Karşılaştırmalı Türkiye Türkçesi Ağzları I-II

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması

Kocaeli Üniversitesi

Türkçenin Ağzları I-II

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Anadolu Ağzları Metin İncelemeleri

Nevşehir Üniversitesi

Anadolu ve Rumeli Ağzları I-II, Nevşehir Ağzı, Karamanlı Ağzı

Uludağ Üniversitesi

Türkiye Türkçesi Ağzları

Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri

Balıkesir Üniversitesi

Yaşayan Türk Lehçeleri I (Yeni Uygur Türkçesi), Yaşayan Türk Lehçeleri II (KazanTatarcası), Kırgız Türkçesi

Çukurova Üniversitesi

Çağdaş Türk Lehçeleri I-II

Erzincan Üniversitesi

Kıpçak Türkçesi

Niğde Üniversitesi

Kazak Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı, Özbek Türkçesi ve Edebiyatı, Çağdaş Uygur Türkçesi ve Edebiyatı I-II

Süleyman Demirel Üniversitesi

Çağdaş Türk Lehçe ve Şiveleri I-II, Mukayeseli Türk Lehçe ve Şiveleri I-II

Günümüze gelindiğinde bazı üniversitelerin ağız çalışmalarına ayrı bir önem verdikleri görülmektedir. Bu çalışmalar ya genel olarak Anadolu ve Rumeli ağız çalışmaları şeklinde ya da daha çok üniversitenin bulunduğu çevrenin ağız çalışmaları şeklinde olmaktadır. Uzak yerlerin ağız çalışmaları daha çok tez konusu olarak irdelenmektedir. Türkiye Türkçesiyle ilgili çalışmalar dil bilgisi alanında yoğunlaşırken Türkiye Türkçesi, Söz Dizimi, Türk Dil Bilgisi, Cümle Bilgisi gibi çeşitli başlıklar taşımaktadır. Bu bölümdeki derslerde ‘şive’ terimine rastlanmazken Yaşayan Türk Lehçeleri, Yaşayan Uygur Türkçesi ve Edebiyatı gibi iki farklı isimlendirme anlayışı devam etmektedir. Afyon Kocatepe Üniversitesinde Tarihi Türk Dili Metinleri dersinin içeriğiyle ilgili katalogda bilgi yer almazken içerik kataloğunda yer alan Türk Gramerinin Sorunları ve Türkçenin Çağdaş Sorunları dersi ders listesinde görünmemektedir. Nevşehir Üniversitesinde Nevşehir Ağzı, Karamanlı Türkçe Ağzı, Anadolu ve Rumeli Ağızları I-II; Muğla Sıtkı Koçman Üniveristesinde Anadolu Ağızları Metin İncelemeleri; Kocaeli Üniversitesinde Türkçenin Ağızları I- II; Karadeniz Teknik Üniversitesinde Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması; Afyon Kocatepe Üniversitesinde Türkiye Türkçesi Ağızları I-II dersleri bulunmaktadır.

Uludağ Üniversitesi Söz Dizimi Çözümlenmeleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dil Bilgisi I-II, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkiye Türkçesi Dilbilgisi Çözümlenmeleri, Kocaeli Üniversitesi Türk Dilbilgisi Meseleleri I-II, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Türkiye Türkçesinin Sorunları, Çanakkale Üniversitesi Sözdizimi I-II, Adnan Menderes Üniversitesi Türkçenin Sentaksı ve Türkiye Türkçesi adıyla Türkiye Türkçesiyle ilgili dil bilgisi dersleri bulundurmaktadırlar. Bütün bu adlandırmalarda dersin içeriğiyle ilgili ipuçları sunulmaktadır.

2.2. Üniversitelerin Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Türk Dili Yüksek Lisans Programları, Ders Katalogları Üzerine Bir Şekil Değerlendirmesi

Bu bölümde ders adlandırmaları, ulusal ve AKTS kredileri, derslerin dönemlere göre dağılımları, seçmeli-zorunlu ders durumları, şema düzenekleri, ders kodlandırmaları gibi şekil verileri üzerinde bir değerlendirme yapılmıştır. Üniversitelerin ders katalogları araştırmamızın sonunda ekler kısmında topluca yer almaktadır. Türkiye’de 17 üniversitede Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Türk Dili adıyla yüksek lisans programları uygulanmaktadır. Bu üniversitelerden; Ankara, Ege, İnönü, Mimar Sinan ve Sakarya üniversitelerinde Eski Türk Dili ve Yeni Türk Dili adıyla iki farklı yüksek lisans programı mevcuttur. Abant İzzet Baysal, Eskişehir Osman Gaz, Gazi, Kayseri Erciyes, Hacettepe, Selçuk ve Marmara üniversiteleri Türk Dili adıyla bir; Bingöl, Celal Bayar ve Pamukkale üniversiteleri Yeni Türk Dili adıyla birer yüksek lisans programına sahiptirler. Yıldız Teknik Üniversitesinin program adı Eski Türk Dili’dir. Hem yeni hem de Eski Türk Dilinden yüksek lisans programı olan İstanbul Üniversitesinin bütün çabalarımıza rağmen ders kredi ve içeriklerine ulaşamadık. Ege Üniversitesinin Türk Dili ve Lehçeleri programı Çağdaş Türk Lehçeleri bölümünde değerlendirildi. Bingöl Üniversitesinde ilk defa 2011-2012 öğretim yılında yüksek lisans programı açıldığı, 3 öğrencinin Eski Türk Edebiyatı, 2 öğrencinin ise Yeni Türk Dili programına alındığı bilgisine ulaşılmıştır.

Ankara Üniversitesi 2012-2013 Güz dönemi programını yayımlamıştır. Bu çalışmada 2013 yılı güz ve 2012 yılı bahar dönemleri değerlendirmeye alındı. 2013 yılı bahar dönemi programlarını sitelerine ekleyen diğer üniversiteler hakkında da aynı yol takip edildi. Eski Türk Dili programında güz döneminde 3’er kredili 5 adet ders yer almaktadır. Bahar döneminde ise 3’er kredilik 3 adet ders gözükmetedir. Derslerin

AKTS'leri hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Yeni Türk Dili programında gz dönemine ilişkin 12 adet ders yer almaktadır. Bunlardan Eski Anadolu Türkçesi Grameri ve Türk Anlam Bilimine Giriş dersleri zorunlu, diğer dersler seçmelidir. Derslerin 3 tanesi 3, diğerleri 2 krediliktir. Bahar döneminde 2'şer kredilik 4 adet ders gzmektedir. Derslerin tamamı seçmelidir. Yeni Türk Dili programında Türkiye Türkçesi dışında sadece Eski Anadolu Türkçesi iki dönemde de programa alınmıştır. Bunun dışındaki tüm dersler Türkiye Türkçesiyle ilgilidir. Ayrıca dil bilgisi ağırlıklı bir ders programı göze çarpmaktadır.

Ankara Üniversitesi Eski Türk Dili programında gz döneminde 5, bahar döneminde 3 olmak üzere 8 ders yer almaktadır. Gz döneminde yer alan Eski Türkçe (Köktürkçe) nin devamı bahar döneminde Uygur Türkçesi olarak gzmektedir. Programa Köktürkçe ile başlanmış Altay Dönemi, Hun Dönemi veya sözlü dönem hakkında herhangi bir derse yer verilmemiştir. Diğer dersler ya dönem ya da boy adlarını yansıtılmaktadır. Altın Ordu Alanı Dili ve Edebiyatı adlandırması alışılmışın dışındadır. Doğu Türkçesi Yazı Dili ve Grameri dersi için ' yazı dili...' vurgulanmaktadır. Yine derslerin bir kısmı dil ve edebiyat içerirken bir kısmında -Karahanlı Türkçesi rneğinde olduğu gibi- dönem adı belirtilmekle yetinilmiştir. Eski Türk Dili programında derslere üçer kredi verilirken, Yeni Türk Dilinde ikişer kredi ve daha çok ders seçeneği sunulmuştur.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi I. yarıyıda 3 zorunlu, bir seçmeli; II. yarıyıda Seminer dersiyle birlikte 3 zorunlu 1 seçmeli ders koymuş, seçimlik dersler havuzunda her dönem için dörder ders koyarak bunlardan birinin seçileceğini belirtmiştir. Mezuniyet şartı olarak I. yarıyıda 9 kredilik zorunlu 3 ders ve 3 kredilik seçimlik 1 ders almak, II. yarıyıda 9 kredilik zorunlu 3 ders ve 3 kredilik seçimlik 1 ders olmak üzere toplam 24 kredilik 8 ders almak ve II. yarıyıda seminer dersi almak zorunda olduğunu belirtmiştir. Bu derslerden sadece II. yarıyıldaki seminer dersi uygulamalıdır. Tüm dersler 3'er kredi olarak belirlenmiştir. Derslerin dağılımına bakıldığında dönemlere göre dengeli bir dağılım olduğu gzmektedir. Osmanlı Türkçesinin seçimlik dersler arasında olması dikkat çekicidir. Ayrıca AKTS konusunda bir bilgiye de rastlanmamıştır.

2011-2012 Öğretim yılında Türk Dili ve Edebiyatı alanında yüksek lisans programı aan Bingöl Üniversitesi, Eski Türk Edebiyatı ve Yeni Türk Dili ayrımı yapmadan tamamı

seçmeli derslerden oluşan 1. dönem için 48, 2. dönem için 46 ders adı yayımlanmış, bu derslerden sadece Şiir Sanatı (Poetika) dersine kredi ayrılmamış geri kalan tüm derslere 3'er ulusal kredi ve 6'şar AKTS ayrılmıştır. I ve II. dönem Yeni Türk Dili için 13'er ders tespit edilmiş bu derslerin adları tabloda gösterilmiştir. Bu derslerden yarıyıllarda kaçar ders okutulacağı belirtilmemiştir.

Yeni Türk Dili'nden yüksek lisans programı uygulayan Celal Bayar Üniversitesi her iki dönemde de 3'er krediden 5'er ders açmış, I. dönemde kredisiz Seminer dersiyile programını oluşturmuştur. Zorunluluk/Seçmelilik ve AKTS konusunda herhangi bir bilgiye yer vermemiştir. Derslerini Eski Anadolu Türkçesinden başlatmış Osmanlı Türkçesi, Türk Dilinin Bugünkü Sorunları ve Çözüm Yolları dersleriyle düzenli bir ders dağılımı göstermektedir. Türk Dilinin Kaynakları ve Türklük Bilgisi Araştırmaları dersleri ile Yeni Türk Dili programı uygulamasına rağmen Türk dilinin ilk dönemlerine atıfta bulunmayı ihmal etmemiştir. Derslerin ulusal kredi karşılıkları 3'er kredidir. 10 adet seçimlik ve bir Seminer dersiyile programını oluşturmuştur. Yalnızca güz dönemi Seminer dersinin 2 kredilik uygulama dersi olduğunu belirtmiştir.

Ege Üniversitesi Yeni Türk Dili programında I. dönem için 3 adet 3'er kredilik zorunlu dersle 1'er adet kredisiz seçmeli ders koymuştur. 2. dönemde ise Seminer dersi dahil olmak üzere 4 adet zorunlu ve bir adet seçimlik ders konulmuştur. Seminer ve seçimlik derse ulusal kredi verilmemesine karşın Seminer dersine 6, seçimlik derse 4 AKTS kredisi verilmiştir. Diğer derslerin AKTS karşılığı 8'dir. Böylece I. yılda 18 ulusal kredi verilmiş olmaktadır. Bunun AKTS karşılığı 60 kredidir. 3 ve 4. dönemlerde Tez ve Uzmanlık Alan dersleri konulmuş, Tez çalışması için 27, Uzmanlık Alan Dersi için 3 AKTS kredisi ayrılmış ulusal kredi verilmemiştir. Böylece program 2. yılın sonunda toplam 120 AKTS kredisi tamamlanmış olmaktadır. Ege Üniversitesi ayrıca I ve II. dönemler için 3'er kredilik 4'er adet seçimlik ders açmış, bu dersleri birinci dönem için 6, 2. dönem için 4'er AKTS kredisi saymıştır. Ders dağılımına baktığımızda değişik bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Eski Türk Dili programında her iki dönemde zorunlu Karadeniz-Hazar Türk Şiveleri I-II dersleri yer almaktadır. Diğer 2 ders Türk Alfabeleri ve Türk Dili Tarihi I-II dersleridir. Zorunlu dersler arasında Eski Türkçe, Orta Türkçe veya Türkiye Türkçesiyle ilgili herhangi bir dil bilgisi çalışması programda yer almamaktadır. Aynı şekilde Yeni Türk Dili programında her iki dönemde de yer alan Tanzimattan

Günümüze Kısa Hikaye dersi, bir dil dersinden çok bir edebiyat dersi zlenimi vermektedir. Bu programdaki diğer dersler Karakalpak Türkçesi, Özbek Türkçesi ve Türk Dünyası tarihi dersleridir. Yeni Türk Dili programında Türkiye Türkçesiyle ilgili bir ders bulunmamaktadır.

Kayseri Erciyes Üniversitesi Türk Dili programının ders kredi bilgilerine ulaşamamıştır. Ders içerikleri alanından alınan bilgilere göre Güz dönemi için 12; Bahar dönemi için 15 ders belirlenmiştir. Bunlardan Türkçenin Ses Bilgisi ve Bilimsel Araştırma Teknikleri dersleri 1. dönemde; Türkçenin Kaynak Eserleri, Türkçenin Şekil Bilgisi ve Seminer dersleri 2. dönemde zorunlu dersler olarak programda yer almıştır.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dili yüksek lisans programı şema yapısı önceki üniversitelerden tamamen farklıdır. Dönem belirtmeden Tez ve Uzmanlık Alan Dersinin de içinde bulunduğu Güz ve Bahar yarıyılı şeklinde iki bölüm yapılarak şemasını oluşturmuştur. Zorunlu ders olarak Seminer, Tez ve Uzmanlık Alan Dersi görülmektedir. Bunların dışında 9 adet seçimlik ders bulunmaktadır. Seçimlik derslerin kredi dağılımları düzenlidir. 3'er kredi ulusal kredi için ve 6'şar kredi de AKTS olarak verilmiştir. Uzmanlık alan dersi her iki dönemde 3 ulusal kredi ve 5 AKTS ile değerlendirilmiştir. Bahar döneminde 3 saat Türk Dili Seminer dersi uygulamalı olarak konulmuştur. Ayrıca her iki dönemde yüksek lisans tezi için 1 saat uygulamaya ayrılmıştır. Sonuç olarak ders aşaması 9 ders, 1 seminer (en az 27 kredi); tez aşaması ise; Yüksek Lisans Tezi dersi, Uzmanlık Alan Dersi (tez önerisini verdiği yarıyıl) ile tamamlanmaktadır.

Gazi Üniversitesi Türk Dili yüksek lisans program şemasında önce ders adı vermeden bir çerçeve plan çizilir. Bu plana göre 4 dönemin birinci döneminde 4 adet zorunlu seçmeli, 2. dönemde 3 adet zorunlu seçmeli ve 1 adet seminer dersi vardır. Bu derslerin tamamı 3 ulusal kredili ve 7.5 AKTS mevcuttur. 3 ve 4. dönemde 15'er saatlik ulusal kredili ve 30'ar saatlik AKTS mevcuttur. Böylece toplam 120 AKTS kredisi tamamlanmış olmaktadır. Daha sonra Tez dahil 52 adet ders kümesi verilmiştir.²² Bu derslerden bazılarında hiç kredi tanınmamıştır. Kredi tanınan derslerin ulusal kredileri 3, AKTS'leri 7.5 olarak tanımlanmıştır. 1 ve 2. dönem ulusal ders kredi toplamı 24'tür. 3 ve 4. dönemde tez için 15'er saat belirlenmiştir.

²² Bkz: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi Kataloğu

Hacettepe Üniversitesi Türk Dili yüksek lisans programında Güz ve Bahar dönemi olmak üzere tamamı seçimlik 1. dönem için 10, 2. dönem için 9 ders belirlemiştir. Derslerin ulusal kredi karşılıkları 3'tür. AKTS'leri konusunda herhangi bir bilgi mevcut değildir. Derslerin dağılımına bakıldığında Türkiye Türkçesinden ziyade Eski Türk Dili ağırlıklı bir ders yapısının olduğu gözlemlenmektedir.

İnönü Üniversitesi Eski Türk Dili ve Yeni Türk Dili yüksek lisans program şemasında derslerin kredileri, ne zaman hangi derslerin okutulacağı, AKTS bilgileri ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamakta, bunun yerine toplu olarak ders listesi verilmektedir. Bu listede Eski Türk Dili için 8 adet, Yeni Türk Dili için 10 adet ders yer almaktadır. Ders dağılımları programa uygun bir dağılım sergilemektedir. Yeni Türk dili programı dersleri daha çok ağız ve lehçe çalışmalarına yoğunlaşmıştır. Türkiye Türkçesi alanında ses bilgisi dışında bir ders konulmamıştır.

Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalı yüksek lisans programında her iki dönem için 45'er seçimlik ders belirlemiştir. Bu listenin Türk Dili dersleri ayıklandığında kredilerini eşit bir biçimde ulusal kredi 3 ve AKTS 7 olarak belirlendiği görülür.

Mimar Sinan Üniversitesi Eski Türk Dili yüksek lisans programı için I. dönemde 12, II. dönemde 11 adet olmak üzere tamamı seçimli toplam 23 ders belirlemiştir. Hem ulusal hem de AKTS Kredi dağılımları derslere göre değişiklik arz etmektedir. Yeni Türk Dili programında her iki dönem için toplamda 8 zorunlu ders belirlemiş, bu derslerden Eski Türkiye Türkçesi Metinleri, Osmanlı Türkçesi Metinleri ve Dil- Kültür, Telif derslerine 10'ar AKTS, diğer derslere 5'er AKTS ayrılmıştır. Yeni Türk Dili programındaki dersler Çağdaş Türk Lehçeleri ve Osmanlı Türkçesi üzerinde yoğunlaşmıştır.

Pamukkale Üniversitesi Yeni Türk Dili yüksek lisans programı için tez de dahil olmak üzere toplam 13 ders sunmuş, bu dersler içinde Seminer, Tez, Uzmanlık Alan Dersi, Osmanlı Türkçesi Grameri ve Metinleri derslerini zorunlu, diğer dersleri seçmeli olarak belirlemiştir. Derslerin çoğu I ve II şeklindedir. Tez için 40 diğer dersler için eşit şekilde 7.5 AKTS belirlenmiştir. Derslerin bir kısmı 3 krediyle değerlendirilirken bir kısmına hiç

kredi verilmemiştir. Program Yeni Türk Dili olmasına rağmen Eski Türk Dili dersleri önemli bir paya sahiptir.

Sakarya Üniversitesi eski Türk Dili ve Yeni Türk Dili yüksek lisans programları için önce bir şema vermiştir. Bu şemaya göre 1. ve 2. dönemde 4 seçmeli ve 1 zorunlu Uzmanlık Alan dersi, 3. yarıyıl için zorunlu Uzmanlık Alan Dersi ile Tez çalışmasını konmuştur. 4. dönemle ilgili şemada bilgi bulunmamaktadır. Bu derslere 1. ve 2. yarıyıl için 6'şar AKTS vererek 30'a tamamlamıştır. 3. yarıyıldaki 6 AKTS Uzmanlık Alan Dersine ve 24 AKTS Teze verilmiştir. Muhtemelen 4. yarıyıl da aynı şekildedir. Bundan sonra bir seçimlik ders listesi sunulmaktadır. 125 dersten oluşan bu seçimlik ders listesinde ağız çalışmalarından Türk lehçelerine, genel dilbilim derslerinden Türk dili tarihine kadar geniş bir yelpaze söz konusudur. Genel olarak bu derslerin ulusal kredileri 3, AKTS'leri 6'dır. Bu derslerden hangilerinin hangi dönemde okutulacakları tabloda gösterilmemektedir.

Selçuk Üniversitesi Yeni Türk Dili yüksek lisans programı için 15 ders belirlemiş, bu dersler için 3'er kredi ayırmış, AKTS ve zorunluluk durumları için herhangi bir bilgi vermemiştir. Derslerden hangilerinin okutulacağı dönemlere göre belirlenmiştir. Ders dağılımına bakıldığında Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi ile ilgili çalışmaların azlığı bunun yerine Orta Türkçe ve Batı Türkçesi derslerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Yıldız Teknik Üniversitesi Eski Türk Dili yüksek lisans programında zorunlu derslerini belirledikten sonra seçmeli ders listesi vermiş, bu derslerden ikişer tanesinin iki dönemde seçilebileceğini belirtmiştir. Bunlarda Seminer dersleri uygulamalı 2 kredi, diğer dersler teorik ve 3 krediliktir. AKTS konusunda bilgi verilmemiştir.

2.3. Üniversitelerin Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programları, Ders Kataloğları Üzerine Bir Şekil Değerlendirmesi

Türkiye'de 6 üniversitede Çağdaş Türk Lehçeleri alanında yüksek lisans programı uygulanmaktadır. Bu programlar Çağdaş Türk Lehçeleri lisans programının bir devamı gibi mi düşünülmektedir? Bu programların Eski Türk Dili veya Yeni Türk Dili yüksek lisans programlarıyla benzer veya farklı yönleri nelerdir? Temelde bir farklılık yoksa farklı isimlendirmelere niçin ihtiyaç duyulmuştur? Lisansüstü programlarda birbirine geçişlerde

fazladan ders almak gerekir mi? Ders kredi veya adlandırmalarında farklılıklar nelerdir? Aşağıda hem bu sorulara bir cevap aranacak hem de bu programların nicelik açısından bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Ankara Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları yüksek lisans programında I. dönem için 7, II. dönem için 29 seçimlik ders listesi vermiştir. Uzmanlık Alan Dersi kredisiz ve seçimlik gözükmektedir. Diğer dersler 3 krediliktir. Hangi derslerin okutulacağı tablodan anlaşılamamaktadır. Programda Türk lehçelerinin geçmişteki ve bugünkü durumları ele alınmaktadır. Dil ve edebiyat dersleri beraber düşünülmüştür. Derslerin 8 rakamdan oluşan bir kodlaması vardır. Programda Türkiye Türkçesine ilişkin herhangi bir ders bulunmamaktadır.

Celal Bayar Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı yüksek lisans programında Seminer ve seçmeli İngilizce de dahil olmak üzere her iki dönem için altışar ders konmuş II. dönem dersleri birinci dönemin devamı olarak düşünülmüştür. Derslerin seçimlilik – zorunluluk konusuna değinilmemiştir. Güz döneminde 2 saat ve uygulamalı olarak düşünülen Seminer dersi hariç diğer dersler teorik ve üçer krediyle değerlendirilmişlerdir. Ders kataloğunda derslerin kodları bulunmazken içerik bilgilerinde tüm derslerin TDE 560-570 aralığında kodlandıkları görülmektedir. Ders adlarında Ankara Üniversitesinde olduğu gibi boy veya devlet adları yerine, Türk Dünyası Edebiyatları, Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri gibi genel bir adlandırma tercih edilmiştir.

Ege Üniversitesi Türk Dili ve Lehçeleri yüksek lisans programını Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Türk Dünyası Araştırmaları başlığı altında yapmaktadır. I. dönem için üç zorunlu bir seçimlik; II. dönem için ise Seminer dersinin yer aldığı dört zorunlu bir seçimlik ders yer almaktadır. Seçimlik ders için ayrıca altı adet ders ismi verilmiştir. Okutulan dersler Göktürkçe, Karşılaştırmalı Tarihi Türk Lehçeleri, Karşılaştırmalı Türk Dil Bilgisi dersleri, programın daha çok tarihi lehçeler ağırlıklı olduğu izlenimini vermektedir. Zorunlu derslere üçer kredi ayrılırken Seminer dersine ve seçimlik derse kredi verilmemiştir. Derslerin AKTS'leri ise beş ile sekiz kredi arasında değişmektedir. Zorunlu derslerin on üç rakamdan oluşan bir kodu bulunmaktadır. Seminer ve seçimlik dersin kodlaması ise harf ve rakamdan oluşmaktadır.

Fatih Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları yüksek lisans programında tamamı seçmeli, altmış bir adet ders listesi vermiştir. Derslerin adlandırılmasında daha çok Türk devlet ve boy isimlendirmeleri tercih edilmiştir. Derslerin içerisinde edebiyat dersleri de yer almaktadır. Derslere 3 yerel kredi tanınırken eşit şekilde 7.5 AKTS tanınmıştır. Ayrıca her ders için iş yükü başlığı altında on kredilik bir değerlendirme yapılmıştır. Ders kodları TLE, TDE 500'lü harf ve rakamdan oluşmaktadır.

Gazi Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programı şemasında I. dönem için dört zorunlu-seçmeli, II. dönem için üç zorunlu-seçmeli ve Seminer dersi yer almıştır. Daha sonra uzun bir seçmeli ders listesi vermiştir. Seminer dersi dahil derslerin birçoğuna üç ulusal kredi verilirken bazılarında hiç kredi verilmemiştir. Tüm dersler 7.5 AKTS ile değerlendirilmiştir. III. ve IV. dönemler tez için ayrılmıştır. Derslere yedi rakamdan oluşan bir kodlama yapılmıştır.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri yüksek lisans programında Seminer ve Uzmanlık Alan dersleri hariç her iki dönem için on üçer seçimlik ders belirlenmiştir. Bu dersler içerisinde üç İngilizce dersinin yanında Farsça ve Rusça dersleri de yer almaktadır. Seminer dersi her iki dönemde iki saat uygulamalı olarak yer alırken Uzmanlık Alan Dersi sadece II. dönemde dört saatlik krediyle değerlendirilmiştir. Derslerin kodları üçlü bir harf ve rakam sisteminden oluşurken yanın bir de altı rakamdan oluşan optik kod eklenmiştir. Derslerde lehçelerin edebiyatlarına da yer verilirken boy veya devlet adı yerine Güneybatı Türk Edebiyatları dersinde olduğu gibi yer-yön adlarına dayalı bir adlandırma tercih edilmiştir.

Sonuç olarak öncelikle Bologna sürecine katılan Türk üniversitelerinin bu sürece uyum sağlama çalışmalarının devam ettiği gözlenmektedir. Ancak henüz ortak bir çerçeveye ulaşamadığı da ortadadır. Aylardır takip edilen İstanbul Üniversitesi ders kredi ve içerik bilgileri bölümü 'içerik yenilenmektedir.' ifadesiyle boş bırakılmış durumdadır. Üniversitelerin şema yapıları farklılık arz etmektedir. Bazı üniversiteler önce dört dönemden oluşan bir şablon vermekte daha sonra bir ders listesi yayımlamaktadır. Bu derslerden hangilerinin hangi dönemde okutulacağı belli değildir. Çok az üniversite 'kapatılan veya bu yıl okutulacak dersler' şeklinde basit bir bilgiyle bu konuyu çözmektedir. Altmış seçimlik ders ilan eden bir üniversitede öğrencilerin bu dersleri

istediği biçimde seçip okumaları uygulamada mümkün değildir. Bazı üniversitelerin derslerinin dağılımı düzensizdir. Örneğin Yeni Türk Dili programı olan bir üniversitenin ders dağılımının günümüz Türkçesi ağırlıklı olması daha mantıklı gözükmektedir ya da Eski Türk Dili programındaki derslerin başta Göktürk, Uygur olmak üzere daha eski zamanları içermesi beklenir. Çağdaş Türk Lehçeleri programlarında yer alan edebiyat ve Türk Dili derslerinin – örneğin Çağatay Dili ve Edebiyatı- şeklinde iç içe olması kabul edilebilir, gözükmektedir. Bazı Eski Türk Dili programı derslerine bakılınca Çağdaş Türk Lehçelerinden bir farkı olmadığı sonucu çıkarılabilir. Kimi üniversitelerin hangi derse kaç AKTS verdiği belli değildir. Üniversitelerin bir kısmı ders yüküne göre kredi dağılımını çeşitlendirmiştir ancak genelde bakılınca hiçbir ayırım yapılmadan bütün derslere ortak bir kredi verildiği gözlenmektedir. Bu da konu üzerine yeterince durulmadığı izlenimini vermektedir. Bilimsel Araştırma Teknikleri, Uzmanlık Alan Dersi ve Seminer derslerinin dönemlere dağılımı, zorunluluk-seçimlik, uygulama- teorik ve kredi durumları üniversiteler arasında farklılıklar görülmektedir. Bilimsel Araştırma Teknikleri veya Uzmanlık Alan Dersi'ne katalogunda yer vermeyen veya Seminer dersini I. ve II. dönemde verip III. ve IV. döneme sadece tezi bırakan ya da son iki döneme tezin yanında Seminer dersi koyan üniversiteler vardır. Bütün bu farklılıklar çalışmamızın sonunda verilen çizelgelerde açıkça görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÜNİVERSİTELERİN YÜKSEK LİSANS TÜRK DİLİ PROGRAMI DERSLERİNİN İÇERİK DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde yapılacak karşılaştırma ve değerlendirme aşağıdaki üç kategoride olacaktır: A.Daha önce seçilen üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programlarında yer alan Türk Dili dersleri, B. Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Türk Dili yüksek lisans programı dersleri, C. Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek lisans programı dersleri.

Üniversitelerin ders katalogları incelendiğinde bazı üniversitelerin içerik bilgilerini detaylandırıp haftalara bölmedikleri genellikle bir, bazen birkaç cümleyle geçiştirdikleri görülmektedir. Konuları haftalara bölen kimi üniversiteler ise aynı uygulamayı her ders için yapmayabilmektedirler. Örneğin Afyon Kocatepe Üniversitesi derslerini detaylandıran üniversiteler içerisinde yer aldığı halde Tarihi Türk Dili Metinleri I-II derslerinin içeriğiyle ilgili hiçbir bilgiye ulaşamadı. Çanakkale Üniversitesi ise sadece bilimsel hazırlık programı dersleri için genel bir içerik hazırlarken yüksek lisans ve doktora dersleri hakkında hiçbir bilgiye ulaşamamıştır. Tablolarda üniversitelerin konularını detaylandırıp detaylandırmadıkları gösterilmiş, konularını haftalara bölüp detaylandıran ve birkaç cümleyle de olsa içerik bilgisi veren üniversiteler değerlendirmeye esas alınmıştır.

3.1. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Türk Dili Dersleri

Dersler dört başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar ve altlarında yer alan dersler şu şekildedir.

3.1.1. Eski Türkçe Dönemi Dersleri

Bu dönemle ilgili dersleri dört gupta toplayabiliriz.

3.1.1.1. Altayistik

3.1.1.2. Göktürkçe (Tarihi Türk Dili Metinleri, Orhon Türkçesi, Müşterek Orta Asya Türkçesi, Eski Türkçe)

3.1.1.3. Uygurca (Tarihi Türk Dili Metinleri, Orta Asya Türkçesi, Eski Türkçe)

3.1.2. Orta Türkçe Dönemi Dersleri

3.1.2.1. Karahanlı Türkçesi (Doğu Türkçesi, Orta Türkçe, Hakaniye Türkçesi)

3.1.2.2. Çağatayca (Çağatay Edebiyatı, Tarihi Doğu Türkçesi)

3.1.2.3. Kıpçak Türkçesi (Tarihi Kıpçak Türkçesi Metinleri, Orta Türkçe Metin İncelemeleri)

3.1.2.4. Harezmi Türkçesi (Harzem Türkçesi, Harezmi-Kıpçak Türkçesi, Doğu Türkçesi Metinleri, Türk Dili Kaynakları)

3.1.3. Batı Türkçesi Dönemi Dersleri

3.1.3.1. Eski Anadolu Türkçesi (14. yy Anadolu Türkçesi, Selçuklu Dönemi Türk Dili, Beylikler Dönemi Türk Dili)

3.1.3.2. Osmanlı Türkçesi (Klasik Osmanlıca Türkçe Metinler, Osmanlıca Mensur Metinler, Osmanlıca Manzum Metinler, İleri Osmanlıca, 19. yy Osmanlı Türkçesi Metinleri)

3.1.3.3. Türkiye Türkçesi (Türkçenin Sentaksı, Türkiye Türkçesinin Sorunları, Türk Dil Bilgisi, Dilbilgisi Çözümlenmeleri, Cümle Bilgisi, Sözdizimi)

3.1.3.4. Türkçenin Ağızları (Karşılaştırmalı Türkiye Türkçesi Ağızları, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Anadolu ve Rumeli Ağızları, Nevşehir Ağızı, Karaman Ağızı)

3.1.4. Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri

3.1.4.1. Yaşayan Türk Lehçeleri (Çağdaş Türk Lehçeleri, Mukayeseli Türk Lehçe ve Şiveleri)

3.1.4.2. Özbek Türkçesi ve Edebiyatı

3.1.4.3. Kazak Dili ve Edebiyatı

3.1.4.4. Kırgız Türkçesi

3.1.5. Diğer Türk Dili Dersleri

3.1.5.1. Türk Dili Tarihi

3.1.5.2. Dil Bilimi

3.1.5.3. Türk Dili Araştırmaları

- 3.1.5.4. Sözcük Bilimi
- 3.1.5.5. Biçimbilim
- 3.1.5.6. Türkolojide Kaynak ve Yöntemler
- 3.1.5.7. Türk Dilinde Özel Konular
- 3.1.5.8. Sözlük Bilimi

3.1.1. Eski Türkçe Dönemi Dersleri

3.1.1.1. Altayistik

Altayistik dersi sadece Adnan Menderes ve Nevşehir üniversitelerinde seçmeli olarak yer alan bir derstir. Adnan Menderes Üniversitesinde güz döneminde 3 yerel ve 7 AKTS kredisiyle değerlendirilmiştir. Dersin kaç haftada verileceği belirtilmemiştir. İçerik bir cümleyle belirtilip geçilmiştir. Dersle ilgili detaylı bilgiye Nevşehir Üniversitesinde ulaşıldı. 14 haftada verilmesi planlanan dersin Nevşehir Üniversitesindeki adı “Altayistik’e Giriş”tir. Seçimlik bir ders olup 3 yerel, 6 AKTS kredisi vardır.

3.1.1.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Kazanımları Adlandırması

Dersin Amacı: Altay dilleri olarak bilinen dilleri incelemek (Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguzca, Japonca ve Korece)

Dersin Hedefleri

1. Altay Grubuna giren dilleri sıralayabilme
2. Altay dillerinin genel özelliklerini tanıma
3. Altay dillerinin ortak özelliklerini inceleyebilme

3.1.1.1.2. Dersin İçeriği

1. Dersin tanıtımı– dersin gerekçesi, önemi – dersin kural ve gerekleri
2. Altayistik ve Altay dilleri üzerine yapılan çalışmalar

3. Altay Dilleri teorisi, kurucuları, gelişimi
4. Türkçe ve özellikleri
5. Japonca ve özellikleri
6. Moğolca ve özellikleri
7. Mangu-Tunguzca ve özellikleri
8. Altay dilinin kuruluşu
9. Ana Altayca kelime başında ihya edilen *#p ünsüzünün Altay dillerindeki görünümleri
10. Altay grubuna giren dillerdeki kelimeler yardımıyla *#p ünsüzü ile başlayan Ana Altayca kelimelerin ihyası

Tablo 7: Altayistik Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Adnan Menderes Üniversitesi	Altayistik	-	S	3	7
	1(?),2(?),3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?),8(?)				
Nevşehir Üniversitesi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	+	S	3	6

3.1.1.2. Göktürkçe

Göktürkçe, Orhun Türkçesi, Eski Türkçe gibi başlıklar altında ele alınan bu dönem Türkçenin ilk yazılı ürünlerinin verildiği bir dönemdir. Bu özelliği sebebiyle, Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programı uygulayan üniversiteler bu döneme ilişkin inceleme yapmayı gerekli görmüşlerdir. Yine de bu döneme ilişkin dersi olmayan üniversiteler bulunmaktadır. Dersin Eski Türkçe veya Orhun Türkçesi başlığıyla I-II şeklinde verilmesi güz döneminde Göktürk Türkçesi, bahar döneminde Uygur Türkçesi dersinin verilmesi sebebiyledir. Orhon-Orhun okuma farklılığı doğal olarak ders adına da yansımaktadır. Aynı durum ‘Köktürk-Göktürk’ kullanımında da görülmektedir. Ders tüm üniversitelerde seçmeli, 2 veya 3 ulusal krediyle verilmektedir. Önemli bir farklılık dersin AKTS’inde yer almaktadır. 5 ile 8 AKTS arasında önemli bir iş yükü farkı vardır. Balıkesir, Boğaziçi, Erzincan ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinde Göktürk dönemini inceleyen herhangi bir ders yoktur. Balıkesir, Nevşehir ve Uludağ üniversitelerinde konu dağılımı haftalara bölünerek detaylandırılmıştır. Bununla birlikte Uludağ üniversitesinde ders, Eski Türkçe Metin

İncelemeleri başlığı altında ele alındığı için bu döneme 4 hafta ayrılmış diğer haftalarda başka derslere geçilmiştir. Bu durumda Göktürk döneminin nitelik açısından yeterince işlenemediği söylenebilir. Benzer durum Balıkesir Üniversitesi için de söylenebilir. Türk Dili Kaynakları I, dersinde Göktürkçe için dört haftalık bir zaman ayrılmıştır. Bu zaman zarfında konular genel olarak işlenmiş görünmektedir.

3.1.1.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Kazanımları, Adlandırması

Dersin Amacı: Günümüzde dünya üzerinde konuşulan –Çuvaşça hariç diğer tüm-Türk dillerinin ilk yazılı metinleri olan Orhun Türkçesi dil özelliklerinin verilmesiyle daha sonraki dönem Türkçeleri arasında karşılaştırma yapabilecek düzeye gelmesi amaçtır. Ayrıca tarih araştırmaları bakımından da Köktürk harfli Türkçe metinlerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Dersin Hedefleri

1. Orhun adı ve Ötüken kavramı öğretilecektir.
2. Köktürk Kağanlık Yazıtlarının önemi öğretilecektir.
3. Köktürk Kağanlık Yazıtlarının Türk dili tarihi açısından önemi öğretilecektir.
4. Köktürk Kağanlık Yazıtlarının gramer özellikleri öğretilecektir.
5. Köktürk Kağanlık Yazıtlarının tarihi ve modern dönem içerisindeki yeri belirtilecektir.

Dersin Öğrenme Kazanımları

1. Dilin toplum kültürünün devamı konusundaki işlevini ve önemini kavratma
2. Türklerin kullandığı eski yazıları okuyabilme
3. Sözlü ve yazılı kültür unsurlarının değerlendirilmesi
4. Orhun Abideleri'nden başlayarak Türk dilinin Anadolu'da devam eden evrelerinin çeşitli başlıklar altında incelenmesi

3.1.1.2.2. Dersin İçeriği

1. Eski Türkçenin teşekkülü, gelişimi ve tarihi Türk lehçeleri arasındaki yeri
2. Köktürk tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, Köktürkçe üzerine yapılan çalışmalar
3. Köktürk yazısının kaynağı, teşekkülü, Runik alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Köktürk yazıtlarından seçilmiş metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
5. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle bilgisi çalışmaları
6. Köktürk metinlerinin Türkçenin diğer diyalektlerine etkileri

Tablo 8: Göktürkçe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Adnan Menderes Üniversitesi	Göktürkçe	-	S	3	7
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Tarihi Türk Dili Metinleri I-II	-	S	3	5
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları I	+	S	3	5
	1 (?), 2 (?), 4 (?), 5 (?), 6 (?)				
Çanakkale Üniversitesi	Orhon Türkçesi	-	S	3	8
Çukurova Üniversitesi	Eski Türkçe I (Göktürkçe)	-	S	2	5
Kocaeli Üniversitesi	Eski Türkçe I-II	-	S	3	5
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Eski Türkçe Metinler I-II	-	S	3	
Nevşehir Üniversitesi	Orhon Türkçesi	+	S	3	
	1, 2, 3, 4, 5, 6				
Niğde Üniversitesi	Orhun Türkçesi	-	S	3	8
Süleyman Demirel Üniversitesi	Eski Türkçe I (Göktürkçe)	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Eski Türkçe Metin İncelemeleri I-II	+	S	2	5
	2, 4, 5, 6				

3.1.1.3. Uygurca (Tarihi Türk Dili Metinleri, Orta Asya Türkçesi, Eski Türkçe)

Uygur Dönemi yazılı ürünlerin elimizde olduğu ikinci dönemdir. Bu dönemde yazılı ürünler hem çoğalmış hem de çeşitlenmiştir. Göktürkçede görülmeyen dini içerikli metinler bu dönemde görülmeye başlar. Üniversitelerimizin önemli bir kısmı bu dönemle ilgili bir ders koymuşlardır. Göktürkçede olduğu gibi Uygurca da daha çok dönem adıyla

verilmektedir. Derslerin yanında belirtilen II numaralı rakamla Uygurca kastedilmektedir. Yani ders çoğunlukla bahar döneminde verilmektedir. Seçmeli olarak verilen dersin yerel kredisi 2-3 arasında iken AKTS kredisi 5 ile 8 arasında değişmektedir. Ders, verildiği tüm üniversitelerde tek dönemde verilmektedir. Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Balıkesir, Boğaziçi, Erzincan ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinde bu döneme ilişkin ders yoktur. Balıkesir Üniversitesinde Yaşayan Türk Lehçeleri adı altında Yeni Uygur Türkçesi dersi bulunmakla birlikte ders içeriğine bakıldığında dersin eski konumuyla bir ilgisinin olmadığı görülmektedir. Bu üniversitedeki Türk Dili Kaynakları I dersi içerisinde Uygur dönemine 4 haftalık bir zaman ayrılmıştır.

3.1.1.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı:Türk dilinin en eski yazılı belgelerinin yazıldığı II.dönemi olan Uygur Türkçesini tanımak, Türk dilinin yaşı ve 7. yüzyıldan itibaren Türk dilinin gelişimi, Türklerin yaşayışı, kültürü hakkında bilgi edinmek.

3.1.1.3.2. Dersin İçeriği

1. Uygur tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, bu eserlerin bulunuşu
2. Eserler üzerinde yapılan çalışmalar
3. Uygur yazısının kaynağı, teşekkülü, alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Uygurların kültür ve dilleri üzerinde dinin fonksiyonu
5. Uygur metinlerinin tasnifi ve bu metinler hakkında bilgiler
6. Uygurca metinlerden seçilmiş orijinal metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
7. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 9: Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları I-II	+	S	2	5
	1 (?), 6 (?)				
Çanakkale Üniversitesi	Uygur Türkçesi	-	S	3	8
Çukurova Üniversitesi	Eski Türkçe II (Uygurca)	-	S	2	5
Kocaeli Üniversitesi	Eski Türkçe I-II	-	S	3	5
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Eski Türkçe Metinler I-II	-	S	3	
Nevşehir Üniversitesi	Eski Uygur Türkçesi	+	S	3	
	1,2,3,4,5,6				
Niğde Üniversitesi	Eski Uygur Türkçesi	-	S	3	8
Süleyman Demirel Üniversitesi	Eski Türkçe II (Uygur)	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Eski Türkçe Metin İncelemeleri I	+	S	2	5
	4 (?), 5 (?), 6 (?)				

3.1.2. Orta Türkçe Dönemi Dersleri

Bu döneme ilişkin ders adı farklılıklarının yanına bir de konu farklılıkları eklenir. Bir üniversite Doğu Türkçesi adıyla Karahanlı, Harezmi, Altın Ordu dönemini kast ederken, bir başka üniversite Orta Türkçe başlığıyla güz döneminde Karahanlı, bahar döneminde Harezmi- Kıpçak eserlerini incelemektedir. Başka bir üniversite ise Tarihi Türk Lehçeleri adıyla Eski Türkçeden Osmanlıcaya kadar bütün dönemleri işleyebilmektedirler. Doğru bir sınıflandırma yapabilmek için verilen derslerin içeriklerine bakılarak bir gruplandırma yapıldı. Bu dönem dersleri dört başlık altında toplandı. Ayrıca birçok üniversitenin detaylı konu dağılımı yapmaması değerlendirmeyi zorlaştıran diğer bir faktör oldu. Bu dönem derslerinin hangi üniversitede hangi adla verildiği, konu başlıklarının ne derece işlendiği tabloda gösterilerek konu aydınlatılmaya çalışıldı.

3.1.2.1. Karahanlıca (Doğu Türkçesi, Orta Türkçe, Hakaniye Türkçesi)

Çanakkale Üniversitesi bu döneme ilişkin Karahanlı Türkçesi, Harezmi-Kıpçak Türkçesi, Çağatay Türkçesi adlarıyla üç ayrı seçmeli dersi olduğu halde ders içerikleri kısmında Orta Türkçe adıyla özet bir içerik vermiştir. Burada da sadece Karahanlı

Dönemi'nin, Divan ü Lügati't Türk'ün ve Kutadgu Bilig'in inceleneceğini belirtmekle yetinmiştir.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bu döneme ait ders seçmeli ders listesinde 'Orta Türkçe Metinleri' adıyla yer alırken ders içeriklerinde 'Tarihi Türk Lehçeleri' başlığıyla yer almaktadır.

Karadeniz Teknik Üniversitesinde Orta Türkçe I-II dersleri olmasına karşılık konu dağılımına bakıldığında Çağatay, Harezmi, Kıpçak döneminin incelendiği, Karahanlı Dönemine değinilmediği görülmektedir.

Kocaeli Üniversitesinde yer alan Doğu Türkçesi Metinleri I-II adıyla yer alan derslerin hangi dönemde hangi derslerin verileceği belirtilmemiş, genel olarak Karahanlı, Altınordu, Kıpçak Çağatay dönemi eserlerinin okunup günümüz diline aktarılacağını belirtmiştir.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, ders kataloğunda Orta Türkçe Metinleri I-II şeklinde yer alan ders, içerik bölümünde Tarihi Türk Lehçeleri şeklinde yer almış, özet bir şekilde Göktürk, Uygur, Eski Kıpçakça, Karahanlı, Harezmi, Çağatay, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi yani Tarihi Türk Lehçelerinin kelime, fonetik ve gramer özellikleri, bu alanda yapılmış araştırmalar; örnek metin incelemeleri işleneceği belirtilmiş ancak bütün bu çalışmaların nasıl olacağına değinmemiştir.

Süleyman Demirel Üniversitesi, Karahanlı Türkçesi dersinin içerik kısmında özet şekilde sadece Kutadgu Bilig ve Atabetü'l- Hakayık'ın inceleneceğini belirtmiştir. Aynı üniversitenin Orta Türkçenin Karşılaştırmalı Grameri dersinde 11-15 yy arasındaki Türk lehçelerinin arasındaki farklılıkların karşılaştırmalı olarak tespit edileceği, her bir tarihi lehçenin gramer hususiyetlerinin idrak edileceği söylenmiştir.

Uludağ Üniversitesi, Orta Türkçe Metin İncelemeleri başlığıyla detaylandırdığı dersin yedi haftasını Karahanlı Dönemi eserlerine ayırdığını diğer haftalarda Çağatay, Kıpçak ve Memluk eserlerine değindiği görülmektedir.

Adnan Menderes ve Balıkesir üniversitelerinde bu döneme ilişkin bir ders yoktur. Nevşehir ve Ondokuz Mayıs üniversiteleri, Karahanlı Dönemi ve Türkçesi için 4, Katadgu Bilig için 3, Atabetü'l-Hakayık için 1, Divan ü Lügati't-Türk için 2 hafta zaman ayırmıştır. Uludağ Üniversitesi ise Karahanlı Dönemi için 6 hafta ayırmış diğer haftalarını genel değerlendirme, Çağatay, Kıpçak vb. dönemlerine ayırmıştır. Daha çok Divan ü Lügat'it-Türk ve Katadgu Bilig üzerinde durulmakta Divan-ı Hikmet'ten hiç bahsedilmemektedir.

3.1.2.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı

1. Karahanlı döneminin tarih ve dil açılarından ele alınması.
2. Eserlerinin tanınması.
3. Dönem metinlerinin Türk dilinin tarihî ve modern şiveleriyle karşılaştırmalı olarak dil incelemelerinin yapılması

Dersin Hedefleri

1. Karahanlı adının anlamı öğretilip İlk Müslüman Türk Devletleri hakkında bilgi verilecektir.
2. Karahanlı Türkçesinin eserleri öğretilicektir.
3. Karahanlı dönemi eserlerinin gramer yapısı öğretilip tarihi ve modern dönemle karşılaştırılması yapılacaktır.
4. Karahanlı dönemi eserlerinin Türk dili tarihi açısından önemi öğretilicektir.
5. Karahanlı dönemi eserlerinin Türk dil, tarih ve kültürüne katkısı öğretilicektir.

3.1.2.1.2. Dersin İçeriği

1. Karahanlı dönemi hakkında tarihi bilgiler
2. Karahanlı Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Karahanlı dönemi eserleri hakkında bilgi
4. Seçilen Metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 10: Karahanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı

Afyon Kocatepe Üniversitesi	Tarihi Türk Dili Metinleri I-II	-	S	3	5
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları II	+	S	2	5
	1, 2, 3, 4 (?)				
Çanakkale Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi				
Çukurova Üniversitesi	Orta Türkçe I	-	S	2	5
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				
Kocaeli Üniversitesi	Doğu Türkçesi Metinleri I-II	-	S	3	5
Muğla Üniversitesi	Orta Türkçe Metinler	-	S	3	3
Nevşehir Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi	+	S	3	
	1, 2, 3, 4				
Niğde Üniversitesi	Hakaniye Türkçesi,	-	S	2	6
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi	+	S	2	3
	1, 2, 3, 4				
Süleyman Demirel Üniversitesi	Orta Türkçenin Karşılaştırmalı Grameri I-II	-	S	2	
	Karahanlı Türkçesi	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Orta Türkçe Metin İncelemeleri	+	S	2	5
	1, 2, 3, 4				

3.1.2.2. Çağatayca (Çağatay Edebiyatı, Tarihi Doğu Türkçesi)

Türk dilinin Kuzey-Doğu Türkçesinin ikinci dönemi olan Çağatay Türkçesi, 15. yüzyılda başlar, 20. yüzyıl başlarına kadar devam eder. Batı Türklüğünün sınırlarını çizen Karadeniz, Kafkas Dağları, Hazar Denizi ve Orta İran'ın kuzey ve doğusunda kalan ve Müslüman olan bütün Kuzey ve Doğu Türklüğü, 15. yüzyıl başlarından 20. yüzyıl başlarına dek aynı yazı dilini kullanmıştır. Günümüz Özbek Türkçesi ve Uygur Türkçesi başta olmak üzere Kuzey-Doğu Türk Lehçelerinin temeli olarak kabul edilir.

Karahanlı döneminde karşılaşılan zorluğun benzeri bu dönem için de geçerlidir. Özellikle Orta Türkçe veya Doğu Türkçesi adıyla verilen bazı derslerin içeriklerinin bir kısmı Çağatay dönemini incelerken diğer kısımları başka konuları inceleyebilmektedir. Balıkesir Üniversitesi Türk Dili Kaynakları II dersinde Karahanlı Dönemi'ne 4 hafta, Harezmi 2, Çağatay 2, Batı, Oğuz ve Osmanlı Dönemleri için 1'er haftalık zaman ayırmıştır.

3.1.2.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Çağatay dönemini, tarihini ve dil özelliklerini kavramak.

3.1.2.2.2. Dersin İçeriği

1. Çağatay dönemi
2. Çağatay Türkçesinin özellikleri
3. Klasik dönem dil özellikleri
4. Klasik sonrası dönem dil özellikleri
5. Çağatay Türkçesi ile verilen eserler, bu eserlerin dilimiz açısından önemi

Tablo 11: Çağatayca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları II	+	S	2	5
	3, 4 (?)				
Boğaziçi Üniversitesi	Çağatay Edebiyatı	-	S	3	8
Çanakkale Üniversitesi	Çağatay Türkçesi				
Çukurova Üniversitesi	Çağatayca I	-	S	2	5
	3,4				
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Orta Türkçe II	+	S	3	
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				
Kocaeli Üniversitesi	Doğu Türkçesi Metinleri I-II	-	S	3	5
	Çağatayca I-II	-	S	3	5
	1,2,3,4,5				
Muğla Üniversitesi	Tarihi Türk Lehçeleri	-			
Niğde Üniversitesi	Tarihi Doğu Türkçesi I-II	-	S	3	8
Süleyman Demirel Üniversitesi	Orta Türkçe'nin Karşılaştırmalı Grameri I-II	-	S	2	5
Uludağ Üniversitesi	Orta Türkçe Metin İncelemeleri	+	S	2	5
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				

3.1.2.3. Kıpçakça (Tarihi Kıpçak Türkçesi Metinleri, Harezmi- Kıpçak Türkçesi, Orta Türkçe Metin İncelemeleri)

Dersin başlığından da anlaşıldığı gibi Kıpçakça ile ilgili dersler birçok başlık altında toplanmaktadır. Ders sadece Erzincan Üniversitesinde Kıpçak Türkçesi adıyla zorunlu olarak okutulmaktadır. Balıkesir Üniversitesi, Türk Dili Kaynakları II dersi için Harezmi-Kıpçak Türkçesine 2 hafta zaman ayırarak Harezmi-Kıpçak Türkçesine ait eserler ve Harezmi-Kıpçak Türkçesinin özellikleri adıyla iki konu belirlemiştir.

3.1.2.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Kıpçak Dönemi edebi şahsiyetlerini ve eserlerini tanıtmak ve dönemin dil özelliklerini öğretmek.

Dersin Hedefleri

1. Döneme ait eserleri okutabilmek ve günümüz Türkçesine çevirebilmek
2. Dönemin eserlerinden hareketle söz varlığını tanıtmak-kazandırmak
3. Dönemin edebi şahsiyetlerini ve eserlerini tanıtmak
4. Dönemin karakteristik dil özelliklerini öğretmek

3.1.2.3.2. Dersin İçeriği

1. Kıpçak dönemi hakkında tarihi bilgiler
2. Kıpçak Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Kıpçak dönemi eserleri hakkında bilgi
4. Seçilen Metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 12: Kıpçakça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları II	+	S	2	5
	3, 4 (?)				
Çanakkale Üniversitesi	Harezmi-Kıpçak Türkçesi	-	S	2	5
Çukurova Üniversitesi	Orta Türkçe II	-	S	2	5
Erzincan Üniversitesi	Kıpçak Türkçesi	+	Z	3	7
	1,2,3,4				
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Orta Türkçe I-II	+	S	3	
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				
Kocaeli Üniversitesi	Doğu Türkçesi Metinleri I-II	-	S	3	5
Muğla Üniversitesi	Tarihi Türk Lehçeleri	-	S	3	3
Niğde Üniversitesi	Tarihsel Kıpçak Türkçesi Metinleri	-	S	2	5
Süleyman Demirel Üniversitesi	Orta Türkçenin Karşılaştırmalı Grameri I-II	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Orta Türkçe Metin İncelemeleri	+	S	2	5
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				

3.1.2.4. Harezmi (Harezmi-Kıpçak Türkçesi, Doğu Türkçesi Metinleri, Türk Dili Kaynakları)

12. yüzyıldan sonra Orta Asya'daki Türk edebî dilinin gelişme sahası Harezmi bölgesi olmuş ve bu sahada gelenek olarak Karahanlı Türkçesine bağlı, bunun yanında Kıpçak-Oğuz unsurları yanında kendine has dil özellikleri olan ve geçiş Türkçesi özelliği taşıyan Harezmi Türkçesi (14. yy.) şekillenmiştir. Karahanlı Türkçesi ile Çağatay Türkçesi arasında bir geçiş Türkçesi olarak değerlendirilen ve Karahanlı Türkçesi temelinde, bölgedeki kuvvetli Oğuz ve Kıpçak dil unsurlarını da bünyesine alarak kendisine has bir gelişim yolu çizen Harezmi Türkçesi, bir taraftan Karahanlı-Harezmi doğrultusunda ilerlerken, etnik yapısındaki çeşitlilik ve dilin kuruluş ve gelişme şartlarındaki lehçe karışıklıkları yüzünden Harezmi-Kıpçak ve Harezmi-Oğuz doğrultusunda gelişmiştir.

Bu ders Harezmi Türkçesi adıyla ve detaylı olarak sadece Nevşehir ve Ondokuz Mayıs Üniversitelerinde görülmektedir. Niğde Üniversitesinde Harezmi Türkçesi dersi bulunmakta ancak detaylı bir içerik bulunmamaktadır. Diğer üniversiteler çeşitli başlıklar altında konuya değinmektedirler.

3.1.2.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Geçiş dönemi dil özellikleri taşıyan bu dönem eserlerinin incelenmesi, bu amaçla dönemin edebî eserlerinin okuma, yorumlama ve gramer tahlillerinin yapılması.

Dersin Hedefleri

1. Harezmi Türkçesi (14. yy.) metinlerinin yazıldığı saha olan Harezmi bölgesinin tarihi, kültür durumu, etnik yapısı bakımından genel bir değerlendirmesi.
2. Kısasül Enbiya, Nehcül Feradis başta olmak üzere bu dönem eserlerinin okunması.
3. Bu dönem eserlerinden hareketle Harezmi Türkçesinin gramer özelliklerinin ortaya konması.

3.1.2.4.2. Dersin İçeriği

1. Harezmi dönemi hakkında tarihi bilgiler
2. Harezmi Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Harezmi dönemi eserleri hakkında bilgi
4. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 13: Harezmece Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları II	+	S	2	5
	3, 4 (?)				
Çanakkale Üniversitesi	Harezme-Kıpçak Türkçesi	-	S	2	5
Çukurova Üniversitesi	Orta Türkçe II	-	S	2	5
	1, 2, 3, 4				
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Orta Türkçe I-II	+	S	3	
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				
Kocaeli Üniversitesi	Doğu Türkçesi Metinleri I-II	-	S	3	5
Muğla Üniversitesi	Tarihi Türk Lehçeleri	-	S	3	
Nevşehir Üniversitesi	Harezme Türkçesi	+			
	1, 2, 3, 4				
Niğde Üniversitesi	Harezme Türkçesi	-	S	2	6
	1, 2, 3, 4				
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Harezme Türkçesi	+	S	2	
	1, 2, 3, 4				
Süleyman Demirel Üniversitesi	Harezme Türkçesi	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Orta Türkçe Metin İncelemeleri	+	S	2	5
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				

3.1.3. Batı Türkçesi Dönemi Dersleri

3.1.3.1. Eski Anadolu Türkçesi (14. yy Anadolu Türkçesi, Selçuklu Dönemi Türk Dili, Beylikler Dönemi Türk Dili)

Batı Türkçesinin ilk devresi yaygın olarak Eski Anadolu Türkçesi olarak bilindiği halde dönemi yüzyıl, Selçuklu ve Beylikler şeklinde ele alan anlayışlar da bulunmaktadır.

3.1.3.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Selçuklu devletinin yıkılışına kadar olan bu dönemde eser veren şair ve yazarların eserleri içerisinde Oğuz lehçesinin gelişme seyrini inceleme. Anadolu'ya

gelen diğer Türk boylarının da kendi şive ve edebî ürünleri inceleme, bu ürünlerin Oğuz lehçesiyle ilişkisini ortaya koyma.

Dersin Hedefleri

1. Selçuklu dönemi Türk dilinin ses özelliklerini öğretmek.
2. Selçuklu dönemi Türk dilinin şekil özelliklerini öğretmek.
3. Selçuklu dönemi Türk dilinin edebî metinlerinin özelliklerini öğretmek.
4. Selçuklu dönemi Türk dilinin edebi şahsiyetlerini öğretmek.

3.1.3.1.2. Dersin İçeriği

1. Eski Anadolu Türkçesi hakkında tarihi bilgiler
2. Eski Anadolu Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Eski Anadolu Türkçesi eserleri hakkında bilgi
4. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 14: Eski Anadolu Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Balıkesir Üniversitesi	Türk Dili Kaynakları II	+	S	2	5
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?)				
Çukurova Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi I-II	-	S	2	5
Kocaeli Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi I-II	-	S	3	5
Nevşehir Üniversitesi	Oğuz Türkçesi I-II	+	S	3	
	3 (?), 4 (?)				
Niğde Üniversitesi	Selçuklu Dönemi Türk Dili	-	S	3	10
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi	+	S	3	
	1, 2, 3, 4				
Süleyman Demirel Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi Metinleri I	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi	+	S	2	5
	1, 2, 3 (?), 4 (?)				

3.1.3.2. Osmanlıca (Klasik Osmanlıca Türkçe Metinler, Osmanlıca Mensur Metinler, Osmanlıca Manzum Metinler, İleri Osmanlıca, 19. yy Osmanlı Türkçesi Metinleri)

Türkçenin ürün bakımından belki de en verimli ve en uzun dönemini kapsayan Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca adı verilen bu döneme ilişkin derslerin hangisinin edebiyatın alanına girdiği hangisinin daha çok Türk dilini ilgilendirdiği konusu zorlanılan konulardan birisi oldu. Osmanlıcanın hem edebiyat hem de dil için vazgeçilmez bir alan olması sebebiyle her üniversite bir yönüyle de olsa bu dönemle ilgili bir veya birkaç dersi programına almıştır. Derslerin hem güz hem de bahar döneminde yer alması bunun bir delilidir. Biz de mümkün olduğunca hiçbir dersi atlamadan üniversitelerin bakışını elde ettiğimiz verilerden yola çıkarak değerlendirmeye çalıştık. Bu döneme ilişkin ders gözükmeyen tek üniversite olan Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Osmanlı Türkçesini zorunlu olarak bilimsel hazırlık döneminde vermektedir. Ancak bilimsel hazırlık derslerini almayan öğrenciler için bu dersin yüksek lisansta verilmeyişi önemli bir eksikliklerdir.

3.1.3.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: 15. yüzyıldan 20.yüzyıla kadar Anadolu sahasındaki Türk nesrinin tarihi örnekleri, bunların imlâ hususiyetleri, sade ve süslü nesirden örnek metinlerin okutulması. Arap harfli nesir metinlerinin Latin harflerine transkripsiyonlu olarak aktarımı ve bugünkü Türkiye Türkçesi ile ifadesi.

Dersin Hedefleri: Osmanlıca manzum ve mensur metinleri doğru bir biçimde okuma ve anlama, yorumlama yeteneğini artırmak.

Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenciler Osmanlı Türkçesi bilgilerini iletir.
2. Matbu ve el yazması metinleri okumayı öğrenir.
3. Osmanlı Türkçesinde var olan Arapça ve Farsça unsurları öğrenir.
4. Osmanlı Türkçesi ile yazmayı öğrenir.

3.1.3.2.2. Dersin İçeriği

1. Osmanlı İmparatorluğunun tarihçesi ve coğrafyası
2. Osmanlı Türkçesinin etkilendiği diğer Türk lehçe ve şiveler, yabancı diller
3. Osmanlı Türkçesi ile ilgili genel bilgiler
4. Osmanlı Türkçesinin yazım kuralları ve gramer özellikleri
5. Osmanlı Türkçesi metinlerini okuma ve transkripsiyon
6. Osmanlı Türkçesinin ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları
7. Osmanlıca sözlük bilgisi ve sözlük kullanım usulleri

Tablo 15: Osmanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Adnan Menderes Üniversitesi	Klasik Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	-	Z	3	
	Osmanlıca Mensur Metinler	-	S	3	
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Osmanlıca Mensur Metinler				
	5, 6 (?)	+	Z	3	9
	Osmanlıca Manzum Metinler	+	Z	3	7
	5, 6 (?)				
Boğaziçi Üniversitesi	Osmanlı Türk Okuma Becerileri I-II Türk Edebiyatında Nesir	-	Z	3	8
		-	S	3	8
Çukurova Üniversitesi	Eski Türk Edebiyatında Nesir	-	S	2	5
Erzincan Üniversitesi	İleri Osmanlıca I-II				
	?	+	Z	3	7
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Klasik Osmanlıca Metinler I-II				
	?		Z	3	7.5
Kocaeli Üniversitesi	Klasik Dönem Osmanlı Türkçesi I-II 19.Yüzyıl	-	S	3	5
	Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	-	S	3	5
Muğla Üniversitesi	Osmanlıca Metin İncelemeleri Klâsik Metin	-	Z	3	
	İncelemeleri	-	S	3	
Nevşehir Üniversitesi	Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II				
	4	+	Z	3	6
Niğde Üniversitesi	İleri Osmanlıca I-II	-	S	3	10
	Manzum Metin İncelemeleri	-	S	3	8
	Klasik Türk Şiiri I-II	-	S	3	8
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Osmanlıca Metinler I-II				
	4 (?), 5 (?), 6 (?)	+	S	3	3
Süleyman Demirel Üniversitesi	Osmanlı Türkçesi Grameri	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Eski Türk Edebiyatı 15. ve 16. Yüzyıl Metin İncelemeleri				
	4 (?), 5 (?), 6 (?)	+	Z	2	7.5
	Eski Türk Edebiyatı 17. ve 18. Yüzyıl Metin İncelemeleri				
	4 (?), 5 (?), 6 (?)	+	Z	2	5

3.1.3.3. Türkiye Türkçesi (Türkçenin Sentaksı, Türkiye Türkçesinin Sorunları, Türk Dil Bilgisi, Dilbilgisi Çözömlmeleri, Cümle Bilgisi, Sözdizimi)

Bizim de konuştuğumuz şive olan Türkiye Türkçesiyle ilgili dersler ağırlıklı olarak dil bilgisi, söz dizimi ve Türkiye Türkçesinin sorunları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden bu dersleri ayrı başlıklar altında değerlendirmek yerine bir başlık altında değerlendirmek uygun göröldü.

3.1.3.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilbilgisi çalışma alanları hakkında bilgilenmek, Türkçenin başlangıçtan geçirmiş olduğu gramatikal değışiklikleri metinler üzerinden takip edebilmek.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Bu dersi başarı ile tamamlayan öğrenciler: Ses bilimi çalışma metodlarını öğrenmiş olacaklar.
2. Eski Türkçeden, Türkiye Türkçesine kadar dilin ses özelliklerini tespit ederek metinler üzerinde karşılaştırmalı olarak inceleyebilecekler.
3. Eski Türkçeden Türkiye Türkçesine kadar dilin yapı bakımından geçirdiği gelişme ve değışiklikleri eserler üzerinde gösterebilecekler.
4. Türkiye Türkçesini her yönüyle tanımış olacaklar.
5. Derste aldıkları teorik bilgileri yapacakları araştırmalarda kullanabilecek ve konu hakkında kendi yorumlarını yapabilecekler.
6. Edindikleri bilgileri topluluk önünde sözlü olarak sunabilecekler.

3.1.3.3.2. Dersin İçeriği

1. Türk dilinin tarihi gelişimi
2. Yazı ve imla; Türkçenin yazıldığı alfabeler
3. Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içerisindeki yeri, diğer lehçelerle benzer ve ayrı yönleri

4. Türkiye Türkçesinin ağızları
5. Ses ve şekil bilgisi
6. Cümle bilgisi
 - a. Cümlenin unsurları
 - b. Cümle çeşitleri
7. Kelime grupları
8. Söz dizimi
9. Anlam bilgisi
10. Söz varlığı

Tablo 16: Türkiye Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye Türkçesi	-	Z	3	8
	Türkçenin Sentaksı		S	3	
	6 (a,b), 7				
Çanakkale Üniversitesi	Söz Dizimi I-II	-	S	3	8
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Karşılaştırmalı Türk Dil Bilgisi	+	S	3	7.5
	2, 5				
Kocaeli Üniversitesi	Türk Dil Bilgisi Meseleleri	-	S	3	5
	5,8,9				
Muğla Üniversitesi	Türkiye Türkçesinin Sorunları	-	S	3	
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Çözümlemeleri	+	S	3	3
	3, 4, 5, 6 (a,b), 7, 9				
Süleyman Demirel Üniversitesi	Türk Dil Bilgisi I-II	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Söz Dizimi Çözümlemeleri	+	S	2	5
	6 (a, b), 9				

3.1.3.4. Türkçenin Ağızları (Karşılaştırmalı Türkiye Türkçesi Ağızları, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Anadolu ve Rumeli Ağızları, Nevşehir Ağızı, Karaman Ağızı)

Ağız araştırmaları son yıllarda gittikçe artan bir alan olarak dikkat çekmektedir. Araştırmaları geniş çaplı bölgesel ve daha dar kapsamlı yerel çalışmalar olarak sınıflandırabiliriz. Ayrıca kitabi bir çalışmadan çok bir alan çalışması olduğu için diğer

derslerden farklı bir durum arz etmektedir. Türkiye'deki yüzlerce belki binlerce ağzın derlenme ve kayda alınması sürecinin ne durumda olduğu merak edilen unsurlardandır.

3.1.3.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amaçları: Ağız araştırmaları konusunda temel bilgilerle, Anadolu ve Rumeli Ağızları üzerinde yapılmış çalışmalarını öğrenmek, örnek bir ağız bölgesine ait metinler üzerinde inceleme yapmak.

Dersin Hedefleri: Ağızların dilin bir zenginliği olduğunu kavratmak

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Ağız araştırmaları konusunda temel bilgilerle, Anadolu ve Rumeli ağızları üzerinde yapılmış çalışmalar öğrenilir.
2. Edebî metinleri okuma-anlama-anlatma ve yorumlayabilme becerisi kazanır.
3. Edebî metinleri belli metotlar çerçevesinde inceleyebilir.
4. Türk Edebiyatının dönemlerini tanıma ve çağdaş edebiyatlarla mukayese edebilme becerisi kazanır.
5. Tarihî metinleri okuyup anlayabilir.
6. Disiplinlerarası grup çalışması yapabilir.
7. Dil bilinci geliştirilir. Ana dili bilincinin geliştirilmesi yoluyla ulusal birliğin güçlendirilmesine katkıda bulunur.
8. Yazılı, sözlü anlatımda ve edebiyat incelemelerinde dil kurallarını bilmenin önemi benimsenerek, bu alanlar arasında bağ kurma yoluyla dil ve edebiyat eğitiminin yapılması ilkesi yerleşir.
9. Türk dilinin ses, şekil, sözdizimi ve söz varlığı açısından yapı ve işlev özelliklerini kavrar.
10. Türk dilinin, lehçelerinin ve ağızlarının öğretilmesi yoluyla dilimizin zenginliğini ve gücünü kavrar.

3.1.3.4.2. Dersin İçeriği

1. Ağız, şive, lehçe kavramları
2. Ağız ve yazı dili münasebeti
3. Ağız bölgeleri
4. Ağız malzemelerinin derlenmesi ve incelenmesi
5. Anadolu ağızlarının oluşumu
6. Anadolu ağızlarının sınıflandırılması
7. Anadolu ve Rumeli ağızları üzerinde yapılmış çalışmalar ve yayınlar
8. Derlemede takip edilecek metotlar
9. Ağız metinleri üzerinde yapılan morfoloji ve fonetik çalışmalar

Tablo 17: Türkçenin Ağızları konu başlıklarının dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Karşılaştırmalı Türkiye Türkçesi Ağızları	+	S	3	
	1,2,3,4,5,6,7,8,9				
Kocaeli Üniversitesi	Türkçenin Ağızları I-II	-	S	3	5
Muğla Üniversitesi	Ağız Araştırmaları	-	S	3	
Nevşehir Üniversitesi	Anadolu ve Rumeli Ağızları I-II	+	S	3	6
	1,2,3,4,5,6,7,8,9				
Niğde Üniversitesi	Türkiye Türkçesi Ağızları I-II	-	S	3	8

3.1.4. Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri

Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin günümüz lehçelerine bakışı iki şekildedir. Birincisi, konuyu bir bütün olarak ele alıp genel olarak lehçeler üzerinde bir çalışma yapmak, ikincisi de günümüz bir lehçe üzerinde yoğunlaşmak. Doğaldır ki üniversiteler bünyesindeki hocanın uzmanlık alanına göre bir veya birkaç lehçe seçmektedir. Konular genelde her iki dönemde birbirinin devamı şeklinde yer almaktadır. Çok az üniversite konularını haftalara bölmektedir. Bazı üniversitelerde hiç ders konulmamıştır. Çağdaş Türk lehçelerine ilişkin dersleri gösterir tablo toplu bir şekilde oluşturulmuştur.

3.1.4.1. Yaşayan Türk Lehçeleri (Çağdaş Türk Lehçeleri, Mukayeseli Türk Lehçe ve Şiveleri)

Lehçelerle ilgili dersler iki başlık altında toplanmıştır. Bunlardan birincisi günümüzde konuşulmaya devam edilen Türk Lehçeleri ki bu dersler çeşitli başlıklar altında yüksek programlarında yer almıştır; ikincisi tarihi Türk lehçeleridir.

3.1.4.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersinin Amacı: Türk dilinin dünyada hangi bölgelerde konuşulduğu, lehçeleri, bu lehçelerin özellikleri hakkında öğrencileri bilinçlendirmek.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Türk dili ve edebiyatı alanıyla ilgili bilgilerini çağdaş yayınları da takip ederek uzmanlık düzeyinde geliştirebilecek ve derinleştirebilecek.
2. Türk dili ve edebiyatı alanında edindiği bilgi ve becerileri kuramsal ve uygulamalı olarak kullanabilecek.
3. Türk dili ve edebiyatı alanında ortaya çıkan sorunlara özgür ve özgün bir bakış açısıyla araştırma yöntem, araç ve tekniklerini kullanarak çözüm üretebilecek.
4. Türk dili ve edebiyatı alanıyla ilgili edinmiş olduğu uzmanlık düzeyindeki bilgi ve becerilerini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilecek.
5. Türk dili ve edebiyatı alanında uzmanlık gerektiren bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilecek.
6. Türk dili ve edebiyatı alanıyla ilgili güncel gelişmeleri ve kendi çalışmalarını yazılı, sözlü veya görsel olarak aktarabilecek.

3.1.4.1.2. Dersin İçeriği

1. Azerbaycan Türkçesiyle ilgili çalışmalar
2. Türkmen Türkçesiyle ilgili çalışmalar
3. Kazak Türkçesiyle ilgili çalışmalar

4. Kırgız Türkçesiyle ilgili çalışmalar
5. Özbek Türkçesiyle ilgili çalışmalar
6. Tatar Türkçesiyle ilgili çalışmalar
7. Yeni Uygur Türkçesiyle ilgili çalışmalar
8. Başkurt Türkçesiyle ilgili çalışmalar
9. Güney Kırım ve Gagauz Türkçesiyle ilgili çalışmalar genel anlamda derslerin adı olan bu lehçelerle ilgili olarak aşağıdaki konular üzerinde çalışmalar yürütülmektedir.

- a. Lehçenin teşekkülü, Türk dili tarihindeki yeri ve coğrafyası
- b. Alfabe bilgisi
- c. Ses bilgisi
- d. Şekil bilgisi
- e. Sözcük bilgisi
- f. Cümle bilgisi
- g. Metin okuma ve inceleme çalışmaları
- h. Transkripsiyon çalışmaları
- ı. Lehçenin önemli şahsiyetleri ve eserleri

Tablo 18: Yaşayan Türk Lehçeleri Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Adnan Menderes Üniversitesi	Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri I-II	-	S	3	
Balıkesir Üniversitesi	Yaşayan Türk Lehçeleri I (Yeni Uygur Türkçesi)	+	S	2	5
	1 (a,b,c,d,e,f,g,h)				
	Yaşayan Türk Lehçeleri II (Kazan Tatarcası)	+	S	2	5
	6 (a,b,c,d,e,f,g,h)				
	Kırgız Türkçesi	+	S	2	5
	4 (a,b,c,d,e,f,g,h)				
Çukurova Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri I-II Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Sözcük Varlığı I-II Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Sesbilgisi	-	S	2	5
		-	S	2	5
		-	S	2	5
Kocaeli Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri I	-	S	3	5
Niğde Üniversitesi	Özbek Türkçesi ve Edebiyatı I-II	+	S	3	8
	5 (a,b,c,d), e (?), f (?), g (?), h (?), ı		S	2	10
	Çağdaş Uygur Edebiyatı I	+	Z	2	6
	7(a,b,g,h), c (?), d (?), e (?), f (?)	+	S	2	6
	Kazak Dili ve Edebiyatı II				
	3 (a,b,ı)	+			
	Çağdaş Azerbaycan Edebiyatı II				
1 (a,b,c,d,e,f,g,h,ı)					
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri	+	S	3	3
	1(c,d,g),2(c,d,g),3(c,d,g),4(c,d,g),5(c,d,g),6(c,d,g),7(c,d,g),8(c,d,g),9 (c,d,g)				
Süleyman Demirel Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçe ve Şiveleri I Mukayeseli Türk Lehçe ve Şiveleri I	-	S	2	
		-	S	2	

3.1.4.2. Özbekçe

3.1.4.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türkçenin güney doğu lehçelerinden Özbek Türkçesinin Türk dili içerisindeki yerini, fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandıkları Kiril ve Latin alfabesini tanıyarak ilgili metinleri okuyabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Özbek Türkçesinin Türk dilinin yaşayan lehçelerinden birisi olduğunu ve Türkiye Türkçesinden sonra en çok konuşulan ve eser verilen Türk lehçesi olduğunu kavratmak.
2. Özbek Türkçesinin 20. yüzyıl başında oluştuğunu ve Çağatay Türkçesinin devamı olduğunu kavratmak.
3. Özbeklerin kullandığı Kiril alfabesi ve bağımsızlık sonrası kullandıkları Latin alfabesini öğretmek.
4. Özbek Türkçesinin fonetik ve morfolojik özelliklerini öğretmek.
5. Özbek Türkçesinin teşekkülünden itibaren meydana getirdikleri çağdaş edebiyatı tasnif ederek, bu tasnife esas olan sosyal ve siyasî olaylar hakkında bilgi vermek.
6. Çağdaş Özbek edebiyatının temeli olan Cedit dönemi ve bu dönemde meydana getirilen eserleri öğretmek.
7. Özbek edebiyatında verilmiş belli başlı eserlerden örnek metinler okutmak ve metinlerin anlaşılmasını sağlamak.

3.1.4.2.2. Dersin İçeriği

1. Özbek Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Özbek Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Özbek Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Özbek Türkçesinin ses bilgisi
5. Özbek Türkçesinin şekil bilgisi
6. Özbek Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Özbek Türkçesinin cümle bilgisi
8. Özbek Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 19: Özbekçe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Niğde Üniversitesi	Özbek Türkçesi ve Edebiyatı I-II	+	S	3	8
	1,2,3,4,5,6,7				

3.1.4.3. Kazakça

Niğde üniversitesinde bahar döneminde, zorunlu olarak okutulan bir derstir.

3.1.4.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Kazak Türkçesinin yazı dili olma sürecinden başlayarak Kazak dili ve edebiyatının oluşum sürecini tanıtmak ve bu lehçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandığı alfabeye verilen eserleri okuyup anlayabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Kazak adının kökeni ve Kazakların tarihini öğretmek.
2. Kazak yazı dilinin yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Kazak Türkçesinin ve Kazakların tarihini öğretmek.
4. Kazak edebi metinlerinden hareketle Kazak Türkçesini öğretmek.
5. Kazak edebi metinlerinden hareketle Kazak kültürünü öğretmek.

3.1.4.3.2. Dersin İçeriği

1. Kazak Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Kazak Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Kazak Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Kazak Türkçesinin ses bilgisi
5. Kazak Türkçesinin şekil bilgisi
6. Kazak Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Kazak Türkçesinin cümle bilgisi
8. Kazak Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 20: Kazakça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Niğde Üniversitesi	Kazak Dili ve Edebiyatı II	-	Z	2	6
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?)				

3.1.4.4. Kırgızca

Ders, Balıkesir üniversitesinde seçmeli olarak okutulmaktadır.

3.1.4.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Dil Bilimi üzerine temel bilgilerin kazandırılması.

Dersin Öğrenme Çıktıları: Modern Dil Bilimi üzerine temel bilgilerin kazandırılmasıyla öğrencilerin bu konudaki yetkinliği arttırılır.

3.1.4.4.2. Dersin İçeriği

1. Kırgız Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Kırgız Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Kırgız Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Kırgız Türkçesinin ses bilgisi
5. Kırgız Türkçesinin şekil bilgisi
6. Kırgız Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Kırgız Türkçesinin cümle bilgisi
8. Kırgız Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 21: Kırgızca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Balıkesir Üniversitesi	Kırgız Türkçesi	+	S	2	5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9				

3.1.5. Belirli Bir Dönemi İncelemeyen Genel Türk Dili Dersleri

Türk Dili ana bilim dalı ile ilgili bir dönemi inceleyen derslerin dışında kalan dersler “Diğer Türk Dili dersleri” başlığı altında incelenmiştir. Bu dersler genel olarak Türk Dili Araştırmaları, Türk Dili Tarihi, Dilbilim, Sözcükbilim, Biçimbilim, Türk Dilinin Kaynakları, Türkolojide Kaynak ve Yöntemler, Türk Dilinde Özel Konular gibi Türk dili derslerinden oluşmaktadır. Bu derslerin homojenlik taşıması ve üniversiteler arasında ortak derslerin az olması sebebiyle sadece benzer konuları inceleyen üniversiteler kendi arasında gruplandırıldı. Bu derslerin toplu bir şekilde gösterimi aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 22: Belirli Bir Dönemi İncelemeyen Genel Türk Dili Dersleri

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türk Dili Araştırmaları	+	S	3	3
	Sözcükbilim	+	S	3	3
	Biçimbilim	+	S	3	3
Balıkesir Üniversitesi	Dil Bilimine Giriş I-II	+	S	2	5
Çanakkale Üniversitesi	Dil Bilimi İncelemeleri	-	S	3	8
Çukurova Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I-II	-	S	2	5
	Dilbilimi I-II	-	S	2	5
Muğla Üniversitesi	Türkolojide Kaynak ve Yöntemler	-	S	3	
Nevşehir Üniversitesi	Dil Bilimi I-II	+	S	3	
	Sözlük Bilimi				
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Türk Dili Tarihi	+	S	2	2
	Türk Dilinin Kaynakları	+	S	2	2
Süleyman Demirel Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I-II	-	S	2	
	Türk Dili Araştırmalarında Usul	-	S	2	
Uludağ Üniversitesi	Türk Dilinde Özel Konular		S	2	5

3.1.5.1. Türk Dili Tarihi

Çukurova üniversitesi, Süleyman Demirel üniversitesi ve Ondokuz Mayıs üniversitesinde verilmekte olan ders Çukurova üniversitesinde 2 dönemde, seçimlik ve 2'şer krediyle; Süleyman Demirel üniversitesinde aynı şekilde 2 dönemde, seçimlik ve 2'şer krediyle Ondokuz Mayıs üniversitesinde ise bahar döneminde, seçmeli, 2 kredilik şeklinde planlanmıştır.

3.1.5.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilinin tarihi dönemleri ile bu dönemleri yansıtan eser ve yazarları tanıtmak. Türkçenin tarih boyunca geçirdiği değişimleri genel özellikleriyle aktarmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Türk tarihine paralel olarak Türk dilinin gelişme evreleri hakkında bilgi sahibi olmak.
2. Dönemlere göre Türkçedeki değişimi değerlendirebilmek.
3. Türk dilinin geçmişindeki belirleyici metinleri tanıyabilmek.
4. Tarih boyunca Türkçenin öne çıkan yazarlarını tanıyabilmek.

3.1.5.1.2. Dersin İçeriği

1. Türklük bilimi çalışmaları
2. Türk dilinin kaynakları
3. Altay dil birliği, Türkçenin Altay dilleri içindeki yeri ve Altay dilleri ile ilişkileri
4. Türk dilinin yayılma alanları, Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri
5. Ana Türkçe dönemi ve özellikleri
6. İlk Türkçe dönemi ve özellikleri
7. Eski Türkçe dönemi, dönemin dil özellikleri ve bu döneme ait eserler
 - a. Göktürk dönemi, eserleri, Göktürk Türkçesinin özellikleri

- b. Uygur dönemi, eserler, Uygur Türkçesinin özellikleri
- 8. Orta Türkçe dönemin dil özellikleri ve bu döneme ait eserler
 - a. Karahanlı döemi, dil özellikleri, eserleri
 - b. Harezmi Kıpçak dönemi, dil özellikleri, eserleri
 - c. Çağatay dönemi, dil özellikleri, eserleri
 - d. Eski Anadolu Türkçesi, dil özellikleri, eserleri
- 9. Osmanlı dönemi, Osmanlı Türkçesi, dil özellikleri, eserleri
- 10. Günümüz Türkiye Türkçesi, dil özellikleri
- 11. Günümüz Türk lehçeleri, Türk lehçelerini tasnif denemeleri

Tablo 23: Türk Dili Tarihi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Türk Dili Tarihi	+	S	2	2
	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11				
Çukurova Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I-II	-	S	2	5
	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11				
Süleyman Demirel Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I-II	-	S	2	
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (?), 8 (?), 9 (?), 10 (?)				

3.1.5.2. Dil Bilimi

3.1.5.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Dil Bilimi üzerine temel bilgilerin kazandırılması

Dersin Öğrenme Çıktıları:

1. Modern Dil Bilimi üzerine temel bilgilerin kazandırılmasıyla öğrencilerin bu konudaki yetkinliği artırılır.
2. Dilbiliminin tarihi hakkında bilgi edinilir.
3. Dünyadaki ve Türkiye'deki dil bilim çalışmaları hakkında bilgi edinilir.

4. Dilin doğuğu, diller arasındaki kültür akrabalıkları ve dil tipolojisi hakkında bilgi edinilir.

3.1.5.2.2. Dersin İçeriği

1. Dil bilim tarihine bakış
2. Dil bilimin dalları: Sesbilim, fonoloji, biçimbilgisi, anlambilim, sözcükbilim, sözlük bilgisi, adbilim, lehebilim
3. Dilbiliminde yöntemler
4. İnsan ve dil, dil-düşünce ilişkisi
5. Dilin tanımı, dil- toplum-kültür ilişkisi
6. Yeryüzündeki diller, diller arasındaki alışverişler ve akrabalıklar
7. Lehçebilim, dil-lehçe- ağız terimleri
8. Dil atlasları

Tablo 24: Dil Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
anakkale Üniversitesi	Dil Bilimi İncelemeleri	-	S	3	8
ukurova Üniversitesi	Dilbilimi I-II	-	S	2	5
	1,2				
Nevşehir Üniversitesi	Dil Bilimi I-II	+	S	3	
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8				
Balıkesir Üniversitesi	Dil Bilimine Giriş I-II	+	S	2	5
	2				

3.1.5.3. Türk Dili Araştırmaları

3.1.5.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, ğrenme ıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dili üzerine yapılan çalışmalar hakkında öğrencilere bilgi vermek . Türkçe zerine yapılan çalışmaları karşılaştırmak.

Dersin Hedefleri

1. Öğrencilerin Türk dili üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi sahibi olması
2. Türkçe üzerine yapılan çalışmaları karşılaştırma yapabilmeleri

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenciler Türk dili üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi sahibi olur.
2. Türkçe üzerine yapılan çalışmaları karşılaştırma yapabilecek seviyeye gelir.

3.1.5.3.2. Dersin İçeriği

1. Türkiye’deki Türkçe üzerine günümüzdeki çalışmalar, tasnif ve değerlendirmesi
2. Türk Cumhuriyetlerindeki Türkçe üzerine günümüzdeki çalışmalar, tasnif ve değerlendirmesi
3. Dünyadaki Türkçe üzerine günümüzdeki çalışmalar, tasnif ve değerlendirmesi
4. Günümüz dil çalışmalarının değerlendirilmesi
5. Alan araştırmalarında kullanılan metot ve teknikler

Tablo 25: Türk Dili Araştırmaları Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Süleyman Demirel Üniversitesi	Türk Dili Araştırmalarında Usul	-	S	2	
	5				
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türk Dili Araştırmaları	+	S	3	3
	1, 2, 3, 4				

3.1.5.4. Sözcükbilimi

Sözcükbilimi dersi sadece Afyon Kocatepe üniversitesinde, 3 krediyle birinci yarıyılıda seçmeli okutulan bir derstir.

3.1.5.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Sözcükbilim konusunda temel bilgilerle, sözcük üzerinde yapılmış çalışmaları öğretmek.

Dersin Hedefleri: Sözcük biliminin önemini ve gerekliliğini kavratmak

Dersin Öğrenme Çıktıları ve Yeterlilikleri: Sözcük bilim konusunda temel bilgilerle, sözcükbilim üzerinde yapılmış çalışmaları öğrenilir.

3.1.5.4.2. Dersin İçeriği

1. Sözcükbilim üzerinde yapılmış çalışmalar ve yayınlar
2. Sözcük ve sözlükselbirim
3. Sözlük ve anlam
4. Anlamsal ilişkiler
5. Çokanlamlılık
6. Sözlüksel biçimbilim
7. Eşsüremlilik ve artsüremlilikte sözcük çözümlenmeleri

Tablo 26: Sözcükbilimi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Sözcükbilim	+	S	3	3
	1,2,3,4,5,6,7				

3.1.5.5. Biçimbilim

Biçimbilim dersi Afyon Kocatepe üniversitesinde, 3 krediyle birinci yarıyıldan seçmeli okutulan bir derstir.

3.1.5.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Biçimbilim konusunda temel bilgilerle, biçimbilim üzerinde yapılmış çalışmaları öğretmek.

Dersin Hedefleri: Biçimbilimin önemini ve gerekliliğini kavratmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları: Biçimbilim konusunda temel bilgilerle, biçimbilim üzerinde yapılmış çalışmaları öğrenme.

3.1.5.5.2. Dersin İçeriği

1. Biçimbilim nedir
2. Biçimbilim üzerinde yapılmış çalışmalar ve yayınlar
3. Sözcükbirim ve biçimbirim
4. Biçimlenme süreçleri ve alanları
5. Sesbilim ve sözdizimsel etkileşimler
6. Sözlükselleşme ve türetkenlik
7. Evrenceler ve biçimbilimsel tipoloji
8. Örnek metinler üzerinde inceleme ve karşılaştırma çalışmaları

Tablo 27: Biçimbilim Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Biçimbilim	+	S	3	3
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8				

3.1.5.6. Türkolojide Kaynak ve Yöntemler

Muğla üniversitesinde okutulmakta olan ders seçmeli ve 3 krediliktir.

3.1.5.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türkolojideki kaynak ve yöntemlerin neler olduğunu öğretmek.

3.1.5.6.2. Dersin İçeriği

1. Türkolojiyle ilgili İlk araştırmalar: J.von Strahlenberg, Miller, Messerschmit
2. Eski Türk abidelerinin okunması
3. Gramer ve sözlük çalışmalarında kaynak ve yöntemler.
4. Türk lehçelerinin tasnifi (Miller, Nemeth, Ramstedt, Samoyloviç, Benzing, Malov, Radloff, R. R. Arat, T. Tekin vb.)
5. Türkiye, Rusya ve Avrupa Türkoloji merkezlerinde yürütülen araştırmalar, periyodikler ve önemli kaynaklar.

Tablo 28: Türkolojide Kaynak ve Yöntemler Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Muğla Üniversitesi	Türkolojide Kaynak ve Yöntemler	+	S	3	3
	1, 2, 3, 4, 5				

3.1.5.7. Türk Dilinde Özel Konular

Ders, Uludağ üniversitesinde seçmeli olarak okutulan 3 kredilik bir derstir.

3.1.5.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Dil bilgisindeki tartışmaya açık konuları eleştirel bir yaklaşımla gündeme getirmek; eski bilgilerle yeni bilgileri karşılaştırarak bilimin durağan olmadığını göstermek; dilde de zaman içinde pek çok şeyin değişeceğine dikkat çekerek öğrencilerin bakış açılarını değiştirmek, ufuklarını genişletmek.

Dersin Öğrenme Kazanımları

1. İletişim aracı olarak dili çeşitli yönleriyle tanıır.
2. Dilbilimle dil bilgisinin ortak ve farklı yönlerini görür.
3. İletişimde bulunmanın yalnız ileti aktarmak olmadığını, dilin görünmeyen yanının görünen yanından daha büyük olduğunu benimser.
4. Sözcük türleri, ekler ve türlerin sınıflandırılması konusunda yöntem geliştirir.
5. Türkçenin yapısal özelliklerini kavrar.

3.1.5.7.2. Dersin İçeriği

1. Dil bilgisi-dil bilimi farkı ya da ortaklığı
2. Dilin sistem olarak algılanmasının sonuçları
3. Dil birimlerinin işlevleri
4. Sözcük türü-görev adı ayrımının dil incelemelerini yönlendirişi
5. Eklerin sınıflandırılması
6. Türetme ekleri
7. Ad işletme ekleri
8. Eylem işletme ekleri
9. Altay dilleri teorisi
10. Yapı kavramı ve Türkçenin yapısal özellikleri
11. Lehçe-dil ayrımı
12. Dilin çizgiselliği
13. Türkçeyi başka dillerden ayıran yapısal özellikler

Tablo 29: Türk Dilinde Özel Konular Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Uludağ Üniversitesi	Türk Dilinde Özel Konular	--	S	3	3

3.1.5.8. Sözlük Bilimi

Ders Nevşehir üniversitesinde seçmeli ve 3 krediyle okutulmaktadır.

3.1.5.8.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Sözlük Bilimine dair temel bilgi kazandırmak.

Ders Öğrenme Çıktıları

1. Sözlük bilimine dair temel bilgilere sahip olur.
2. Sözlük türlerini belirler, açıklar.
3. Dünyadaki sözlükbilimi çalışmalarını bilir.

3.1.5.8.2. Dersin İçeriği

1. Sözlük kavramı ve sözlük biliminin tarihçesi
2. Sözlük türleri
3. Söz varlığı ve sözlük günümüzdeki sözlük anlayışı
4. Sözlük hazırlama tekniği
5. Türkçenin tarihi sözlükleri
6. Çok dilli sözlüklerin hazırlanması
7. Elektronik ortamda sözlükler
8. Şair ve yazar sözlükleri
9. Dünyada ve Türkiye’de hazırlanmış ve hazırlanabilecek kavram sözlükleri.

Tablo 30: Sözlük Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Nevşehir Üniversitesi	Sözlük Bilimi	+	S	3	
	1,2,3,4,5,6,7,8,9				

3.2. Üniversitelerin Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ve Türk Dili Yüksek Lisans Dersleri

3.2.1. Eski Türkçe Dönemi Dersleri

3.2.1.1. Altay Dilleri Teorisi

3.2.1.2. Göktürkçe (Eski Türkçe, Orhun Türkçesi)

3.2.1.3. Uygur Türkçesi

3.2.2. Orta Türkçe Dönemi Dersleri

3.2.2.1. Karahanlı Türkçesi

3.2.2.2. Harezmi-Kıpçak Türkçesi (Altın Ordu Alanı Dili ve Edebiyatı, Harezmi Türkçesi Metinleri, Kuzeybatı Türkçesi)

3.2.2.3. Çağatay Türkçesi

3.2.3. Batı Türkçesi Dönemi Dersleri

3.2.3.1. Eski Anadolu Türkçesi (Eski Anadolu Türkçesinde Kelime Grupları, Eski Anadolu Türkçesi Grameri)

3.2.3.2. Osmanlı Türkçesi Metin İncelemeleri.

3.2.3.3. Türk Dil Bilgisi (Türkiye Türkçesi Grameri, Ses Bilgisi, Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi, Türkiye Türkçesi'ndeki Ekler, Türkiye Türkçesi Cümle Bilgisi, Türkçe Sözdizimi İncelemeleri, Türkçede Ses Değişmeleri, Türkçede Söz Öbekleri, Türkçede Kelime Yapımı)

3.2.3.4. Anadolu ve Rumeli Ağızları (Anadolu Ağızlarının Ses ve Yapı Özellikleri)

3.2.4. Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri

3.2.4.1. Çağdaş Türk Lehçeleri (Bugünkü Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar, Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi)

3.2.4.2. Kazak Türkçesi ve Edebiyatı (Kazak Türkçesi)

3.2.4.3. Azeri Türkçesi

3.2.4.4. Uygur Türkçesi (Yeni Uygur Türkçesi)

3.2.4.5. Kırgız Türkçesi

3.2.4.6. Tatar Türkçesi

3.2.4.7. Özbekçe

3.2.4.8. Türkmence

3.2.4.9. Gagavuzca

3.2.5. Belirli Bir Dönemi İncelemeyen Diğer Türk Dili Dersleri

- 3.2.5.1. Türk Dilinin GenelYapı Problemleri (Türk Dilinin Bugünkü Problemleri)
- 3.2.5.2. Anlam Bilimi ve Türk Anlam Bilimi
- 3.2.5.3. Türk Diyalektolojisi
- 3.2.5.4. Dilbilim (Genel Dil Bilimi, Toplum Dil Bilimi)
- 3.2.5.5. Tarihsel ve Karşılaştırmalı Türk Dil Bilgisi, Türk Dillerinde Dil Bilgisel Kategoriler)
- 3.2.5.6. Türkolojiye Giriş
- 3.2.5.7. Türk Alfabeleri (Türk Dillerinin Kullandığı Alfabeler)
- 3.2.5.8. Türk Dili Tarihi
- 3.2.5.9. Türk Dili Araştırma Yöntem ve Teknikleri
- 3.2.5.10. Sözlük Bilimi 3.2.5.11. Türk Dünyasında Türkoloji Çalışmaları

Türkiye’deki üniversitelerin bir kısmı Türk Edebiyatı alanını dışarıda bırakıp ‘Türk Dili’ne yoğunlaşmışlardır. İçerik çalışmasının ikinci ayağını oluşturan yüksek lisans (Eski-Yeni) Türk Dili dersleri 5 başlık altında toplandı. Daha önce tespit edilen 17 üniversitenin tamamı incelemeye alınarak yüksek lisans Türk Dili programlarında yer alan derslerin amaç, hedef, öğrenme çıktıları ve içerikleri gibi kriterlerle bir karşılaştırması yapılması düşünüldü ancak;

İstanbul Üniversitesinin EYYBİS başlığı altında yer alan ders kredi ve içerik kısmına ulaşamadı. Bu yüzden bu üniversite değerlendirme dışında bırakıldı.

2011 yılında ilk lisans mezunlarını veren Bingöl Üniversitesi, 2012 yılında yüksek lisans programı açmış, içerik kısmının yapım aşamasında olmasından dolayı bilgilere ulaşamamıştır.

Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili, Çağdaş Türk Lehçeleri alanlarında yüksek lisans programı olan Celal Bayar Üniversitesinin eğitim kataloğu boş gözükmektedir. Bu yüzden bu üniversite de değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Ankara Üniversitesi hem Eski Türk Dili hem de Yeni Türk Dili’nden iki ayrı yüksek lisans programı uygulamaktadır. Eski Türk Dili programında genel olarak, Türkçenin tarihi dönemleri, gelişimi ve lehçelerini; Yeni Türk Dili programında ise, Tarihi

ve çağdaş Türkiye Türkçesinin gelişim evreleri, yazı geleneği, ses yapısı, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve ağızlarını inceleyeceğini belirtmiştir. Ancak bu üniversitenin de ders içeriklerine ulaşamamıştır.

Eskişehir Üniversitesinin ders kredi ve isim kataloğuna erişilmekte ancak içeriklere erişilememektedir.

Selçuk Üniversitesi Türk Dili yüksek lisans ders kataloğuna ulaşılmış ancak içerik bilgilerine ulaşamamıştır.

Sakarya Üniversitesi Eski Türk Dili ve Yeni Türk Dili de dahil olmak üzere 4 ayrı alanda yüksek lisans programı uygulamakta fakat bu 4 programın tüm dersleri toplu bir liste halinde verildiği için hangi dersin hangi programda okutulduğu belli olmamaktadır.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi ders amaç, hedef ve içeriklerini birlikte özet olarak vermişlerdir.

Derslerini haftalara bölerek detaylandıran Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Sakarya Üniversitelerinden yararlanarak konular çıkarılmaya çalışıldı.

3.2.1. Eski Türkçe Dönemi Dersleri

3.2.1.1. Altay Dilleri Teorisi

Bu ders sadece Sakarya Üniversitesinde yer alan, seçmeli ve 3 kredilik bir derstir. Gazi Üniversitesinde aynı adla bir ders bulunmakta fakat içeriğiyle ilgili bir bilgi verilmemektedir.

3.2.1.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Altay dillerini tanıtmak.

Dersin Hedefleri: Altay dilinin, öteki dil ailelerinden ayrıldıkları hususların, Altay dilinin üyelerinin bu dil ailesi içindeki yeri, mahiyeti ve dil bilgisi özellikleriyle incelenmesi.

3.2.1.1.2. Dersin İçeriği

1. Altay dili teorisinin temelleri
2. Altay dili teorisi
3. Altay dili teorisinin esasları
4. Altay dilinin üyeleri: Türkçe, Moğolca, Japonca, Korece
5. Mukayeseli ses bilgisi
6. Cümle yapısı

Tablo 31: Altay Dilleri Teorisi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Sakarya Üniversitesi	Altay Dilleri Teorisi	+	S	3	6
	1, 2, 3, 4, 5, 6				
Gazi Üniversitesi	Altay Türk Lehçeleri Teorisi	-			

3.2.1.2. Göktürkçe (Eski Türkçe, Orhun Türkçesi)

Gazi Üniversitesinin Göktürk dönemi ile ilgili olarak iki dersi vardır. Bunlardan biri ‘Orhun Türkçesi Üzerine Araştırma’ adıyla tamamen bu dönemle ilgili; diğeri ‘Tarihi Türk Lehçeler Üzerine Araştırmalar I’ dersidir. Bu dersin Göktürk dönemini ilgilendiren kısmına 3 hafta ayrılmıştır. 4. haftadan itibaren Uygur dönemine geçilmiştir. Gazi Üniversitesi ders bilgi paketinde derslerle ilgili tüm ayrıntı ve matrisleri vermesine rağmen nedende derslerin amaç- ve hedefleri belirtilmemiştir. Marmara Üniversitesinin bu döneme

ait derslerinin adı, ‘Yenisey Yazıtları ve Taşa Yazılı Göktürk Metinleri’dir. Dersler zorunlu olarak okutulmaktadır. Sakarya Üniversitesinin bu dönemle ilgili dersinin adı, Köktürkçenin Grameri’dir. Seçmeli, birinci dönemde 3 krediyle değerlendirilen bir derstir. Marmara Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesinde zorunlu olarak okutulmakta iken diğer üniversitelerde seçmeli okutulmaktadır.

3.2.1.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Göktürk metinlerini tanımak, okuyup anlayabilmek; ses, şekil ve cümle bilgisini kavramak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenci, Köktürk dönemi metinlerinden hareketle, Orhun Türkçesinin ses, şekil ve cümle özelliklerini öğrenir.
2. Eski Türkçe dönemi eserleri ve eserler üzerinde yapılan çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olur.
3. Eski Türkçe alanı metinleri üzerinde yapılan inceleme çalışmalarıyla bu dönemin dil özelliklerini kavrar.

3.2.1.2.2. Dersin İçeriği

1. Eski Türkçenin teşekkülü, gelişimi ve tarihi Türk lehçeleri arasındaki yeri
2. Köktürk tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, Köktürkçe üzerine yapılan çalışmalar
3. Köktürk yazısının kaynağı, teşekkülü, Runik alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Köktürk yazıtlarından seçilmiş metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
5. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle bilgisi çalışmaları
6. Köktürk metinlerinin Türkçenin diğer diyalektlerine etkileri

Tablo 32: Göktürkçe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Orhun Türkçesi Üzerine Araştırma	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6				
Marmara Üniversitesi	Yenisey Yazıtları	+	Z	3	7
	2,3,4,5				
	Taşa Yazılı Göktürk Metinleri	+	Z	3	7
	2,3,4,5				
Sakarya Üniversitesi	Köktürkçenin Grameri	+	S	3	6
	1,2,3,4,5				
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Eski Türkçe I (Orhun Türkçesi)	-	Z	2	
	1,2,3,4,5				
Erciyes Üniversitesi	Orhun Türkçesi	-	S		
	2 (?), 3 (?), 4 (?), 5 (?)				
Hacettepe Üniversitesi	Orhon Türkçesi	-			
	2 (?), 3 (?), 4 (?), 5 (?)				
İnönü Üniversitesi	Orhun Türkçesi I	-			
	1, 2 (?), 3 (?), 4 (?), 5 (?)				
Mimar Sinan Üniversitesi	Köktürk Harfli Metinler	-	S	2	2
	4, 5				
Pamukkale Üniversitesi	Tarihi Türk Lehçeleri I-II	-	S	3	7.5
	3 (?), 4 (?), 5 (?)				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Orhon Türkçesi	-	Z	3	5
	3 (?), 4 (?), 5 (?)				

3.2.1.3. Uygurca

Gazi Üniversitesi, Tarihi Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar I dersinin 3 haftası Uygur dönemine ayrılmıştır.

3.2.1.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilinin en eski yazılı belgelerinin yazıldığı II.dönemi olan Uygur Türkçesini tanımak, Türk dilinin yaşı ve 7. yüzyıldan itibaren Türk dilinin gelişimi, Türklerin yaşayışı, kültürü hakkında bilgi edinilmesi ve kavranmasıdır.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Uygurlar ve tarihleri hakkında her türlü bilgiye sahip olunabilecek.
2. Uygur alfabesiyle yazılmış metinler okunabilecek.
3. Uygur Türkçesinin ses, şekil ve cümle bilgisi hakkında bilgi sahibi olup metinlerde bu hadiseler incelenecek duruma gelinecek.

3.2.1.3.2. Dersin İçeriği

1. Uygur tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, bu eserlerin bulunuşu
2. Eserler üzerinde yapılan çalışmalar
3. Uygur yazısının kaynağı, teşekkülü, alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Uygurların kültür ve dilleri üzerinde dinin fonksiyonu
5. Uygur metinlerinin tasnifi ve bu metinler hakkında bilgiler
6. Uygurca metinlerden seçilmiş orijinal metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
7. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle incelemesi çalışmaları

Tablo 33: Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Tarihi Türk Lehçeleri Üzerine Arştırmalar -I	+	S	3	7.5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?)				
	Eski Uygur Türkçesi Üzerine Arştırmalar	+	Z	3	7.5
	1,2,3,4,5,6,7				
Sakarya Üniversitesi	Uygur Türkçesi	+	S	3	6
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Eski Türkçe II	-	Z	2	
	2, 6, 7				
Erciyes Üniversitesi	Eski Uygur Türkçesi	-	S		
	3 (?), 6 (?), 7 (?)				
Hacettepe Üniversitesi	Uygur Türkçesi	-			
	3 (?), 6 (?), 7 (?)				
Mimar Sinan Üniversitesi	Uygur Harfli Metinler	-	S	2	3
	6 (?), 7 (?)				
Pamukkale Üniversitesi	Tarihi Türk Lehçeleri Üzerine Arştırmalar-I	-	S	3	7.5
	6 (?), 7 (?)				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Eski Uygurca	-	Z	3	5

3.2.2. Orta Türkçe Dönemi Dersleri

3.2.2.1. Karahanlıca

İslami ilk eserlerin verildiği dönem olan Karahanlı dönemine ait ders adlandırmasında genelde bir birlik sağlanmıştır, denilebilir. Üniversitelerin çoğu Karahanlı Türkçesi demeyi tercih etmişlerdir.

3.2.2.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin amacı: Karahanlı döneminin tarih ve dil açılarından ele alınması. Eserlerinin tanınması. Dönem metinlerinin Türk dilinin tarihî ve modern şiveleriyle karşılaştırmalı olarak dil incelemelerinin yapılması

Dersin Hedefleri

1. Karahanlı adının anlamı öğretilip İlk Müslüman Türk Devletleri hakkında bilgi verilecektir
2. Karahanlı Türkçesinin eserleri öğretilcektir
3. Karahanlı dönemi eserlerinin gramer yapısı öğretilip tarihi ve modern dönemle karşılaştırılması yapılacaktır
4. Karahanlı dönemi eserlerinin Türk dili tarihi açısından önemi öğretilcektir
5. Karahanlı dönemi eserlerinin Türk dil, tarih ve kültürüne katkısı öğretilcektir

3.2.2.1.2. Dersin İçeriği

1. Karahanlı dönemi hakkında tarihi bilgiler
2. Karahanlı Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Karahanlı dönemi eserleri hakkında bilgi 4. Seçilen Metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 34: Karahanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi				
Marmara Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi Dil Özellikleri	+	Z	3	7
	1,2,3,4				
Abant İzzet Baysal Üniv.	Karahanlı Türkçesi	-	Z	3	
	1,2,3,4				
Erciyes Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi	-	S		
	1,2,3,4				
Hacettepe Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi	-			
	4				
İnönü Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi	-			
	4				
Mimar Sinan Üniversitesi	Karahanlı Alanı Eserleri	-	S	2	2
	2,3,4				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Karahanlı Türkçesi	-	Z	3	

3.2.2.2. Harezmi-Kıpçakça (Altın Ordu Alanı Dili ve Edebiyatı, Harezmi Türkçesi Metinleri, Kuzeybatı Türkçesi)

Doğu Türkçesinin bu güzide alanıyla ilgili ders adlandırmalarında önemli farklılıklar vardır. Her şeyden önce Harezmi ve Kıpçak alanını ayrı ayrı mı, birlikte mi ele almalı, sorunu ders adlarına da yansımış durumdadır. Altın Ordu Alanı, Kuzeybatı Türkçesi gibi adlandırmalar da bulunmakla birlikte Harezmi Türkçesi, Kıpçak Türkçesi ya da Harezmi-Kıpçak Türkçesi adlandırması yaygındır.

3.2.2.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Harezmi-Kıpçak dönemi edebi şahsiyetlerini ve eserlerini tanımak, dönemin dil özelliklerini öğrenmek.

Dersin Hedefleri

1. Günümüz Çağdaş Türk Lehçelerine kaynaklık eden ve Türk dili tarihi içerisinde yer alan tarihi Türk şivelerini tanıtmak
2. Döneme ait eserleri okutabilmek
3. Metinleri çevirebilmek
4. Dönemin eserlerinden hareketle söz varlığını tanıtmak
5. Edebi şahsiyetleri ve eserleri tanıtmak
6. Dönemin karakteristik dil özelliklerini öğretmek

Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenci Harezmi-Kıpçak Türkçesi eserleri ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi edinir.
2. Harezmi-Kıpçak Türkçesinin dil özelliklerini kavrar.

3.2.2.2. Dersin İçeriği

1. Harezmi-Kıpçak dönemi hakkında tarihi bilgiler
2. Harezmi-Kıpçak Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Harezmi-Kıpçak dönemi eserleri hakkında bilgi
4. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 35: Harezmi Kıpçakça konu başlıklarının dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Harezmi Kıpçak Türkçesi Üzerine Araştırma	+	S	3	7.5
	1,2,3,4				
	Kıpçak Türkçesi Araştırmaları	+	S	3	7.5
	1,2,3,4				
Marmara Üniversitesi	Harezmi-Kıpçak Sahası Dil Özellikleri	+	Z	3	7
	1,2,3,4				
Sakarya Üniversitesi	Harezmi Türkçesi Metin İncelemeleri	+	S	3	6
	1,2,3,4				
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Harezmi Kıpçak Türkçesi	-	S	3	
Erciyes Üniversitesi	Harezmi Türkçesi	-			
Hacettepe Üniversitesi	Kıpçak Türkçesi	-			
İnönü Üniversitesi	Harezmi Türkçesi	-			
Yıldız Teknik Üniversitesi	Harezmi Türkçesi	-	Z	3	

3.2.2.3. Çağatayca

Üniversiteler bu dönemle ilgili ders adlandırma da ortak bir anlayışa varmış gözükmektedirler. Yalnız Mimar Sinan Üniversitesinin Doğu Türkçesi Metin İncelemeleri dersinin adının farklı olduğu ancak içeriğinin Çağatay dönemi olduğu görülmektedir. Gazi ve Marmara üniversitelerinde ise zorunlu dersler arasında gözükmektedir.

3.2.2.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Günümüz Özbek Türkçesi, Uygur Türkçesi başta olmak üzere Kuzey-Doğu Türk Lehçelerinin temeli olarak kabul edebileceğimiz Çağatay Türkçesinin başlıca isimlerini ve eserlerini inceleyerek dil özelliklerinin ortaya konulması.

Dersin Hedefleri

1. Çağatay Türkçesinin ses ve şekil özellikleri öğrenilecek.
2. Çağatay Türkçesinin edebî metinlerinin özellikleri öğrenilecek.
3. Çağatay Türkçesinin edebi şahsiyetleri tanınacak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Dilin toplum kültürünün devamı konusundaki işlevini ve önemini kavrar.
2. Arap harfleriyle yazılmış matbu ve el yazması Osmanlıca metinleri okuyabilir.
3. İslam etkisi altında gelişen Türk edebiyatı hakkında bilgi edinir.
4. Sözlü ve yazılı kültür unsurlarının değerlendirir.

3.2.2.3.2. Dersin İçeriği

1. Çağatay dönemi hakkında tarihi bilgiler
2. Çağatay Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Çağatay dönemi eserleri hakkında bilgi
4. Seçilen Metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 36: Çağatayca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar	+	Z	3	7.5
	1,2,3,4				
Marmara Üniversitesi	Klasik Çağatayca Dil Özellikleri	+	Z	3	7
	1,2,3,4				
Abant İzzet Baysal Üniv.	Çağatay Türkçesi	-	S	3	
Erciyes Üniversitesi	Çağatay Türkçesi	-	S		
Hacettepe Üniversitesi	Çağatay Türkçesi	-			
İnönü Üniversitesi	Çağatay Türkçesi I-II	-			
Mimar Sinan Üniversitesi	Doğu Türkçesi Metin İncelemeleri	-	S	2	3
Yıldız Teknik Üniversitesi	Çağatay Dili ve Edebiyatı	-	S	3	

3.2.3. Batı Türkçesi Dönemi Dersleri

Tarihi gelişimin devamı olarak Eski Anadolu, Osmanlı ve Türkiye Türkçesi derslerinden sonra Türkiye Türkçesiyle ilgili bir dizi ders bir başlık altında incelemeye alındı. Özellikle dil bilgisi ile ilgili çeşitli derslerin her üniversitede farklı konu ve bakış açılarıyla incelenmesi sebebiyle bu dersleri tek tek incelemek yerine toplu bir değerlendirme tercih edildi.

3.2.3.1. Eski Anadolu Türkçesi (Eski Anadolu Türkçesinde Kelime Grupları, Eski Anadolu Türkçesi Grameri)

Ders Abant İzzet Baysal ve Marmara üniversitelerinde zorunlu dersler arasındadır. Sakarya Üniversitesinde her iki dönem okutulan Eski Anadolu Türkçesi Grameri I-II dersi varken aynı dönem eserlerini inceleyen Eski Anadolu Türkçesi Metin İncelemeleri dersini koyma sebebi anlaşılamamıştır.

3.2.3.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Batı Türkçesinin ilk yazılı döneminin genel Türkçe içerisindeki yerini, Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesi dönemine gelinceye kadar Türk dilinin geçirmiş olduğu evreleri incelemek ve ne gibi ortak ve farklı unsurların olduğunu ortaya koymak. Anadolu'ya gelen diğer Türk boylarının da kendi şive ve edebî ürünleri inceleme, bu ürünlerin Oğuz lehçesiyle ilişkisini ortaya koyma.

Dersin Hedefleri

1. Eski Anadolu Türkçesinin ses ve şekil özelliklerini öğretmek.
2. Eski Anadolu Türkçesi edebî metinlerinin özelliklerini öğretmek.
3. Eski Anadolu Türkçesinin edebi şahsiyetlerini öğretmek.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenciler Eski Anadolu Türkçesinin genel Türkçe içindeki yerini kavrar.
2. Eski Anadolu Türkçesinin fonolojik ve morfolojik özelliklerini kavrar.
3. Öğrenciler bu döneme ait eserleri okuyup anlayabilir.

3.2.3.1.2. Dersin İçeriği

1. Eski Anadolu Türkçesinin kaynakları
2. Eski Anadolu Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri
3. Eski Anadolu Türkçesinin oluşumu
4. Eski Anadolu Türkçesi eserleri hakkında bilgi
5. Seçilen metinler üzerinde okuma ve anlama çalışmaları
6. Seçilen Metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları

Tablo 37: Eski Anadolu Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi Üzerine Araştırma	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5,6				
Marmara Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi Metinleri	+	Z	3	7
	5, 6				
Sakarya Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi Grameri I-II	+	S	3	6
	1, 2, 3, 4, 5, 6				
	Eski Anadolu Türkçesi Metin İncelemeleri				
	1, 2, 3, 4, 5, 6				
Abant İzzet Baysal Üniv.	Eski Anadolu Türkçesi I-II	-	Z	3	
Erciyes Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi I-II	-	S		
Hacettepe Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi	-			
İnönü Üniversitesi	XII-XIV Yüzyıllar Eski Anadolu Türkçesi	-			
	XII-XVI Yüzyıllar Eski Anadolu Türkçesi				
Mimar Sinan Üniversitesi	Oğuz Yazı Dili Tarihi ve Dil Özellikleri	-	S	2	4
Yıldız Teknik Üniversitesi	Eski Anadolu Türkçesi	-	S	3	

3.2.3.2. Osmanlıca (Osmanlı Türkçesi Metin Metin İncelemeleri)

Tüm derslerini içerik ve konularını detaylı bir şekilde veren Gazi Üniversitesinin, Osmanlı Metinleri I-II dersi hakkında bir bilgi verilmemiştir. Marmara ve Sakarya üniversiteleri konularını detaylandıran üniversitelerdir.

3.2.3.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: 15. yüzyıldan 20.yüzyıla kadar Anadolu sahasındaki Türk nesrinin tarihi örnekleri, bunların imlâ hususiyetleri, sade ve süslü nesirden örnek metinlerin okutulması. Arap harfli nesir metinlerinin Latin harflerine transkripsiyonlu olarak aktarımı ve bugünkü Türkiye Türkçesi ile ifadesi.

Dersin Hedefleri

1. Osmanlıca metinleri doğru bir biçimde okuma ve anlama, yorumlama yeteneğini artırmak.
2. Osmanlı lehçesinin özelliklerini kavramak.
3. Osmanlı alfabesiyle yazmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenciler Osmanlı Türkçesi bilgilerini iletir.
2. Matbu ve el yazması metinleri okumayı öğrenir.
3. Osmanlı Türkçesinde var olan Arapça ve Farsça unsurları öğrenir.
4. Osmanlı Türkçesi ile yazmayı öğrenir.
5. Osmanlı Türkçesi metinleri üzerinde ses ve şekil çalışmaları yapabilir.

3.2.3.2.2. Dersin İçeriği

1. Osmanlı İmparatorluğunun tarihçesi ve coğrafyası
2. Osmanlı Türkçesinin etkilendiği diğer Türk lehçe ve şiveler, yabancı diller
3. Osmanlı Türkçesi ile ilgili genel bilgiler
4. Osmanlı Türkçesinin yazım kuralları ve gramer özellikleri
5. Osmanlı Türkçesi metinlerini okuma ve transkripsiyon çalışmaları
6. Osmanlı Türkçesiyle ilgili ses, şekil, kelime ve cümle çalışmaları
7. Osmanlıca sözlük bilgisi ve sözlük kullanım usulleri

Tablo 38: Osmanlıca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Osmanlı Metinleri I-II	-	S	3	7.5
Marmara Üniversitesi	Osmanlı Türkçesi Metinleri	+	Z	3	7
	4, 5, 6, 7				
Sakarya Üniversitesi	İleri Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	+	S	3	6
	4, 5, 6				
Abant İzzet Baysal Üniv.	Osmanlı Türkçesi Metin İncelemeleri I-II	-	S	3	
Erciyes Üniversitesi	Klasik Osmanlı Metinleri I-II	-	S		
Hacettepe Üniversitesi	Klasik Osmanlı Metinleri I	-			
Mimar Sinan Üniversitesi	Osmanlı Türkçesi Metinleri	-	S	2	4

3.2.3.3. Türk Dil Bilgisi (Türkiye Türkçesi Grameri, Ses Bilgisi, Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi, Türkiye Türkçesindeki Ekler, Türkiye Türkçesi Cümle Bilgisi, Türkçe Sözdizimi İncelemeleri, Türkiye Türkçesinde Karışık Türü Birleşik Cümle Türkçede Ses Değişmeleri, Türkçede Söz Öbekleri, Türkçede Kelime Yapımı)

Türkiye Türkçesi ile ilgili dil bilgisi çalışmaları her üniversitenin kendi tercihinine göre şekillendiği için çok farklı ders adlarıyla karşılaşıldı. Bu dersleri bir grup içerisinde değerlendirmenin ne derece doğru olduğu düşünülmele beraber bir değerlendirme yapabilmek ve konuyla ilgili dersleri bir arada görmek gibi etkenlerden dolayı böyle bir

yol izlendi. Ayrıca birçok dersin içeriğine ulaşamadığı için ancak sınırlı dersler üzerinden bilgi alınabildi.

3.2.3.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilbilgisi çalışma alanları hakkında bilgilenmek, Türkçenin başlangıçtan günümüze gelinceye kadar geçirmiş olduğu gramatikal değişiklikleri metinler üzerinden takip edebilmek. Türkçenin cümle yapısını kavramak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Türkçenin ses ve şekil bilgisini kavrar.
2. Türkçenin cümle yapısını kavrar.
3. Türkiye Türkçesinin söz dizimini kavrar.

3.2.3.3.2. Dersin İçeriği

1. Türk dilinin tarihi gelişimi
2. Yazı ve imla; Türkçenin yazıldığı alfabeler
3. Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içerisindeki yeri, diğer lehçelerle benzer ve ayrı yönleri
4. Türkiye Türkçesinin ağızları
5. Ses ve şekil bilgisi
6. Cümle bilgisi
7. Kelime grupları
8. Söz dizimi
9. Anlam bilgisi 10.Söz varlığı

Tablo 39: Türk Dil Bilgisi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Türkçede Söz Dizimi	+	S	3	7.5
	6, 8				
Marmara Üniversitesi	Türkiye Türkçesi Eş Zamanlı Dil Bilgisi	+	Z	3	7
	5, 8				
Sakarya Üniversitesi	Türkiye Türkçesinde Karışık Türlü Birleşik Cümle	+	S	3	6
	6				
	Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri				
	5, 6 (?)				
Abant İzzet Baysal Üniv.	Türk Dilinin Bugünkü Problemleri	-	S	3	
Erciyes Üniversitesi	Türkçenin Cümle Bilgisi I-II	-	S		
İnönü Üniversitesi	Türkiye Türkçesi Ses Bilgisi I-II	-			
Mimar Sinan Üniversitesi	Metin Çözümleme	-	S	2	4
Pamukkale Üniversitesi	Çağdaş Türkiye Türkçesinin Sorunları-I-II	-			
Yıldız Teknik Üniversitesi	Sesbilgisi, Sözyapımı, Sözdizimi	-	S	3	

3.2.3.4. Anadolu ve Rumeli Ağızları (Anadolu Ağızlarının Ses ve Yapı Özellikleri)

Ağız araştırmaları dersinde dikkati çeken birinci konu üniversitelerin genelde bu konuyu Anadolu ve Rumeli ağızları şeklinde iki grupta toplamalarıdır. Derslerinin konularını ayrıntılı bir şekilde veren 3 üniversiteden biri olan Gazi Üniversitesi bu ders hakkında hiçbir bilgiye yer vermemiştir. Marmara Üniversitesinde ise bu konuyla ilgili bir derse rastlanamadı. Sakarya Üniversitesi, Anadolu ve Rumeli Ağızlarının mukayesesi derslerinin amaç içerik ve öğrenme çıktıları verirken konu dağılımı hakkında bir bilgi vermemiştir. Böylece bu ders hakkında ayrıntılı konu dağılımına ulaşılamamış olundu. Yine de birkaç cümleyle verilen içerik bilgilerinden yola çıkılarak konular çıkarıldı. Daha çok sınıflandırma ve metin incelemelerine ağırlık verildiği görülmektedir.

3.2.3.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Ağız araştırmaları konusunda temel bilgilerle, Anadolu ve Rumeli ağızları üzerinde yapılmış çalışmalarını öğrenmek, örnek bir ağız bölgesine ait metinler üzerinde inceleme yapmak.

Dersin Hedefleri: Ağızların dilin bir zenginliği olduğunu kavratmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Ağız araştırmaları konusunda temel bilgilerle, Anadolu ve Rumeli ağızları üzerinde yapılmış çalışmalarını öğrenilir.
2. Edebî metinleri okuma-anlama-anlatma ve yorumlayabilme becerisi kazanır.
3. Edebî metinleri belli metotlar çerçevesinde inceleyebilir.
4. Türk Edebiyatının dönemlerini tanıma ve çağdaş edebiyatlarla mukayese edebilme becerisi kazanır.
5. Tarihî metinleri okuyup anlayabilir.
6. Disiplinlerarası grup çalışması yapabilir.
7. Dil bilinci geliştirilir. Ana dili bilincinin geliştirilmesi yoluyla ulusal birliğin güçlendirilmesine katkıda bulunur.
8. Yazılı, sözlü anlatımda ve edebiyat incelemelerinde dil kurallarını bilmenin önemi benimsenerek, bu alanlar arasında bağ kurma yoluyla dil ve edebiyat eğitiminin yapılması ilkesi yerleşir.
9. Türk dilinin ses, şekil, sözdizimi ve söz varlığı açısından yapı ve işlev özelliklerini kavrar.
10. Türk dilinin, lehçelerinin ve ağızlarının öğretilmesi yoluyla dilimizin zenginliğini ve gücünü kavrar.

3.2.3.4.2. Dersin İçeriği

1. Ağız, şive, lehçe kavramları
2. Ağız ve yazı dili münasebeti
3. Ağız bölgeleri
4. Ağız malzemelerinin derlenmesi ve incelenmesi
5. Anadolu ağızlarının oluşumu
6. Anadolu ağızlarının sınıflandırılması
7. Anadolu ağızları üzerinde yapılmış çalışmalar ve yayınlar
8. Derlemede takip edilecek metot
9. Ağız metinleri üzerinde yapılan morfoloji ve fonetik çalışmalar

Tablo 40: Anadolu ve Rumeli Ağızları Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Anadolu ve Rumeli Ağızları	-	S	3	7.5
	6, 9				
Sakarya Üniversitesi	Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Mukayesesi	-	S	3	6
	6, 9				
Abant İzzet Baysal Üniv.	Anadolu ve Rumeli Ağızları	-	Z	3	
Erciyes Üniversitesi	Anadolu ve Rumeli Ağızları I-II	-	S		
	6, 9				
Hacettepe Üniversitesi	Anadolu ve Rumeli Ağızları	-			
İnönü Üniversitesi	Anadolu ve Rumeli Ağızları I-II	-			
	4, 9				
Mimar Sinan Üniversitesi	Karşılaştırmalı Anadolu ve Rumeli Ağızları	-	S	2	6
	6, 7, 9				
Pamukkale Üniversitesi	Ağız Araştırmaları	-			

3.2.4. Çağdaş Türk Lehçeleri Dersleri

Çağdaş Türk Dili dersleri üniversitelere göre çok değişiklik gösteren bir alandır. Örneğin bir üniversitede bu döneme ilişkin hiçbir ders bulunmazken başka bir üniversitede seçimsizlik de olsa tüm çağdaş lehçeler dersleri yer alabilmektedir. Bu bölümdeki derslerden

çok azının ayrıntılı konularına ulaşılabildi. Bu sebeple üniversiteleri bu açıdan karşılaştırma imkanı olmadı.

Tablo 41: Çağdaş Türk Lehçeleri Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Bugünkü Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar I-II	+	S	3	7.5
Marmara Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri	-	S	3	7
Sakarya Üniversitesi	Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi Kazak Türkçesi ve Edebiyatı	+	S	3	6
Abant İzzet Baysal Üniv.	-	Z	3	
Erciyes Üniversitesi	Azeri Türkçesi	-	S		
Hacettepe Üniversitesi	Uygur Türkçesi, Kırgız Türkçesi, Kazak Türkçesi, Tatar Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi	-			
İnönü Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri I-II	-			
Mimar Sinan Üniversitesi	Azerbaycan Türkçesi	-	S	2	6
Pamukkale Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar-I-II	-			
Yıldız Teknik Üniversitesi	Kırgız, Kazak, Tatar, Azeri, Özbek, Türkmen Türkçeleri, Yeni Uygurca	-	S	3	5

3.2.4.1. Bugünkü Türk Lehçeleri (Bugünkü Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar, Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi)

Sakarya Üniversitesi bir dönemde Azerbaycan, Türkmen, Gagavuz, Kazak, Kırgız, Tatar, Özbek ve Uygur Türkçelerinin söz dizimi ve gramer incelemelerinin yapılacağını belirtir. Ancak bu kadar dersin incelemesinin bir dönemde nasıl yapılacağını belirtmez. Pamukkale Üniversitesi ise detaylı bir lehçe çalışması yerine Türk dili tarihi benzeri bir içerik verir.

3.2.4.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Çağdaş Türk şiveleri arasında karşılaştırmalı cümle yapısını incelemek. Söz diziminden hareketle karşılaştırmalı gramer unsurlarını tespit etmek. Çağdaş Türk şivelerinden dil incelemesi yaparak metin örneklerini tanıtmak.

Öğrenme Çıktıları: Bugünkü Türk lehçelerinden birini, temel ses ve şekil bilgisi özelliklerini ve temel söz hazinesini öğrenir. İlgili lehçeyle yazılmış edebi metinleri kavrar.

3.2.4.1.2. Dersin İçeriği

1. Seçilen lehçeyi konuşan Türk boyu ve ülkeleri hakkında bilgiler
2. Kiril esaslı alfabenin öğretilmesi, alıştırmalar
3. Ünlü sistemi, ünlü uyumları (Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı)
4. Ünlü değişimleri (Eski Türkçeye göre ve Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı)
5. Ünsüz sistemi, farklı ünsüzler
6. Ünsüz değişimleri (Eski Türkçeye göre ve Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı)
7. Ünsüz uyumları (Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı)
8. Diğer ses olayları: Benzeşme, aykırılışma, ünsüz türemesi, ünlü düşmesi, yer değiştirme
9. Yapım ekleri (Türkiye Türkçesine göre farklı olanlar)
10. İsim çekimi: Hâl ekleri Şahıs ve işaret zamirleri ve çekimleri
11. Fiil çekimi: Şahıs ekleri, şimdiki zaman, geniş zaman
12. Sıfat-fiil ve zarf-fiiller İktidarî fiil
13. Zarflar ve edatlar

Tablo 42: Bugünkü Türk Lehçeleri Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Bugünkü Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar I-II	+	S	3	7.5
	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13				
Marmara Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri	-	S	3	7
Sakarya Üniversitesi	Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi	+	S	3	6
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?) 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?), 10(?), 11(?), 12(?), 13(?)				
Pamukkale Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar-I-II	-	S	3	7.5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?) 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?), 10(?), 11(?), 12(?), 13(?)				

3.2.4.2. Kazakça

3.2.4.2.1. Öğrenme Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Kazak Türkçesinin yazı dili olma sürecinden başlayarak Kazak dili ve edebiyatının oluşum sürecini tanıtmak ve bu lehçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandığı alfabeye verilen eserleri okuyup anlayabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Kazak adının kökeni ve Kazakların tarihini öğretmek.
2. Kazak yazı dilinin yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Kazak Türkçesinin ve Kazakların tarihini öğretmek.
4. Kazak edebi metinlerinden hareketle Kazak Türkçesini öğretmek.
5. Kazak edebi metinlerinden hareketle Kazak kültürünü öğretmek.

3.2.4.2.2. Dersin İçeriği

1. Kazak Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Kazak Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Kazak Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Kazak Türkçesinin ses bilgisi
5. Kazak Türkçesinin şekil bilgisi
6. Kazak Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Kazak Türkçesinin cümle bilgisi
8. Kazak Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 43: Kazakça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Sakarya Üniversitesi	Kazak Türkçesi ve Edebiyatı	+	S	3	6
	1, 2, 4 (?), 5 (?), 6 (?), 7 (?), 8 , 9				
Hacettepe Üniversitesi	Kazak Türkçesi	-			
	4, 5, 6, 7, 8				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Kazak Türkçesi	-	S	3	
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?)				

3.2.4.3. Azerice

Kayseri Erciyes Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi konularını birkaç cümlede verdiği için belirtilen konuları ne ölçüde işlediği tam olarak tespit edilememiştir.

3.2.4.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Azerbaycan Türkçesinin, Türk dilinin Güney Batı (Oğuz) Türkçesinin yaşayan bir lehçesi olduğunu kavratarak, kullanılan alfabeler, lehçenin fonetik ve morfoloji özelliklerini öğrenerek bu lehçe ile oluşturulan çağdaş edebiyatın oluşumu, tasnifi, bu lehçede verilen eserler ve bunları okuyup sözlük yardımı ile anlayabilme.

Dersin Hedefleri

1. Farklı bilim adamları tarafından yapılan tasniflerde Azerbaycan Türkçesinin yeri ve önemini kavramak.
2. Azerbaycan Türkçesinin yazı dili olma evreleri ve bunu hazırlayan sosyal ve siyasî olayları anlamak.
3. Azerbaycan Türkçesinde kullanılan alfabeleri tanımak.
4. Azerbaycan Türkçesinin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak.
5. Çekim ve yapım eklerini tanımak.
6. Çağdaş Azerbaycan edebiyatının oluşumunu kavramak.

7. Çağdaş Azerbaycan edebiyatının tasnif ve değerlendirilmesini yapmak.

3.2.4.3.2. Dersin İçeriği

1. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin ses bilgisi
5. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin şekil bilgisi
6. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin cümle bilgisi
8. Çağdaş Azerbaycan Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 44: Azerice Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Erciyes Üniversitesi	Azeri Türkçesi	–	S		
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?) 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?)				
Mimar Sinan Üniversitesi	Azerbaycan Türkçesi	–	S	2	6
Yıldız Teknik Üniversitesi	Azeri Türkçesi	–	S	3	5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?) 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?)				

3.2.4.4. Uygurca (Yeni Uygur Türkçesi)

Gazi üniversitesinin bilgi paketinde dersle ilgili kredi ve seçmeli bilgisi dışında bir bilgi verilmemiştir. Yıldız Teknik Üniversitesi ise dersi detaylandırmadığı için konuların ne şekilde işlendiği anlaşılmamaktadır.

3.2.4.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilinin en eski yazılı belgelerinin yazıldığı II.dönemi olan Uygur Türkçesini tanımak, Türk dilinin yaşı ve 7. yüzyıldan itibaren Türk dilinin gelişimi, Türklerin yaşayışı, kültürü hakkında bilgi edinilmesi ve kavranmasıdır.

3.2.4.4.2. Dersin İçeriği

1. Uygur tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, bu eserlerin bulunuşu
2. Eserler üzerinde yapılan çalışmalar
3. Uygur yazısının kaynağı, teşekkülü, alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Uygurların kültür ve dilleri üzerinde dinin fonksiyonu
5. Uygur metnlerinin tasnifi ve bu metinler hakkında bilgiler
6. Uygurca metinlerden seçilmiş orijinal metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
7. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle incelemesi çalışmaları

Tablo 45: Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Hacettepe Üniversitesi	Uygur Türkçesi	-			
	6, 7				
Gazi Üniversitesi	Uygur Türkçesi	-	S	3	7.5
Yıldız Teknik Üniversitesi	Yeni Uygurca	-	S	3	5
	1 (?), 2 (?), 3 (?), 4 (?), 5 (?), 6 (?), 7 (?)				

3.2.4.5. Kırgızca

Yıldız Teknik Üniversitesi konularını detaylandırmadığı için konuları ne derece işlediği net olarak anlaşılmamaktadır.

3.2.4.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Dil Bilimi üzerine temel bilgilerin kazandırılması.

Dersin Öğrenme Çıktıları ve Yeterlilikler: Modern Dil Bilimi üzerine temel bilgilerin kazandırılmasıyla öğrencilerin bu konudaki yetkinliği arttırılır.

3.2.4.5.2. Dersin İçeriği

1. Kırgız Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Kırgız Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Kırgız Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Kırgız Türkçesinin ses bilgisi
5. Kırgız Türkçesinin şekil bilgisi
6. Kırgız Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Kırgız Türkçesinin cümle bilgisi
8. Kırgız Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 46: Kırgızca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Yıldız Teknik Üniversitesi	Kırgız Türkçesi	-	S	3	5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?),9(?)				
Hacettepe Üniversitesi	KırgızTürkçesi	-			
	4, 5, 6, 7, 8				

3.2.4.6. Tatarca

3.2.4.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Öğrencilerin Tatarcanın sesbilgisine, dilbilgisine, yapı bilgisine hakim olmalarını sağlamak, Tatarca söz dağarcıklarını geliştirmek. Tatarca bir metnin analizini yapabilmelerini sağlamak.

Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenciler, Tatarca bir metni okuyup anlayabilecek düzeye gelirler.
2. Tatarlar ve Tatarca hakkında bilgi sahibi olurlar.
3. Tatarcanın dilbilgisel, sesbilgisel ve yapıbilgisel özelliklerini öğrenirler.
4. Sözcük dağarcıkları genişler.

3.2.4.6.2. Dersin İçeriği

1. Tatarcanın Türk dili içerisindeki yeri ve önemi
2. Tatarcanın diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Tatarcada kullanılan alfabeler
4. Tatarcanın ses bilgisi
5. Tatarcanın şekil bilgisi
6. Tatarcanın sözcük bilgisi
7. Tatarcanın cümle bilgisi
8. Tatarcaya ait eserler ve özellikleri

Tablo 47: Tatarca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Hacettepe Üniversitesi	Tatar Türkçesi	-			
	4, 5, 6, 7, 8				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Tatar Türkçesi	-	S	3	5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?)				

3.2.4.7. Özbekçe

Yıldız Teknik Üniversitesinde bahar döneminde seçmeli olarak okutulan dersin içeriği birkaç cümleyle verilmiştir.

3.2.4.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türkçenin güney doğu lehçelerinden Özbek Türkçesinin Türk dili içerisindeki yerini, fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandıkları Kiril ve Latin alfabesini tanıyarak ilgili metinleri okuyabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Özbek Türkçesinin Türk dilinin yaşayan lehçelerinden birisi olduğunu ve Türkiye Türkçesinden sonra en çok konuşulan ve eser verilen Türk lehçesi olduğunu kavratmak.
2. Özbek Türkçesinin 20. yüzyıl başında oluştuğunu ve Çağatay Türkçesinin devamı olduğunu kavratmak.
3. Özbeklerin kullandığı Kiril alfabesi ve bağımsızlık sonrası kullandıkları Latin alfabesini öğretmek.
4. Özbek Türkçesinin fonetik ve morfolojik özelliklerini öğretmek.
5. Özbek Türkçesinin teşekkülünden itibaren meydana getirdikleri çağdaş edebiyatı tasnif ederek, bu tasnife esas olan sosyal ve siyasî olaylar hakkında bilgi vermek.
6. Çağdaş Özbek edebiyatının temeli olan Cedit dönemi ve bu dönemde meydana getirilen eserleri öğretmek.
7. Özbek edebiyatında verilmiş belli başlı eserlerden örnek metinler okutmak ve metinlerin anlaşılmasını sağlamak.

3.2.4.7.2. Dersin İçeriği

1. Özbek Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Özbek Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Özbek Türkçesinde kullanılan

alfabeler 4.Özbek Türkçesinin ses bilgisi 5. Özbek Türkçesinin şekil bilgisi 6. Özbek Türkçesinin sözcük bilgisi 7. Özbek Türkçesinin cümle bilgisi 8. Özbek Türkçesine ait eserler ve özellikleri 9.Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 48: Özbekçe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Yıldız Teknik Üniversitesi	Özbekçe	-	S	3	5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?),9(?)				

3.2.4.8. Türkmence

Yıldız Teknik Üniversitesinde bahar döneminde seçmeli olarak okutulan dersin içeriği birkaç cümleyle verilmiştir.

3.2.4.8.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türkmen Türkçesinin Türk dili içerisindeki yerini, fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandıkları Kiril ve Latin alfabesini tanıyarak ilgili metinleri okuyabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Türkmen Türkçesinin Türk dilinin yaşayan lehçelerinden birisi olduğunu kavratmak.
2. Türkmen Türkçesinin oluşumunu kavratmak.
3. Türkmenlerin kullandığı Kiril alfabesi ve bağımsızlık sonrası kullandıkları Latin alfabesini öğretmek.
4. Türkmen Türkçesinin fonetik ve morfolojik özelliklerini öğretmek.
5. Türkmen Türkçesinin teşekkülünden itibaren meydana getirdikleri çağdaş edebiyatı tasnif ederek, bu tasnife esas olan sosyal ve siyasî olaylar hakkında bilgi vermek.

6. Türkmen edebiyatında verilmiş belli başlı eserlerden örnek metinler okutmak ve metinlerin anlaşılmasını sağlamak.

3.2.4.8.2. Dersin İçeriği

1. Türkmen Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Türkmen Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Türkmen Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Türkmen Türkçesinin ses bilgisi
5. Türkmen Türkçesinin şekil bilgisi
6. Türkmen Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Türkmen Türkçesinin cümle bilgisi
8. Türkmen Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 49: Türkmençe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkmen Türkçesi	-	S	3	5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?)				

3.2.4.9. Gagavuzca

Yıldız Teknik Üniversitesinde bahar döneminde seçmeli olarak okutulan dersin içeriği birkaç cümleyle verilmiştir.

3.2.4.9.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Öğrencilerin Gagavuzcanın sesbilgisine, dilbilgisine, yapı bilgisine hakim olmalarını sağlamak, Gagavuzca söz dağarcıklarını geliştirmek. Gagavuzca bir metnin analizini yapabilmelerini sağlamak.

Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenciler, Gagavuzca bir metni okuyup anlayabilecek düzeye gelirler.
2. Gagavuzlar ve Gagavuzca hakkında bilgi sahibi olurlar.
3. Gagavuzcanın dilbilgisel, sesbilgisel ve yapıbilgisel özelliklerini öğrenirler.
4. Sözcük dağılımları genişler.

3.2.4.9.2. Dersin İçeriği

1. Gagavuzcanın Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Gagavuzcanın diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Gagavuzcada kullanılan alfabeler
4. Gagavuzcanın ses bilgisi
5. Gagavuzcanın şekil bilgisi
6. Gagavuzcanın sözcük bilgisi
7. Gagavuzcanın cümle bilgisi
8. Gagavuzcaya ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 50: Gagavuzca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Yıldız Teknik Üniversitesi	Gagavuzca	-	S	3	5
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?), 8(?), 9(?)				

3.2.5. Diğer Türk Dili Dersleri

Üniversitelerin yüksek lisans Türk Dili bölümleri, derslerini Eski Türkçe, Orta Türkçe, Batı Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve Çağdaş Lehçeler başlıkları altında inceledikten sonra geriye kalan Türk Dili ile ilgili dersler ‘Diğer Dersler’ adı altında bir grup içerisinde toplandı. Ders adları ve konuları birbirinden farklılık gösteren bu derslerin de içeriklerine bir göz atmanın faydalı olacağı düşünüldü.

Tablo 51: Belirli Bir Dönemi İncelemeyen Genel Türk Dili Dersleri

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Türk Dilinin Bugünkü Problemleri Türk Diyalektolojisi	+	Z	3	7.5
Marmara Üniversitesi	Türklerin Kullandıkları Alfabeler Türkolojiye Giriş	+	S	3	7
Sakarya Üniversitesi	Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri Türk Dili İçin Etimoloji(Köken Bilgisi Sözlük Bilimi ve Türkçenin Sözlükleri	+	S	3	6
Abant İzzet Baysal Üniv.	Genel Dilbilimi	-	S	3	
Erciyes Üniversitesi	Türk Alfabeleri Türkçenin Kaynak Eserleri Dil Bilimi		S		
Hacettepe Üniversitesi	Genel Dilbilimi I-II				
İnönü Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I-II				
Mimar Sinan Üniversitesi	Dilbilim Sözlük Bilimi Türk Dili Tarihi Türklerin Kullandıkları Alfabeler Türk Dili Araştırma Yöntem ve Teknikleri	-	S	2	2
Pamukkale Üniversitesi	Dil Bilimi İncelemeleri I-II Türk Dilinin Kaynakları TürkDünyasında Türkoloji Çalışmaları Türk Dili Tarihine Giriş I-II	-	S	3	7.5
Yıldız Teknik Üniversitesi	Genel Dilbilimi I-II Etimoloji ve Sözlükçülük Lehçebilim	-	S	3	

3.2.5.1. Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri (Türk Dilinin Bugünkü Problemleri)

Gazi Üniversitesinde zorunlu olarak okutulmakta olan Türk Dilinin Bugünkü Problemleri dersinin haftalık detaylı içeriğinde Türkçenin günümüz medyasındaki yanlış kullanımından kaynaklanan problemler incelendiği görülür. Bu sebeple içeriğinden yola çıkılarak bir konu tespiti yapılamamıştır.

3.2.5.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilinin dilbilim açısından oturduğu yapının incelenmesi.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Türkçenin güncel problemlerini ele alan kaynak kitapların taranacak ve değerlendirilecek.
2. Türk dilinin kullanımına ilişkin yanlışlıkların tartışılacak.
3. Türkçenin mevcut problemlerini ortaya konulup, bu problemlerin sırayla ele alınacak.
4. Ortaya konulan ve değerlendirilen problemlere çözüm önerileri sunulacak.
5. Türkçeyi doğru ve etkili kullanmaya ilişkin konuşma ve pratik çalışmalarının yapılacaktır.

3.2.5.1.2. Dersin İçeriği

1. Dillerin genel yapıları
2. Yapıları itibari ile dil grupları ya da dil aileleri
3. Eklemeli sistem ve ekler
4. Sondan eklemeli diller ve Türk dilinin yeri
5. Ekler ve kelimeler arasındaki ilişki
6. Ekler arasındaki ilişki
7. Cümlenin yapısı
8. Kelimeler arasındaki yardımcı unsur ve asıl unsur ilişkisi
9. Türkçe cümlede fikir derinliği yapı derinliği ilişkisi

Tablo 52: Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Türk Dilinin Bugünkü Problemleri	+	Z	3	7.5
	?				
Sakarya Üniversitesi	Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri	+	S	3	6
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9				

3.2.5.2. Türk Diyalektolojisi

Gazi Üniversitesinde yer alan bu dersin konuları incelendiğinde ağız araştırmalarıyla ilgili teorik bilgiler verildiği görüldü. Bu yüzden bu ders Anadolu ve Rumeli Ağızları başlığı altında değil özel bir başlık altında incelenmeye alındı.

3.2.5.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Ağız araştırmalarının nasıl yapılacağı hakkında bilgi sahibi olmak. Seçilen bir ağızda bu bilgileri uygulamak.

3.2.5.2.2. Dersin İçeriği

1. Ağız çalışmaları ile ilgili bibliyografik bilgiler verilmesi.
2. Sahada derleme metotları ve derlemecilerin uyması gereken kurallar
3. Derleme metotları (soruşturma, anket, sözlü ve yazılı kayıt vb.) üzerinde uygulamalı bilgiler
4. Yayımlanmış ağız araştırmalarının metot ve plân açısından değerlendirilmesi
5. Ağız çalışmalarının önde gelen isimleri ve araştırmacılarının çalışmalarının ele alınması ve değerlendirilmesi
6. Anadolu ve Rumeli ağızları ile ilgili bilgiler
7. Seçilen bölge (Rize, Nevşehir, Kars vb.) ağızları ile ilgili bilgiler
8. Seçilen metinler üzerinde ses ve şekil bilgisi konusunda incelemeler
9. Metin tahlillerinin yapılması
10. Metinlerden hareketle ses ve şekil bilgisi özelliklerinin belirlenmesi

Tablo 53: Türk Diyalektolojisi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Türk Diyalektolojisi	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10				

3.2.5.3. Dilbilim (Genel Dil Bilimi, Toplum Dil Bilimi, Dil Bilimi İncelemeleri)

3.2.5.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Dilbilim ve dilbilimle ilgili kavramları tanıyabilmek.

3.2.5.3.2. Dersin İçeriği

1. Dil biliminin tanımı, kapsamı, tarihi, dalları
2. Toplum dil biliminin tanımı ve alanları
3. Anlam bilimi, söz dizimi, ses bilim, ses bilgisi kavramları
4. Ferdinand de Saussure, Antoine Meillet, Roman Jakobson, Andre Martinet, Noam Chomsky gibi dil biliminin temsilcileri ve kuramları
5. Dilin toplumsal boyutları
6. Dil ve toplumsal sınıf
7. Dil ve cinsiyet
8. Dil ve politika
9. Dil ve medya
10. Dil ve yaş
11. Dil ve meslek
12. Dil ve toplumsal bağlam
13. İkidillilik/çokdillilik

Tablo 54: Dilbilimi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Abant İzzet Baysal Üniv.	Genel Dilbilimi	-	S	3	
	1, 2, 3				
Erciyes Üniversitesi	Dil Bilimi	-	S		
	1, 2, 4				
Hacettepe Üniversitesi	Genel Dilbilimi I-II	-	S	3	
	1, 3				
Mimar Sinan Üniversitesi	Dilbilim	-	S	2	2
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13				
Pamukkale Üniversitesi	Dil Bilimi İncelemeleri I-II	-	S	3	7.5
	3, 4				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Genel Dilbilimi I-II	-	S	3	

3.2.5.4. Türkoloji'ye Giriş (Türk Dünyasında Türkoloji Çalışmaları)

Pamukkale Üniversitesi dersin içerik bölümünde yapılan Türkoloji çalışmalarından bahsettikten sonra bu çalışmaların inceleneceğini belirtmektedir.

3.2.5.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türkoloji çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak.

3.2.5.4.2. Dersin İçeriği

1. Türkolojinin genel muhteviyatı
2. Kaynak değerlendirmesi
 - a. Birincil kaynaklar
 - b. İkincil kaynaklar
3. Etimoloji sözlükleri
4. Etimolojik analiz
5. Alıntılarının tarihlendirilmesi
6. Alıntının kaynağı meselesi
7. Klaklar. Metinlerde klak örnekleri
8. Çeviri problemleri.
9. Türk dünyasındaki Türkoloji çalışmaları

Tablo 55: Türkoloji'ye Giriş Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Marmara Üniversitesi	Türkolojiye Giriş	+	S	3	7
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9				
Pamukkale Üniversitesi	Türk Dilinin Kaynakları TürkDünyasında Türkoloji Çalışmaları	-	S	3	7.5
	9				

3.2.5.5. Türk Alfabeleri (Türk Dillerinin Kullandığı Alfabeler)

3.2.5.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türklerin kullandıkları alfabelerin tanıtımı, öğretilmesi

3.2.5.5.2. Dersin İçeriği

1. Yazının doğuşu ve gelişmesi
2. Türklerin kullandıkları alfabelere genel bir bakış, alfabelerin kökenleri
3. Türklerin geçirdikleri kültürel değişiklikler
4. Türklerin dinleri. Siyasi, sosyolojik, ekonomik ve dinî sebepler
5. Göktürk alfabesi
6. Uygur alfabesi
7. Kiril alfabesi
8. Kiril alfabesinin farklı kullanımları
9. Arap alfabesinin farklı kullanımları
10. Latin alfabesinin farklı kullanımları
11. Az kullanılan alfabeler

Tablo 56: Türk Alfabeleri Konu Başlıklarının Dağılımı

Marmara Üniversitesi	Türklerin Kullandıkları Alfabeler	+	S	3	7
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11				
Erciyes Üniversitesi	Türk Alfabeleri	-	S		
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11				
Mimar Sinan Üniversitesi	Türklerin Kullandıkları Alfabeler	-	S	2	2
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11				

3.2.5.6. Türk Dili Tarihi

3.2.5.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilinin tarihi dönemleri ile bu dönemleri yansıtan eser ve yazarları tanıtmak. Türkçenin tarih boyunca geçirdiği değişimleri genel özellikleriyle aktarmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Türk tarihine paralel olarak Türk dilinin gelişme evreleri hakkında bilgi sahibi olmak.
2. Dönemlere göre Türkçedeki değişimi değerlendirebilmek.
3. Türk dilinin geçmişindeki belirleyici metinleri tanıyabilmek.
4. Tarih boyunca Türkçenin öne çıkan yazarlarını tanıyabilmek.

3.2.5.6.2. Dersin İçeriği

1. Türklük bilimi çalışmaları
2. Türk dilinin kaynakları
3. Altay dil birliği, Türkçenin Altay dilleri içindeki yeri ve Altay dilleri ile ilişkileri
4. Türk dilinin yayılma alanları, Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri
5. Ana Türkçe dönemi ve özellikleri
6. İlk Türkçe dönemi ve özellikleri
7. Eski Türkçe dönemi, dönemin dil özellikleri ve bu döneme ait eserler
 - a. Göktürk dönemi, eserleri, Göktürk Türkçesinin özellikleri
 - b. Uygur dönemi, eserler, Uygur Türkçesinin özellikleri
8. Orta Türkçe dönemin dil özellikleri ve bu döneme ait eserler
 - a. Karahanlı döemi, dil özellikleri, eserleri
 - b. Harezmi Kıpçak dönemi, dil özellikleri, eserleri
 - c. Çağatay dönemi, dil özellikleri, eserleri
 - d. Eski Anadolu Türkçesi, dil özellikleri, eserleri

9. Osmanlı dönemi, Osmanlı Türkçesi, dil özellikleri, eserleri
10. Günümüz Türkiye Türkçesi, dil özellikleri
11. Günümüz Türk lehçeleri, Türk lehçelerini tasnif denemeleri

Tablo 57: Türk Dili Tarihi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
İnönü Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I-II				
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8				
Mimar Sinan Üniversitesi	Türk Dili Tarihi	-	S	2	2
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8				

3.2.5.7. Sözlük Bilimi

3.2.5.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Sözlük bilimi hakkında genel bilgiler verildikten sonra Türk dilinin bin yıllık sözlük geleneğini ve birikimini örnekleriyle tanıtmak.

Öğrenme Çıktıları

1. Sözlük bilimine dair temel bilgilere sahip olup sözlük bilimini tanımlar, örnek sözlükleri sıralar.
2. Sözlük türlerini belirler, açıklar.
3. Sözlük türlerini örnekler.
4. Sözlük türlerini ve sözlük ile dizin arasındaki farkları ayırt eder, karşılaştırır.
5. Türkçenin tarihi sözlüklerini derler, örnek sözlük tasarlar.
6. Lehçe, şive ve ağız sözlüklerini değerlendirir.

3.2.5.7.2. Dersin İçeriği

1. Sözlük biliminin mahiyeti, özellikleri ve uygulamaları
2. Dünyanın ünlü sözlükleri hakkında genel bilgi

3. Sözlükçülüğün tarihçesi
4. İlk Türk sözlüğü Divanü Lugati't Türk hakkında bilgiler
5. Divanü Lugati't Türk üzerine incelemeler
6. Köktürk ve Uygur Türkçesinin söz varlığı
7. Uygur Türkçesi sözlüğü
8. Kıpçak Türkçesi sözlükleri
9. Karahanlı Türkçesi sözlükleri
10. Çağatay Türkçesi sözlükleri
11. Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi sözlükleri
12. Çağatay Türk şiveleri sözlükleri
13. Son yüz yılın Türkiye Türkçesi sözlükleri

Tablo 58: Sözlük Bilimi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Sakarya Üniversitesi	Sözlük Bilimi ve Türkçenin Sözlükleri	+	S	3	6
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13				
Mimar Sinan Üniversitesi	Sözlük Bilimi	-	S	2	2
	1				
Yıldız Teknik Üniversitesi	Etimoloji ve Sözlükçülük	-	S	3	

3.3. Üniversitelerin Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programı Dersleri

Türkiyedeki 6 üniversitede Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü vardır. Bu Üniversiteler Ankara Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Fatih Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesidir.

Ege Üniversitesi, Çağdaş Lehçeler programını, Türk Dünyaları Araştırma Enstitüsünde, Türk Dili ve Lehçeleri Ana Bilim Dalı adıyla yürütmektedir. Ders içerikleri özet bir biçimde verilmiştir.

Ankara ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitelerinin ders içerik bilgilerine ulaşamadığından bu iki üniversitenin dersleriyle ilgili herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır.

Celal Bayar Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programında yer alan derslerin çok kısa olarak içerikleri verilmiştir. Üniversite seçimlik ders listesi yayımlanmamış, Mesleki İngilizce ve Seminer dersi dahil iki dönem için 6'şar ders belirlemiştir. İkinci dönem dersleri birinci dönemin devamı mahiyetindedir. Ayrıca ders adları boy ve coğrafya ölçütüne göre değil; Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri, Türk Dünyası Edebi Metinleri gibi genel bir adlandırma tercih edilmiştir.

Ders içeriklerini ayrıntılı bir biçimde veren Gazi Üniversitesinin kataloğunda birçok dersin içeriği girilmemiştir. Buradan yola çıkarak bu seçimlik derslerin açılmadığı sonucu çıkarılabilir ancak ders kataloğunda 'okutulacak dersler' şeklinde bir not düşülmediği için bu bilginin doğruluğu teyit edilememiştir.

Bu bölümde ders amaç, hedef ve içeriklerine ayrıntılı bir biçimde ulaşabildiğimiz tek üniversite Fatih Üniversitesi olmuştur. Bu yüzden içerik bilgilerinin ayrıntıları bu üniversiteden alınmıştır. Diğer üniversitelerin de kısa içeriklerinden yararlanılmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Azerice

3.3.1.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Azerbaycan ve Azarbaycan Türkçesi hakkında bilgi sahibi olmak.

Dersin Hedefleri

1. Azerbaycan adının kökeni ve Azerbaycanın tarihini öğretmek.
2. Azeri yazı dilinin yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Azeri Türkçesini ve Azerbaycan tarihini öğretmek.
4. Azerice edebi metinlerinden hareketle Azeri Türkçesini öğretmek.
5. Azeri edebi metinlerinden hareketle Azeri kültürünü öğretmek.

3.3.1.2. Dersin İÇeriği

1. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin ses bilgisi
5. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin şekil bilgisi
6. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Çağdaş Azerbaycan Türkçesinin cümle bilgisi
8. Çağdaş Azerbaycan Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 59: Azerice Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Azerbaycan Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Azerbaycan Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi	+	S	3	7.5
	1, 3, 4				

3.3.2. Özbekçe

Bu dönemle ilgili olarak Ankara, Celal Bayar ve Sıtkı Koçman üniversitelerinde ders gözükmemektedir. Gazi Üniversitesinde ders bulunmakta fakat içerik verilmemektedir. Dersle ilgili bilgiler Ege ve Fatih üniversitelerinden elde edilmiştir.

3.3.2.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Özbek Türkçesinin yazı dili olma sürecinden başlayarak Özbek lehçesi ve edebiyatının oluşum sürecini tanıtmak ve bu lehçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandığı alfabeyle verilen eserleri okuyup anlayabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Özbek adının kökeni ve Özbeklerin tarihini öğretmek.
2. Özbek yazı dilinin yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Özbek Türkçesini ve Özbeklerin tarihini öğretmek.
4. Özbek edebi metinlerinden hareketle Özbek Türkçesini öğretmek.
5. Özbek edebi metinlerinden hareketle Özbek kültürünü öğretmek.

3.3.2.2. Dersin İçeriği

1. Özbek Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki yeri ve önemi
2. Özbek Türkçesinin diğer Türk lehçe ve şivelerle karşılaştırılması
3. Özbek Türkçesinde kullanılan alfabeler
4. Özbek Türkçesinin ses bilgisi
5. Özbek Türkçesinin şekil bilgisi
6. Özbek Türkçesinin sözcük bilgisi
7. Özbek Türkçesinin cümle bilgisi
8. Özbek Türkçesine ait eserler ve özellikleri
9. Bu metinlerden okuma, transkripsiyon ve anlamlandırma çalışmaları

Tablo 60: Özbekçe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Özbek Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Özbek Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi	+	S	3	7.5
	1, 3, 4, 5				
Ege Üniversitesi	Özbek Türkçesi Metin İncelemeleri	-	S	3	5
	1, 2				

3.3.3. Uygurca

Söz konusu dersle ilgili olarak bilgi alınabilen iki üniversite Ege ve Fatih üniversiteleridir. Ege Üniversitesinde zorunlu olarak okutulmaktadır.

3.3.3.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: UygurTürkçesinin yazı dili olma sürecinden başlayarak Uygur dili ve edebiyatının oluşum sürecini tanıtmak ve bu lehçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandığı alfabeyle verilen eserleri okuyup anlayabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Uygur adının kökeni ve Uygurların tarihini öğretmek.
2. Uygur yazı dilinin yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Uygur Türkçesinin ve Uygurların tarihini öğretmek.
4. Uygur edebi metinlerinden hareketle Uygur Türkçesini öğretmek.
5. Uygur edebi metinlerinden hareketle Uygur kültürünü öğretmek.

Öğrenme Çıktıları

1. Öğrenci Uygur Türkçesinin gramerini ayrıntılandırarak verir.
2. Konuşma, yazma, sözel ve işitme becerilerini eşit olarak geliştirmeye yönelir.

3.3.3.2. Dersin İçeriği

1. Uygur tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, bu eserlerin bulunuşu
2. Eserler üzerinde yapılan çalışmalar
3. Uygur yazısının kaynağı, teşekkülü, alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Uygurların kültür ve dilleri üzerinde dinin fonksiyonu
5. Uygur metinlerinin tasnifi ve bu metinler hakkında bilgiler
6. Uygurca metinlerden seçilmiş orijinal metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
7. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle incelemesi çalışmaları

Tablo 61: Uygurca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Uygur Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Uygur Türkçesi	+	S	3	7.5
	1, 3, 7				
Ege Üniversitesi	Eski Uygurca	-	Z	3	5

3.3.4. Kazakça

3.3.4.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Kazak Türkçesinin yazı dili olma sürecinden başlayarak Kazak dili ve edebiyatının oluşum sürecini tanıtmak ve bu lehçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandığı alfabeyle verilen eserleri okuyup anlayabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Kazak adının kökeni ve Kazakların tarihini öğretmek.
2. Kazak yazı dilinin yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Kazak Türkçesinin ve Kazakların tarihini öğretmek.
4. Kazak edebi metinlerinden hareketle Kazak Türkçesini öğretmek.
5. Kazak edebi metinlerinden hareketle Kazak kültürünü öğretmek.

3.3.4.2. Dersin İçeriği

1. Kazak tarihi ve coğrafyası
2. Kazak alfabesi
3. Kazakçanın grameri
4. Çokluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri

Tablo 62: Kazakça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Kazak Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Kazak Türkçesi Ses Bilgisi	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6				

3.3.5. Kırgızca

3.3.5.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Kırgız Türkçesinin yazı dili olma sürecinden başlayarak Kırgız dili ve edebiyatının oluşum sürecini tanıtmak ve bu lehçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini tanımak, kullandığı alfabeye verilen eserleri okuyup anlayabilmek.

Dersin Hedefleri

1. Kırgız adının kökeni ve Kırgızların tarihini öğretmek.
2. Kırgız yazı dilini ve yazılı dil oluşumunu öğretmek.
3. Kırgız Türkçesinin ve Kırgızların tarihini öğretmek.
4. Kırgız edebi metinlerinden hareketle Kırgız Türkçesini öğretmek.
5. Kırgız edebi metinlerinden hareketle Kırgız kültürünü öğretmek.

3.3.5.2. Dersin İçeriği

1. Kırgız tarihi, coğrafyası, kültürü, eserleri, bu eserlerin bulunuşu
2. Eserler üzerinde yapılan çalışmalar
3. Kırgız yazısının kaynağı, teşekkülü, alfabe, yazı ve imla sistemi
4. Kırgızların kültür ve dilleri üzerinde dinin fonksiyonu
5. Kırgız metinlerinin tasnifi ve bu metinler hakkında bilgiler
6. Kırgızca metinlerden seçilmiş orijinal metinler üzerinde okuma ve transkripsiyon çalışmaları
7. Seçilen metinler üzerinde ses, şekil, kelime ve cümle incelemesi çalışmaları

Tablo 63: Kırgızca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Kırgız Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Kırgız Türkçesi Ses Bilgisi	+	S	3	7.5
	1, 3,7				

3.3.6. Tatarca

3.3.6.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Tatarlar ve Tatarca hakkında bilgi sahibi olmak.

3.3.6.2. Dersin İçeriği

1. Tatar tarihi ve coğrafyası
2. Tatar alfabesi
3. Tatarcanın grameri
4. Çokluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri

Tablo 64: Tatarca Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Tatar Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Tatar Türkçesi Ses Bilgisi	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6				

3.3.7. Başkurtça

3.3.7.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Başkurtlar ve Başkurtça hakkında bilgi edinmek.

3.3.7.2. Dersin İçeriği

1. Başkurt tarihi ve coğrafyası
2. Başkurt alfabesi
3. Başkurtanın grameri
4. okluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri

Tablo 65: Başkurtça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Başkurt Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Gazi Üniversitesi	Başkurt Türkçesi I-II	-	S	3	7.5
Fatih Üniversitesi	Başkurt Türkçesi Şekil Bilgisi	-	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6				

3.3.8. Yakutça

3.3.8.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, ğrenme ıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Yakutlar ve Yakutça hakkında bilgi edinmek.

3.3.8.2. Dersin İçeriği

1. Yakut tarihi ve coğrafyası
2. Yakut alfabesi
3. Yakutanın grameri
4. okluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri
7. Zaman ekleri ve ekimi

Tablo 66: Yakutça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Saha Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Gazi Üniversitesi	Saha Türkçesi	-	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				
Fatih Üniversitesi	Yakut Türkçesi	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				

3.3.9. Çuvaşça

3.3.9.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Çuvaşlar ve Çuvaşça hakkında bilgi sahibi olmak.

3.3.9.2. Dersin İçeriği

1. Çuvaş tarihi ve coğrafyası
2. Çuvaş alfabesi
3. Çuvaşçanın grameri
4. Çokluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri
7. Zaman ekleri ve çekimi

Tablo 67: Çuvaşça Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Fatih Üniversitesi	Çuvaş Türkçesi	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				
Ankara Üniversitesi	Çuvaş Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	

3.3.10. Sibirya Türkçesi

3.3.10.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Sibirya Türklerini tanıtmak, Sibirya Türk Lehçeleri ile ilgili genel bilgiler vermek.

3.3.10.2. Dersin İçeriği

1. Sibirya tarihi ve coğrafyası
2. Sibirya alfabesi
3. Sibirya Türkçesinin grameri
4. Çokluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri
7. Zaman ekleri ve çekimi

Tablo 68: Sibirya Türkçesi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Fatih Üniversitesi	Sibirya Türk Lehçeleri	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				

3.3.11. Türkmençe

Ankara ve Fatih Üniversitelerinde görülen dersin içeriğiyle ilgili hiçbir bilgiye ulaşılamadı.

3.3.11.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türkmen tarihi ve Türkmen Türkçesi hakkında bilgi sahibi olmak.

3.3.11.2. Dersin İçeriği

1. Türkmen tarihi ve coğrafyası
2. Türkmen alfabesi
3. Türkmen Türkçesinin grameri
4. Çokluk eki
5. Yapım ve çekim ekleri
6. Sözcük türleri

Tablo 69: Türkmençe Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Türkmen Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Türkmen Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi	+	S	3	7.5

3.3.12. Altayistik

3.3.12.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Altayistik çalışmaları hakkında bilgi edinmek.

Öğrenme Çıktıları

1. Dil ilişkisi kavramını öğrenir
2. Altay dillerini ve Altay dilleri teorisini bilir
3. Rotasizm ve lamdasizmi bilir
4. Türkçe ve Moğolcadaki benzer ekleri bilir

3.3.12.2. Dersin İeriği

1. Altay dilleri ve Altay dilleri teorisi tarihi
2. Türkçe ve lehçeleri
3. Çuvaşcanın özellikleri
4. Moğolcanın özellikleri
5. Mançu-Tunguz dilleri ve özellikleri
6. Kore ve Japon dilleri ve özellikleri
7. Rotasizm/Lambdasizm

Tablo 70: Altayistik Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Altay Türkçesi Grameri I-II	-	S	3	
Fatih Üniversitesi	Altaistik Çalışmaları	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				
Gazi Üniversitesi	Karşılaştırmalı Altay Dilleri	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				

3.3.13. Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri

Ders Gazi Üniversitesinde, ikinci yarıylda ve zorunlu olarak okutulmaktadır.

3.3.13.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Çağdaş Türk lehçeleri hakkında bilgi sahibi olmak.

Öğrenme Çıktıları

1. Çağdaş Türk lehçelerinin şekil ve yapı bilgileri hakkında bilgi edinir.
2. Çağdaş Türk lehçelerinin şekil ve yapı bilgilerini mukayese edebilme yetisi kazanır.

3.3.13.2. Dersin İÇeriği

1. Çağdaş Türk lehçelerinin tasnifi
2. Çağdaş Türk lehçelerinin ses bilgisi
3. Çağdaş Türk lehçelerinin şekil bilgisi
4. Çağdaş Türk lehçelerinin sözcük bilgisi
5. Çağdaş Türk lehçelerinin cümle bilgisi

Tablo 71: Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Ankara Üniversitesi	Türk Dilinin Tarihsel ve Karşılaştırmalı Grameri	-	S	3	
Celal Bayar Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri I-II	-	S	3	
	1(?), 2(?), 3(?), 4(?), 5(?), 6(?), 7(?)				
Fatih Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri Yapı Bilgisi	+	S	3	7.5
Gazi Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçeleri Şekil Bilgisi	+	Z	3	7.5

3.3.14. Tarihi Türk Şiveleri

Ege Üniversitesi bu derste sadece Uygurca'yı konu edinerek Göktürkçe ile olan benzerlik ve farklılıkları üzerinde duracağını belirtir.

3.3.14.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Tarihi Türk şivelerini gramer özelliklerini kavrayıp birbirleriyle olan benzer ve ayrı yönlerini kavramak.

Öğrenme Çıktıları

1. Tarihi Türk şivelerini tasnif eder.
2. Tarihi Türk şivelerinin ses bilgisini kavrar.
3. Tarihi Türk şivelerinin şekil bilgisini kavrar.
4. Tarihi Türk şivelerinin sözcük bilgisini kavrar.

5. Tarihi Türk şivelerinin cümle bilgisini kavrar.

3.3.14.2. Dersin İçeriği

1. Tarihi Türk şivelerinin tasnifi
2. Tarihi Türk şivelerinin ses bilgisi
3. Tarihi Türk şivelerinin şekil bilgisi
4. Tarihi Türk şivelerinin sözcük bilgisi
5. Tarihi Türk şivelerinin cümle bilgisi

Tablo 72: Tarihi Türk Şiveleri Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Tarihi Türk Şiveleri	+	S	3	7.5
Ege Üniversitesi	Karşılaştırmalı Tarihi Türk Lehçeleri I	Z	3	3	8
Fatih Üniversitesi	Tarihi Gramer	+	S	3	7.5

3.3.15. Dilbilimi

Gazi Üniversitesinde bahar döneminde verilen ders Celal Bayar Üniversitesinde hem güz, hem de bahar döneminde verilmesine rağmen dersin içeriğinde yalnızca dil bilim kuramlarının inceleneceği belirtilmiştir.

3.3.15.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk Dilbiliminin inceleme metodlarını, dilbilim disiplinin tarihini, gelişimini, önemli okullarını ve terminolojisini öğretmek.

3.3.15.2. Dersin İçeriği

1. Genel dil bilime giriş
2. Dilbilim terminolojisi

3. Türk dil bilimine giriş
4. Türk dil bilimiyle ilgili çalışmalar ve tarihçe
5. Dil bilim okulları
6. Dil biliminin işlevleri
7. Dil biliminin alanları ve ilgili alanlarla ilişkileri.

Tablo 73: Dilbilimi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Celal Bayar Üniversitesi	Dil Bilim ve Türk Dil Bilimi İncelemeleri I-II	-	S	3	
	5				
Gazi Üniversitesi	Türk Dil Bilimi	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7				

3.3.16. Türk Dili Tarihi

3.3.16.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Türk dilinin tarihi dönemleri ile bu dönemleri yansıtan eser ve yazarları tanıtmak. Türkçenin tarih boyunca geçirdiği değişimleri genel özellikleriyle aktarmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları

1. Türk tarihine paralel olarak Türk dilinin gelişme evreleri hakkında bilgi sahibi olmak.
2. Dönemlere göre Türkçedeki değişimi değerlendirebilmek.
3. Türk dilinin geçmişindeki belirleyici metinleri tanıyabilmek.
4. Tarih boyunca Türkçenin öne çıkan yazarlarını tanıyabilmek.

3.3.16.2. Dersin İçeriği

1. Türklük bilimi çalışmaları
2. Türk dilinin kaynakları

3. Altay dil birliği, Türkçenin Altay dilleri içindeki yeri ve Altay dilleri ile ilişkileri
4. Türk dilinin yayılma alanları, Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri
5. Ana Türkçe dönemi ve özellikleri
6. İlk Türkçe dönemi ve özellikleri
7. Eski Türkçe dönemi, dönemin dil özellikleri ve bu döneme ait eserler
 - a. Göktürk dönemi, eserleri, Göktürk Türkçesinin özellikleri
 - b. Uygur dönemi, eserler, Uygur Türkçesinin özellikleri
8. Orta Türkçe dönemin dil özellikleri ve bu döneme ait eserler
 - a. Karahanlı döemi, dil özellikleri, eserleri
 - b. Harezmi Kıpçak dönemi, dil özellikleri, eserleri
 - c. Çağatay dönemi, dil özellikleri, eserleri
 - d. Eski Anadolu Türkçesi, dil özellikleri, eserleri
9. Osmanlı dönemi, Osmanlı Türkçesi, dil özellikleri, eserleri
10. Günümüz Türkiye Türkçesi, dil özellikleri
11. Günümüz Türk lehçeleri, Türk lehçelerini tasnif denemeleri

Tablo 74: Türk Dili Tarihi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Fatih Üniversitesi	Türk Dili Tarihi	+	S	3	7.5
	1, 2, 5, 6, 7, 8				
Ege Üniversitesi	Türk Dili Tarihi I	Z	3	3	6
	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10				

3.3.17. Çağdaş Türk Lehçelerinde Söz Varlığı

3.3.17.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı: Çağdaş Türk Lehçelerinin söz varlığını kavrayabilmek.

Öğrenme Çıktıları

- 1.Türk cumhuriyet ve topluluklarının söz varlığı hakkında bilgi edinir.
- 2.Türk cumhuriyet ve topluluklarının söz varlığının kaynaklarını bilir

3.3.17.2. Dersin İçeriği

1. Söz varlığı ve sözlük bilimi ve temel kavramlar
2. Genel Türk dilinin söz varlığı
3. Çağdaş Türk lehçelerinin söz varlığı
4. Çağdaş Türk lehçelerinin söz varlığının kaynakları
5. Çağdaş Türk lehçelerinin söz varlığının genel ve temel nitelikleri, kavramlaştırma, türetme gücü ve eğilimi
6. Çağdaş Türk lehçelerinin temel söz varlığı
7. Çağdaş Türk lehçelerinde çok anlamlılık, metafor, metonimi
8. Çağdaş Türk lehçelerinde eş anlamlılık, eş adlılık
9. Çağdaş Türk lehçelerinde zıt anlamlılık, alt anlamlılık
10. Çağdaş Türk lehçelerinde ikilemeler
11. Çağdaş Türk lehçelerinde atasözleri ve deyimler
12. Çağdaş Türk lehçelerinde terimler, doldurma sözler
13. Çağdaş Türk lehçelerinde söz varlığı ile ilgili son çalışmalar.

Tablo 75: Çağdaş Türk Lehçelerinde Söz Varlığı Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Çağdaş Türk Lehçelerinde Söz Varlığı	+	S	3	7.5
	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13				

3.3.18. Türk Diyalektolojisi

Gazi Üniversitesinde birinci yarıyılıda verilmekte olan dersin amacı ve öğrenme çıktıları bir başlık altında verilmiştir.

3.3.18.1. Dersin Konumu, Amaç ve Hedefleri, Öğrenme Çıktıları, Adlandırması

Dersin Amacı

1. Diyalektoloji ile ilgili temel kavramları ve terimleri öğrenmek.
2. Türk diyalekt sahasından uygun yöntem ve tekniklere göre metin derlemeyi öğrenmek.
3. Derlenen metinlerin deşifre edebilmek ve bir corpus oluşturmayı öğrenmek.
4. Diyalektolojik malzemeyi toplama ve değerlendirme süreçleriyle ilgili problemleri belirlemek, çözüm önerilerinde bulunmak.
5. Konuya dair literatürü değerlendirmek.

3.3.18.2. Dersin İçeriği

1. Türk diyalektolojisinin kapsam ve sınırlılıkları
2. Diyalektolojik terminoloji
3. Sahadan metin derleme metotları
4. Derlenmiş metinleri deşifre etme teknikleri
5. Korpus oluşturma yöntemleri
6. Korpus oluştururken karşılaşılan problemler

Tablo 76: Türk Diyalektolojisi Konu Başlıklarının Dağılımı

Üniversitenin Adı	Dersin Adı	D	Z/S	K	ECST
Gazi Üniversitesi	Türk Diyalektolojisi I-II	+	S	3	7.5
	1, 2, 3, 4, 5, 6				

SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa Birliğini hedefleyen Türkiye kendini tüm kurumlarıyla Avrupa Birliği standartlarına ulaştırma gayreti içerisinde. Avrupa'da bir yükseköğrenim oluşturmayı amaçlayan ve Bologna Süreci adı verilen programa gönüllü olarak üye olan Türkiye her alanda olduğu gibi eğitim alanında da aynı düzeye ulaşma mücadelesi vermektedir. Üniversitelerimiz bu dönüşümü gerçekleştirmek için YÖK'ün önderliğinde programlarını hızla gözden geçirmekte ve bu sürece uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak her üniversitenin aynı kararlılık ve hızla bu yolda ilerlediğini söylemek oldukça güçtür. Kendini bu sürece uydurmakta başarılı olan örneğin 2013 yılı itibarıyla Avrupa Kredi Transfer Sistemi Etiketini ödülünü alan Karadeniz Teknik ve Sakarya üniversiteleri olduğu gibi üniversitelerimizin yanında bilgi kataloglarında yapılan çalışmalara bakılarak bu iş için neredeyse gönülsüz diyebileceğimiz üniversiteler de bulunmaktadır.

Türkiye'deki üniversitelerin kuruluş yılları itibarıyla aralarında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Henüz 10 yaşını tamamlamamış üniversiteler mevcuttur. Bu üniversitelerin yapması gereken bir dizi çalışma bulunmaktadır. Esasen genç üniversitelerin bazı eksikliklerinin olması doğal karşılanmalıdır. Bu genç üniversitelerimiz Atatürk'ün gösterdiği hedef olan muasır medeniyetler seviyesine ulaşma ülküsü için büyük bir heyecanla çalışmaktadırlar. Bu yargıya onların gerek internet adreslerinden gerekse yerel, ulusal ve sosyal medyada yer alan çalışmalarını gözlemleyerek şahit olmaktadır. Ancak tüm üniversitelerimizin sürekli bir yenilenme, değişime ayak uydurma hatta değişime yön verme mücadelesinde olmaları gerektiği muhakkaktır.

Yapılan çalışma sonucunda üniversitelerin gerek şekil gerekse ders kredi ve içerikleri konusunda aralarında önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yüksek öğretimin bilimin motor gücünü oluşturduğunu varsayarsak planlamanın çok daha dikkatlice yapılması gerektiği ortadadır.

Öncelikle üniversitelerimizin bilgi kataloglarını kolay ulaşılabilir biçimde hızla güncellemesi gerekmektedir. Henüz 2007-2008 yılından kalma şekil ve içerik bilgileri bulunmaktadır. Böyle bir üniversiteyi, başka üniversitelerle karşılaştırmak bir yana kendi içerisindeki durumunu dahi görmek mümkün değildir. Bologna Süreci bir şeffaflaşma ve standartlaşma ön gördüğüne göre işe buradan başlamak lazımdır. Ayrıca bu süreç bir Avrupa yüksek öğrenim ortamı oluşturmayı amaçladığına göre tüm katalogların bir İngilizce versiyonu olması gerekir. Elindeki sertifika veya diplomanın diğer üniversitelerle ne derece denk olduğunu görmek, buna göre yatay veya dikey geçişte bulunmak bir Avrupa öğrencisinin en doğal hakkıdır.

Yapılan çalışmayla ilgili şekil ve içerik bilgilerine, genelde enstitülerin ana sayfalarında yer alan bilgi kataloglarından ulaşılmaktadır. Ancak bazı üniversitelerin bilgilerine ulaşamamakta, bazılarının yenilenme aşamasında olduğu söylenmekte, bazılarının ise yerini bulabilme başlıbaşına bir uğraş istemektedir.

Üniversiteler klasik bir şablonlandırma ile öncelikle 2 yılın birinci yılında güz ve bahar döneminde okutulacak derslerin seçimlik veya zorunluluk durumlarını, yerel ve Avrupa kredilerini belirtilmekte, 2. yıl ise genellikle teze ayrılmaktadır. Daha sonra seçimlik dersler bir liste halinde verilmektedir. Üniversitelerin bir kısmı kolay anlaşılır bir şablon oluşturmamakta ya da oluşturulan şablon eksik bırakılmaktadır. Seçimlik ders listesinde yer alan bir yığın dersten hangilerinin okutulup okutulmayacağı belli olmamaktadır. Bu derslerin bazı üniversitelerin dönem başlarında yaptığı gibi ilan edilmesi gerekir.

Zorunlu ders seçimi YÖK'ün direktifleri doğrultusunda asgariye indirgenmiş bulunmaktadır. Bazı üniversitelerde hiç zorunlu ders gözükmemektedir. Ancak az da olsa programlarında zorunlu derslere yer veren üniversiteler de bulunmaktadır. Üniversitelerin bilgi kataloglarından hangi dersin ne amaçla zorunlu sayıldığıyla ilgili bir bilgiye ulaşamamıştır. Genellikle Osmanlıca en çok zorunlu olarak okutulan derstir. Ancak örneğin Erzincan Üniversitesinde Kıpçakça, Adnan Menders Üniversitesinde Türkiye Türkçesi, Ege Üniversitesinde Karadeniz-Hazar Türk Şiveleri, Türk Alfabeleri ve Türk Dili Tarihi zorunlu dersler arasındadır.

Ulusal kredilendirmede bir standart yakalanmış gözükmemektedir. Derslere 2 veya 3 kredi tanınmaktadır. Bazı derslere hiç kredi tanınmamaktadır. Kredilendirmede farklılıklar AKTS'de görülmektedir. 3 ile 10 AKTS arasında önemli bir iş yükü vardır. Bir yüksek lisans çalışmasının 120 AKTS ile tamamlandığı bilinmektedir. Kredi dağılımının neye göre yapıldığı belli değildir. Bazı üniversitelerin ulusal kredileriyle AKTS'leri aynıdır. Bir üniversitede bir derse 3 AKTS verilirken aynı ders için bir başka üniversitede 8 veya 10 kredi tanınabilmektedir. Bu iki öğrencinin yaptığı çalışmada önemli bir farklılık olsa gerektir. Üniversitelerin bir kısmı ise henüz AKTS'lerini ilan etmemişlerdir.

Ders adlandırmasında farklılıkların olması doğaldır. Genellikle yaşanan coğrafya veya konu edinilen boy adı, ders adı olarak verilmektedir. Ancak bazen derslerin içeriği birbiriyle örtüşmemektedir. Bazen bir dönemde 14 hafta boyunca incelenen bir ders diğer bir üniversitede başka bir ders adı altında 3-4 haftada incelenebilmektedir.

Çok az üniversite derslerinin amaç, hedef, içerik ve detaylandırmasını ayrı ayrı yapmıştır. Bu üniversiteler yararlanılacak kaynaklar, ölçme yolları, anlatım teknikleri gibi tüm detaylarını yayımlamaktadırlar. Ancak bu konuda da üniversiteler arasında çok belirgin farklar bulunmaktadır. Üniversitelerin büyük kısmı konularını detaylandırmadıkları gibi ders amaç, hedef ve içeriğini bir cümleye sığdıran üniversiteler söz konusudur. Hangi konuların işleneceği konusu ise tam bir belirsizlik içerisinde. Birçok üniversite konu diye işlenecek metin adı verebilmektedir. Kataloglarda ya ayrı bir konular listesi olmalı ya da haftalık detaylandırmada konular verilmeli, işlenecek eserler parantez içinde gösterilmelidir. Aşağıdaki tablolarda örnek bir ders akış şeması ve incelenen üniversitelerin kredi ve içerik bilgileri eksiklikleri yer almaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Ergin, Muharrem (1998), **Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Yayınları.

TDK (2005), **Türkçe Sözlük**, 10. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

Timurtaş, Faruk Kadri (1995), **Osmanlı Türkçesi Grameri III**, 7. Baskı, İstanbul: Alfa Basım, Yayım, Dağıtım.

Sancak, Şenol (2012), **Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Programlarındaki Türk Dili Alan Derslerine İlişkin Bir Profil Çalışması**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YÖK, (2010), ‘‘Bologna Süreci Nedir’’, <http://bologna.yok.gov.tr> (15.11.2012).

YÖK, (2010), ‘‘66 Soruda Bologna Süreci’’, <http://bologna.yok.gov.tr> (15.11.2012).

YÖK, (2010) ‘‘Bologna Sürecinin Eylem Başlıkları’’ (t.y.), <http://bologna.yok.gov.tr/> (15.11.2012).

_____ (2006), <http://www.erzincan.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1992), <http://www.adu.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1992), <http://www.aku.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1992), <http://www.ibu.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1946), <http://www.ankara.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1982), <http://www.msgsu.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1992), <http://www.balikesir.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1971), <http://www.boun.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1992), <http://www.bayar.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1970), <http://www.ogu.edu.tr/> (20.11.2012).

_____ (1992), <http://www.comu.edu.tr/> (20.11.2012).

- _____ (1973), <http://www.cu.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1992), <http://www.pamukkale.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (2007), <http://www.bingol.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1946), <http://www.ankara.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1955), <http://www.ege.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1978), <http://www.erciyes.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1926), <http://www.gazi.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1982), <http://www.nigde.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1975), <http://www.omu.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1975), <http://www.uludag.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1967), <http://www.hacettepe.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1976), <http://www.kocaeli.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (1975), <http://www.inonu.edu.tr/> (21. 11.2012).
- _____ (1933), <http://www.istanbul.edu.tr/> (20. 11.2012).
- _____ (2007), <http://www.nevsehir.edu.tr/> (22. 11.2012).
- _____ (1982), <http://www.marmara.edu.tr/> (22. 11.2012).
- _____ (1992), <http://www.sdu.edu.tr/> (22. 11.2012).
- _____ (1955), <http://www.ktu.edu.tr/> (22. 11.2012).
- _____ (1975), <http://www.selcuk.edu.tr/> (22. 11.2012).
- _____ (1982), <http://www.yildiz.edu.tr/> (22. 11.2012).
- _____ (1996), <http://www.fatih.edu.tr/> (22. 11.2012).

EKLER

EK 1: Araştırmaya Konu Olan Üniversitelerin Türk Dili Ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı'nda Okutulmakta Olan Türk Dili Dersleri

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
305001Y0 TDE501	Klasik Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	Z	3	3	8
305001Y0 TDE521	Türkiye Türkçesi	Z	3	3	8
305001Y1 TDE522	Türkçenin Sentaksı	S	3	3	9
305001Y1 TDE523	Göktürkçe	S	3	3	7
305001Y1 TDE524	Karahanlı Türkçesi	S	3	3	9
305001Y1 TDE525	Altayistik	S	3	3	7
305001Y1 TDE573	Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri I-II	S	3	3	7
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TDE-509	Karşılaştırmalı Türkiye Türkçesi Ağzları I-II	S	3	3	5
TDE-517	Eski Türk Edebiyatı Metin Tahlilleri	S	3	3	5
TDE-519	Tarihi Türk Dili Metinleri I-II	S	3	3	5
TDE-514	Türk Dili Araştırmaları	S	3	3	5
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TDE5109	Yaşayan Türk Lehçeleri I (Yeni Uygur Türkçesi)	S	2	2	5
TDE5115	Kırgız Türkçesi	S	2	2	5
TDE5209	Yaşayan Türk Lehçeleri II (Kazan Tatarcası)	S	2	2	5
BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TKL 594-599	Türk Dili	S	3	3	8
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TD 713	Türk Dilinin Kaynakları I-II	S	2	2	5
TD 715	Eski Anadolu Türkçesi I-II	S	2	2	5
TD 717	Eski Türkçe I-II	S	2	2	5
TD 719	Çağdaş Türk Lehçeleri I-II	S	2	2	5
TD 721	Türk Dili Tarihi I-II	S	2	2	5
ÇANAKKALE ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TDED5028	Bugünkü Türk Dilleri	S	3	3	8
TDED5024	Çağatay Türkçesi	S	3	3	8
TDED5021	Harezmi-Kıpçak Türkçesi	S	3	3	8
TDED5022	Uygur Türkçesi	S	3	3	8
TDED5019	Karahanlı Türkçesi	S	3	3	8
TDED5014	Söz Dizimi I-II	S	3	3	8
TDED5015	Orhon Türkçesi	S	3	3	8
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TDE505	İleri Osmanlıca	S	3	3	7
TDE525	Eski Anadolu Türkçesi	S	3	3	7
TDE534	Kıpçak Türkçesi	S	3	3	7

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TDE5020	Türkçenin Değişim ve Gelişim Evreleri I-II	S	3	3	3
TDE5030	Müşterek Orta Asya Türkçesi I -II	S	3	3	3
TDE5230	Karşılaştırmalı Türk Dil Bilgisi I-II	S	3	3	3
TDE5040	Klasik Osmanlıca Metinler I-II	Z	3	3	3
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TDE123	Doğu Türkçesi Metinleri I-II	S	3	3	5
TDE125	Çağatayca I-II	S	3	3	5
TDE127	Eski Türkçe I-II	S	3	3	5
TDE129	Çağdaş Türk Lehçeleri I-II	S	3	3	5
TDE119	Klasik Osmanlı Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	5
TDE117	Türkçenin Ağzları I-II	S	3	3	5
TDE121	Türk Dilbilgisi Meseleleri I-II	S	3	3	5
TDE115	Eski Anadolu Türkçesi I-II	S	3	3	5
TDE118	19. Yüzyıl Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	S	3	3	5
TDE142	Klasik Osmanlı Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	5
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TDE 501	Osmanlıca Metin İncelemeleri	Z	3	3	
TDE 515	Türkiye Türkçesinin Sorunları	S	3	3	
TDE 517	Türkçenin Sözlük Bilimi Tarihi	S	3	3	
TDE 563	Eski Türkçe Metinler	S	3	3	
TDE 516	Türk Dil Bilimi İncelemeleri	S	3	3	
TDE 518	Türkçe Temel Kelime Hazinesi İncelemeleri	S	3	3	
TDE 568	Orta Türkçe Metinler	S	3	3	
TDE 572	Anadolu Ağzları Metin İncelemeleri	S	3	3	
TDE 574	Yaşayan Türk Yazı Dilleri	S	3	3	
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TDA 501	Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II		3	3	
TDA 551	Orhon Türkçesi		3	3	
TDA 553	Karahanlı Türkçesi		3	3	
TDA 555	Harzem Türkçesi		3	3	
TDA 557	Kuman-Kıpçak Türkçesi		3	3	
TDA 559	Oğuz Türkçesi I-II		3	3	
TDA 561	Klasik Osmanlı Metinleri		3	3	
TDA563	Türk Yazı Sistemleri		3	3	
TDA 571	Türkçe Gramer Bibliyografyası		3	3	
TDA 573	Azeri Türkçesi I-II		3	3	
TDA 575	Türkmen Türkçesi I-II		3	3	
TDA 577	Özbek Türkçesi I-II		3	3	
TDA 579	Kazak Türkçesi I-II		3	3	
TDA 581	Kırgız Türkçesi I-II		3	3	
TDA 585	Anadolu ve Rumeli Ağzları I-II		3	3	
TDA 587	Nevşehir Ağzı		3	3	
TDA 589	Türkistan Göçmeni Türk Ağzları		3	3	
TDA 593	Altayistik'e Giriş		3	3	
TDA 595	Mukayeseli Türk Lehçelerine Giriş I-II		3	3	
TDA 548	Eski Uygur Türkçesi		3	3	
TDA 550	Çağatay Türkçesi		3	3	
TDA 558	Kıpçakça Sözlükler		3	3	
TDA 568	Türkçe Sözlük Bibliyografyası		3	3	
TDA 584	Karamanlı Türkçe Ağzı		3	3	
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ (YENİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS

05.2.5101.0	Eski Türkiye Türkçesi Metinleri	Z		4	10
05.2.5103.0	Türkiye Türkçesi Dışındaki Tarihi Türk Şiveleri	Z		3	5
05.2.5201.0	Osmanlı Türkçesi Metinleri	Z		4	10
05.2.5203.0	Türkiye Türkçesi Dışındaki Çağdaş Türk Lehçeleri	Z		4	5
Eski Türk Dili (2011-2012)					
5102	Köktürk Harfli Metinler	S	2	2	6
5103	Karahanlı Alanı Eserleri	S	2	2	6
5106	Azerbaycan Türkçesi	S	2	2	6
5109	Dilbilim	S	2	2	5
5110	Türk Dili Tarihi	S	2	2	5
5111	Oğuz Yazı Dili Tarihi ve Dil Özellikleri	S	2	2	6
5113	Türklerin Kullandıkları Alfabeler	S	2	2	5
5114	Türk Dili Araştırma Yöntem ve Teknikleri	S	2	2	5
5115	Doğu Türkçesinin Tarihi Kaynakları	S	3	3	5
5202	Uygur Harfli Metinler	S	2	2	6
5203	Harezmi-Altın Orda Alanı ve Eserleri	S	3	3	7
5204	Doğu Türkçesi Metin İncelemeleri	S	2	2	6
5207	Özbek Türkçesi	S	2	2	6
5208	Oğuz Yazı Dili Metin İncelemeleri	S	2	2	6
5209	Türk Dili Tarihi	S	2	2	6
5210	Osmanlı Dönemi Türkçesi Metinleri	S	2	2	6
5211	Sözlük Bilimi	S	2	2	6
5212	Türk Dili Araştırma Yöntem ve Teknikleri	S	2	2	6
5214	Karşılaştırmalı Anadolu ve Rumeli Ağızları	S	2	2	6
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (YENİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
YTD 501	Dil Bilimi İncelemeleri-I-II	S	3	3	7,5
YTD 503	Karşılaştırmalı Ses Bilgisi-I-II	S	3	3	7,5
YTD 507	Çağdaş Türkiye Türkçesinin Sorunları-I-II	S	3	3	7,5
YTD 509	Tarihi Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar-I-II	S	3	3	7,5
YTD 511	Türkiye Türkçesinin Morfolojisi-I-II	S	3	3	7,5
YTD 513	Çağdaş Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar-I-II	S	3	3	7,5
YTD 515	Türkiye Türkçesinin Sentaksı	S	3	3	7,5
YTD 519	Türk Dilinin Kaynakları-I-II	S	3	3	7,5
YTD 526	Ağız Araştırmaları	S	3	3	7,5
YTD 533	Osmanlı Türkçesi Grameri ve Metinleri I-II	S	3	3	7,5
YTD 535	Türk Dünyasında Türkoloji Çalışmaları I-II	S	3	3	7,5
YTD 537	Türk Dilinin Etimoloji Çalışmaları	S	3	3	7,5
YTD 539	Türk Dili Tarihine Giriş I-II	S	3	3	7,5
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ (ESKİ TÜRK DİLİ VE YENİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TED 604	Altay Dilleri Teorisi	S	3	3	6
YTD 507	Anadolu Ağızlarının Mukayesesi	S	3	3	6
YTD 509	Basit Cümle Söz Dizimi	S	3	3	6
YTD 502	Birleşik Cümle Söz Dizimi	S	3	3	6
TED 641	Cümlenin Esasları	S	3	3	6
TED 603	Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi	S	3	3	6
TED 610	Çuvaş-Yakut-Halaç Lehçeleri	S	3	3	6
ETD 505	Dil Aileleri Teorileri I-II	S	3	3	6
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
YTD 522	Eski Anadolu Türkçesi Metin İncelemeleri	S	3	3	6
ETD 511	Eski Türkçede Fiiller	S	3	3	6
ETD 510	Eski Türkçede İsimler	S	3	3	6
ETD 509	Eski Türkçenin Ses ve Şekil Özellikleri	S	3	3	6
ETD 504	Eski Türkçenin Söz Dizimi	S	3	3	6
YTD 515	Harezmi Türkçesi Metin İncelemeleri	S	3	3	6
ETD 503	İleri Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	S	3	3	6

YTD 518	Karşılaştırmalı Çağdaş Kıpçak Şiveleri	S	3	3	6
TED 620	Karşılaştırmalı Klasik Türk Şiiri	S	3	3	6
YTD 501	Karşılaştırmalı Oğuz ve Karluk Şiveleri	S	3	3	6
TED 638	Kazak Türkçesi ve Edebiyatı	S	3	3	6
TED 605	Köktürkçenin Grameri	S	3	3	6
TED 636	Mukayeseli Türk Dil Bilgisi	S	3	3	6
TED 609	Orta Türkçe Metinleri	S	3	3	6
YTD 504	Orta Türkçenin Mukayeseli Grameri	S	3	3	6
ETD 513	Tarihi Türk Şiveleri Mukayeseli Grameri I-II	S	3	3	6
YTD 505	Türk Dili Araştırmaları	S	3	3	6
YTD 513	Türk Dili İçin Etimoloji (Köken Bilgisi)	S	3	3	6
TED 611	Türk Dilinin Genel Yapı Problemleri	S	3	3	6
TED 606	Uygur Türkçesi	S	3	3	6
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
4201041001	Karşılaştırmalı Çağdaş Türk Lehçeleri Metinleri I-II		3	3	
4201041003	Türk Lehçeleri Araştırmaları I-II		3	3	
4201041004	Osmanlı Türkçesi Grameri I-II		3	3	
4201041005	Eski Anadolu Türkçesi Grameri I-II		3	3	
4201041014	Dil Bilimi Çalışmaları I-II		3	3	
4201041015	Orta Türkçe Dönemi Dil Yadigarları I-II		3	3	
4201041016	Kuzeydoğu Türk Lehçeleri Metin İncelemeleri I-II		3	3	
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (ESKİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
0276101	Orhon Türkçesi		3	3	
0276103	Karahanlı Türkçesi		3	3	
0276102	Eski Uygurca		3	3	
0276105	Harezmi Türkçesi		3	3	
Seçmeli Dersler					
0276104	Eski Anadolu Türkçesi	S	3	3	
0276106	Kıpçak Türkçesi	S	3	3	
0276107	Kırgızca	S	3	3	
0276110	Yeni Uygurca	S	3	3	
0276111	Genel Dilbilimi I -II	S	3	3	
0276113	Gagauzca	S	3	3	
0276114	Azeri Türkçesi	S	3	3	
0276115	Etimoloji ve Sözlükçülük	S	3	3	
0276116	Çağatay Dili ve Edebiyatı	S	3	3	
0276117	Özbekçe	S	3	3	
0276118	Türkmence	S	3	3	
0276119	Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Sesbilgisi I-II	S	3	3	
0276121	Sesbilgisi	S	3	3	
0276122	Sözyapımı	S	3	3	
0276123	Sözdizimi	S	3	3	
0276124	Lehçebilim	S	3	3	
0276125	Altay Dilleri Karşılaştırmalı Sesbilgisi I-II	S	3	3	

EK 2: Üniversitelerin Çağdaş Türk Lehçeleri Yüksek Lisans Programı Ders Katalogları

ANKARA ÜNİVERSİTESİ (ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
04015099	Türk Dilinin Tarihsel ve Karşılaştırmalı Grameri	S	3	3	
04015101	Türk Dil İlişkileri	S	3	3	
04015109	Azerbaycan Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015111	Türkmen Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015113	Özbek Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015115	Uygur Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015117	Kazak Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015119	Kırgız Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015121	Tatar Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015123	Başkurt Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015125	Karadeniz- Kafkas Çevresi Kıpçak Lehçelerinin Grameri I-II	S	3	3	
04015129	Tuva Türkçesi Grameri I -II	S	3	3	
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
04015133	Saha Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
04015135	Çuvaş Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ (ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ ve EDEBİYATI)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
	Orta Asya Türk Tarihi I-II		3	3	
	Çağdaş Türk Lehçeleri Grameri I-II		3	3	
	Türk Dünyası Edebiyatları I-II		3	3	
EGE ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ VE LEHÇELERİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
9205035211982	Göktürkçe	Z	3	3	7
9205035252004	Karşılaştırmalı Tarihi Türk Lehçeleri I-II	Z	3	3	8
9205035191982	Karşılaştırmalı Türk Dilbilgisi I-II	Z	3	3	8
9205035141982	Türk Dili Tarihi	Z	3	3	6
9205035071982	Türk Lehçeleri Metinleri	S	3	3	7
9205035221982	Eski Uygurca	S	3	3	5
9205035242005	Özbek Türkçesi Metin İncelemeleri	S	3	3	5
9205035282010	Türkçenin Çağdaş Sorunları	S	3	3	5
FATİH ÜNİVERSİTESİ (ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TLE 505	Tarihî Gramer	S	3	3	7.5
TLE 507	Karşılaştırmalı Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 511	Güney-Batı Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 515	Türkmen Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 516	Türkmen Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 518	Güney-Doğu Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 521	Özbek Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 522	Özbek Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 523	Uygur Türkçesi	S	3	3	7.5
TLE 524	Kuzey-Batı Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 527	Tatar Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 528	Başkurt Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 529	Kazak Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 530	Kırgız Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 532	Azerbaycan Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	7.5

TLE 533	Azerbaycan Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 538	Çağdaş Türk Lehçeleri Yapı Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 542	Çağdaş Türk Dünasyı Edebiyatı Metinleri	S	3	3	7.5
TLE 543	Yakut (Saha) Türkçesi	S	3	3	7.5
TLE 549	Çağdaş Türk Dünyası Düşünce Tarihi	S	3	3	7.5
TLE 550	Sibirya Türk Lehçeleri	S	3	3	7.5
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TLE 552	Kazakçanın Anlambilimi	S	3	3	7.5
TLE 556	Tatar Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 558	Başkurt Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 562	Kırgız Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
TLE 564	Kaynak ve Sözlük Bilimi	S	3	3	7.5
TDE 504	Eski Anadolu Türkçesi Morfolojisi	S	3	3	7.5
TDE 510	Türkoloji Araştırmaları	S	3	3	7.5
GAZİ ÜNİVERSİTESİ (ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
1060001	Tarihi Türk Şiveleri	S	3	3	7.5
1060054	Karakalpak Türkçesi Söz Varlığı I-II	S	3	3	7.5
1060059	Karşılaştırmalı Altay Dilleri	S	3	3	7.5
2060064	Çağdaş Türk Lehçelerinde Söz Varlığı	S	3	3	7.5
4060048	Türk Dialektolojisi I-II	S	3	3	7.5
5060053	Karşılaştırmalı Kuzey-Batı Türk Lehçeleri Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
5060054	Karşılaştırmalı Kuzey-Doğu Türk Lehçeleri Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
4060049	Karşılaştırmalı Kuzey-Doğu Türk Lehçeleri Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
4060050	Karşılaştırmalı Kuzey-Batı Türk Lehçeleri Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
1060044	Başkurt Türkçesi I-II	S	3	3	7.5
4060001	Karşılaştırmalı Çağdaş Türk Lehçeleri I.II	S	3	3	7.5
4060002	Karşılaştırmalı Çağdaş Türk Edebiyatı.I.II	S	3	3	7.5
4060003	Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri I-II	S	3	3	7.5
2060008	Çağdaş Türk Lehçeleri Şekil Bilgisi	S	3	3	7.5
1060004	Karadeniz-Hazar Türk Şiveleri I-II	S	3	3	7.5
1060006	Türk Alfabeleri I-II	S	3	3	7.5
1060005	Türk Dili Tarihi I-II	S	3	3	7.5
4060044	İdil-Ural Bölgesi Türk Lehçeleri. ve Edebiyatı	S	3	3	7.5
2060048	Tuva Türkçesi	S	3	3	7.5
5060048	Türk Lehçelerinde Fiil Çekimi	S	3	3	7.5
5060049	Türk Lehçelerinde Sıfat-Fiiller ve Zarf Fiiller	S	3	3	7.5
1060007	Çağdaş Türk Lehçeleri Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
4060045	Karşılaştırmalı Kuzey-Doğu Türk Lehçeleri	S	3	3	7.5
4060046	Karşılaştırmalı Kuzey-Batı Türk Lehçeleri	S	3	3	7.5
1060047	Altay Türkçesi I-II	S	3	3	7.5
5060051	Türk Lehçelerinde Sıfat-Fiilleri	S	3	3	7.5
1060051	Çağdaş Türk Lehçeleri Ses Bilgisi	S	3	3	7.5
2060058	Çuvas Türkçesi	S	3	3	7.5
5060052	Türk Lehçelerinde Sıfat-Fiiller	S	3	3	7.5
1060053	Saha (Yakut) Türkçesi	S	3	3	7.5
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ (ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECTS
TLE 507	Eski Türk Metinleri I-II	S	3	3	
TLE 509	Türkoloji Kaynak ve Yöntemleri	S	3	3	
TLE 521	Karşılaştırmalı Kuzeybatı Türk Lehçeleri	S	3	3	
TLE531	Karşılaştırmalı Güneybatı Türk Lehçeleri	S	3	3	
TLE 541	Karşılaştırmalı Güneydoğu Türk Lehçeleri	S	3	3	
TLE 551	Karşılaştırmalı Kuzeydoğu Türk Lehçeleri	S	3	3	
TLE 563	Türk Lehçeleri Karşılaştırmalı Dilbilgisi I-II	S	3	3	

**EK 3: Üniversitelerin Eski Veya Yeni Türk Dili Yüksek Lisans Programı Ders
Katalogları**

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TDL 501	Orhun Türkçesi	Z	3	3	
TDL 503	Çağdaş Türk Lehçeleri I-II	Z	3	3	
TDL 505	Eski Anadolu Türkçesi	Z	3	3	
Seçmeli Dersler					
TDL 507	Türk Dilinin Bugünkü Problemleri	S	3	3	
TDL 509	Genel Dil Bilimi I-II	S	3	3	
TDL 511	Harezmi- Kıpçak Türkçesi	S	3	3	
TDL 513	Osmanlı Türkçesi Metin İncelemeleri	S	3	3	
TDL 512	Çağatay Türkçesi	S	3	3	
TDL 518	Uygur Türkçesi	S	3		
ANKARA ÜNİVERSİTESİ (ESKİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
17035001	Karahanlı Türkçesi	S	3	3	
17035003	Altın Ordu Alanı Dili Ve Edebiyatı	S	3	3	
17035007	Eski Türkçe (Köktürkçe)	S	3	3	
17035009	Doğu Türk Yazı Dili Grameri (15-17.Yy)	S	3	3	
	Eski Oğuz Dili ve Edebiyatı	S	3	3	
YENİ TÜRK DİLİ					
17045001	Türkiye Türkçesi Grameri (Ses Bilgisi)	S	2	2	
17045001	Türkiye Türkçesindeki Ekler	S	2	2	
17045001	Eski Anadolu Türkçesi Kelime Grupları	S	2	2	
17045001	Anadolu Ağzlarının Ses ve Yapı Özellikleri	S	2	2	
17045001	Türkçe'de Söz Öbekleri	S	2	2	
17045001	Türk Anlam Bilimine Giriş	Z	2	2	
17045043	Türk Dillerinde Dilbilgisel Kategoriler	S	2	2	
17045045	Türkçe Sözdizimi İncelemeleri	S	2	2	
17045047	Türkçede Ses Değişimleri	S	3	3	
17045049	Türkçede Kelime Yapımı	S	3	3	
17045051	Eski Anadolu Türkçesi Grameri I-II	Z	2	2	
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
YTD 505	Çağatay Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
YTD 517	Dilbilim	S	3	3	6
YTD 507	Eski Anadolu Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
YTD 511	Harezmi Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
ETD 505	Karahanlı Türkçesi Grameri	S	3	3	6
YTD 513	Kıpçak Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
ETD 507	Metinlerle Türk Dili Tarihi I-II	S	3	3	6
ETD 501	Orhon Türkçesi Grameri	S	3	3	6
YTD 509	Osmanlı Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
YTD 501	Türkiye Türkçesi Ses Bilgisi	S	3	3	6
YTD 503	Türkiye Türkçesi Söz Dizimi	S	3	3	6
YTD 505	Türkiye Türkçesi Tarihi I-II	S	3	3	6
YTD 516	Anadolu ve Rumeli Ağzları	S	3	3	6
YTD 514	Çağatay Türkçesi Grameri	S	3	3	6
YTD 506	Eski Anadolu Türkçesi Grameri	S	3	3	6
ETD 510	Harezmi Türkçesi Grameri	S	3	3	6
ETD 506	Karahanlı Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
YTD 512	Kıpçak Türkçesi Grameri	S	3	3	6

ETD 502	Orhon Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
YTD 508	Osmanlı Türkçesi Grameri	S	3	3	6
YTD 502	Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi	S	3	3	6
ETD 504	Uygur Türkçesi Metinleri	S	3	3	6
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ (YENİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
	Türklük Bilgisi Araştırmaları I-II		3	3	
	Türk Dilinin Kaynakları I-II		3	3	
	Osmanlı Türkçesi Araştırmaları I-II		3	3	
	XIII.-XV. YY. Eski Anadolu Türkçesi Metinleri I-II		3	3	
EGE ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
9201445252005	Tazminattan Günümüze Kısa Hikaye I-II	S	3	3	6
9201445372009	Karakalpak Türkçesi Söz Varlığı-I-II	S	3	3	6
9201445412009	Özbek Türkçesi ve Edebiyatı-I-II	S	3	3	6
9201445432010	Türk Dünyası Tarihi -I-II	S	3	3	6
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TDE 511	Türkçenin Ses Bilgisi	Z			
TDE 521	Bilimsel Araştırma Metotları	Z			
TDE 501	Orhun Türkçesi	S			
TDE 503	Karahanlı Türkçesi	S			
TDE 505	Harezmi Türkçesi	S			
TDE 507	Eski Anadolu Türkçesi I-II	S			
TDE 509	Klasik Osmanlı Metinleri I-II	S			
TDE 513	Türkçenin Cümle Bilgisi I-II	S			
TDE 515	Eski Uygur Türkçesi	S			
TDE 517	Azeri Türkçesi	S			
TDE 523	Türk Alfabeleri	S			
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TDE 527	Tarihi Türkiye Türkçesi	S			
TDE 512	Türkçenin Şekil Bilgisi I-II	Z			
TDE 502	Yeni Uygur Türkçesi	S			
TDE 506	Çağatay Türkçesi	S			
TDE	Özbek Türkçesi	S			
TDE516	Türkmen Türkçesi	S			
TDE 528	Kıpçakça Sözlükler	S			
OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
512001016	Biçimbilim	S	3		6
512001018	Kök Türkçe Üzerine Araştırmalar	S	3		6
512001017	Eski Kuzey -Batı Türkçesi I-II	S	3		6
512001019	Oğuz Türk Şiveleri I-II	S	3		6
512002019	Sözcükbilim	S	3		6
512002022	Eski Uygur Türkçesi Üzerine Araştırmalar	S	3		6
512002021	Eski Kuzey -Batı Türkçesi I- II	S	3		6
512002020	Oğuz Türk Şiveleri I-II	S	3		6
512002029	Derleme ve İnceleme Yöntemleri I- II	S	3		6
GAZİ ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
1030001	Orhun Türkçesi Üzerine Araştırma	S	3	3	7.5
1030002	Türk Dilinin Bugünkü Problemleri	S	3	3	7.5
1030041	Bugünkü Türk Lehçeleri -I-II	S	3	3	7.5
1030042	Eski Anadolu Türkçesi Üzerine Araştırma	S	3	3	7.5

1030043	Harezmi Kıpçak Türkçesi Üzerine Araştırma	S	3	3	7.5
1030044	Osmanlı Türkçesi -I-II	S	3	3	7.5
4030001	Bugünkü Türk Lehçeleri Üzerine Arş. -I-II	S	3	3	7.5
4030002	Tarihi Türk Lehçeleri Üzerine Arş. -I-II	S	3	3	7.5
2030004	Türk Diyalektolojisi	S	3	3	7.5
2030005	Eski Uygur Türkçesi Üzerine Araştırmalar	S	3	3	7.5
2030006	Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar	S	3	3	7.5
4030041	Genel Dilbilimi	S	3	3	7.5
4030042	Türk Dilinin Kaynakları	S	3	3	7.5
4030043	Türkçede Söz Dizimi	S	3	3	7.5
4030044	Cumhuriyet Döneminde Türk Dili Çalışmaları	S	3	3	7.5
2030047	Karahanlı Türkçesi Üzerine Araştırmalar	S	3	3	7.5
5030045	Türk Dünyasında Türk Dili Çalışmaları	S	3	3	7.5
5030046	Altay Dilleri Teorisi	S	3	3	7.5
5030047	Leksikoloji	S	3	3	7.5
5030048	Anlam Bilimi ve Türk Anlam Bilimi	S	3	3	7.5
2030049	Türk Diyalektolojisi	S	3	3	7.5
5030049	Altay Türk Lehçeleri Teorisi	S	3	3	7.5
4030045	Kıpçak Türkçesi Araştırmaları	S	3	3	7.5
2030050	Toplum Dil Bilimi	S	3	3	7.5
1030048	Dilbilim Akımları ve Çağdaş Eleştiri Yöntemleri	S	3	3	7.5
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
1030052	Anadolu ve Rumeli Ağızları	S	3	3	7.5
2030053	Eski Anadolu Türkçesi	S	3	3	7.5
2030054	Tarihi Tıp Metinleri	S	3	3	7.5
2030051	Sözbilim ve Şiirsel Dil	S	3	3	7.5
1030050	Karahanlı Türkçesi	S	3	3	7.5
1030051	Eski Türkçe Metinler I	S	3	3	7.5
2030052	Uygur Türkçesi	S	3	3	7.5
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TDE 601	Orhon Türkçesi		3	3	
TDE 602	Uygur Türkçesi		3	3	
TDE 603	Karahanlı Türkçesi		3	3	
TDE 604	Eski Anadolu Türkçesi		3	3	
TDE 605	Kırgız Türkçesi		3	3	
TDE 606	Kazak Türkçesi		3	3	
TDE 607	Tatar Türkçesi		3	3	
TDE 608	Yeni Uygur Türkçesi		3	3	
TDE 610	Genel Dilbilimi I-II		3	3	
TDE 613	Türkmen Türkçesi		3	3	
TDE 616	Çağatay Türkçesi		3	3	
TDE 617	Eski Türkçe Metinler I-II		3	3	
TDE 619	Anadolu ve Rumeli Ağızları		3	3	
TDE 620	Klasik Osmanlı Türkçesi Metinleri		3	3	
TDE 651	Edebiyat Dışı Metinler		3	3	
TDE 652	Tarihi Tıp Metinleri		3	3	
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ (ESKİ-YENİ) TÜRK DİLİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
Eski Türk Dili Dersleri					
ETD 501	Orhun Türkçesi I-II				

ETD 503	Karahanlı Türkçesi				
ETD 505	Türk Dili Tarihi I-II				
ETD 504	Harezm Türkçesi				
ETD 507	Köktürk Anıtları I-II				
Yeni Türk Dili Dersleri					
YTD 501	Türkiye Türkçesi Ses Bilgisi I-II				
YTD 503	XII-XIV. YY. Eski Anadolu Türkçesi Metinleri				
YTD 504	XIV-XVI YY. Eski Anadolu Türkçesi Metinleri				
YTD 505	Çağdaş Türk Halkları I-II				
YTD 507	Çağdaş Türk Lehçeleri I-II				
YTD 509	Anadolu ve Rumeli Ağızları I-II				
MARMARA ÜNİVERSİTESİ (TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TRD709	Dil İçi Çeviri		3	3	7
TRD719	Türkolojiye Giriş		3	3	7
TRD721	Türkiye Türkçesi Eş Zamanlı Dil Bilgisi: Ses Bilimi, Biçim Bilimsel Ses Bilimi, Biçim Bilimi		3	3	7
TRD722	Türkiye Türkçesi Eş Zamanlı Dil Bilgisi: Biçim Bilimi, Söz Dizimi, Leksem Bilimi		3	3	7
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TRD730	Azerbaycan Türkçesi Dil Özellikleri		3	3	7
TRD731	Tarihsel ve Karşılaştırmalı Türk Dil Bilgisi		3	3	7
TRD733	Karahanlı Türkçesi Dil Özellikleri		3	3	7
TRD734	13-16. yy. Türkçesi Ses Bilgisi		3	3	7
TRD735	11-13. yy. Türkçesi Ses Bilgisi		3	3	7
TRD736	Türk Dilinin Temel Kaynakları		3	3	7
TRD737	Türklerin Kullandıkları Alfabeler		3	3	7
TRD738	Türk Dili Tarihi ve Sınıflandırması		3	3	7
TRD739	Çağdaş Türk Lehçeleri: Kıpçak Grubu		3	3	7
TRD740	Çağdaş Türk Lehçeleri Metinleri: Kıpçak Grubu		3	3	7
TRD741	Klasik Çağatayca Dil Özellikleri		3	3	7
TRD742	Türkiye Türkçesi: Ses Bilgisi		3	3	7
TRD743	Taşa Yazılı Göktürk Metinleri		3	3	7
TRD744	Kıpçak Türkçesi Kaynakları ve Sözlük İncelemeleri		3	3	7
TRD745	Yenisey Yazıtları		3	3	7
TRD746	Klasik Çağatayca Sonrası Dil Özellikleri		3	3	7
TRD747	Eski Anadolu Türkçesi Metinleri		3	3	7
TRD750	Osmanlı Türkçesi Metinleri		3	3	7
TRD764	Anadolu Sahası Destan Metinleri		3	3	7
TRD767	16-17. yy. Anadolu Sahası Metinleri		3	3	7
TRD768	Uygur Mani Metinleri		3	3	7
TRD769	Çağdaş Türk Lehçeleri: Bulgar Grubu		3	3	7
TRD770	Çağdaş Türk Lehçeleri Metinleri: Bulgar Grubu		3	3	7
TRD771	Çağdaş Türk Lehçeleri: Oğuz Grubu		3	3	7
TRD772	Çağdaş Türk Lehçeleri Metinleri: Oğuz Grubu		3	3	7
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ (ESKİ-YENİ) TÜRK DİLİ					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
Eski Türk Dili Dersleri					
5102	Köktürk Harfli Metinler		2	2	2
5103	Karahanlı Alanı Eserleri		2	2	2
5106	Türk Lehçeleri (Azerbaycan Türkçesi)		2	2	2
5109	Dilbilim		2	2	3
5110	Türk Dili Tarihi		2	2	3
5111	Oğuz Yazı Dili Tarihi ve Dil Özellikleri		2	2	4
5112	Osmanlı Dönemi Türkçesi Metinleri		3	3	3
5113	Türklerin Kullandıkları Alfabeler		2	2	2
5114	Türk Dili Araştırma Yöntem ve Teknikleri		2	2	3

5115	Doğu Türkçesinin Tarihi Kaynakları		3	3	2
5107	Metin Çözümleme		2	2	2
5202	Uygur Harfli Metinler		2	2	3
5203	Harezmi-Altın Orda Alanı Eserleri		3	3	3
5204	Doğu Türkçesi Metin İncelemeleri		2	2	3
5207	Türk Lehçeleri (Özbek Türkçesi)		2	2	2
5208	Oğuz Yazı Dili Metin İncelemeleri		2	2	2
Yeni Türk Dili Dersleri					
05.2.5101.0	Eski Türkiye Türkçesi Metinleri	Z		4	10
05.2.5102.0	El Yazısı Metinleri Okuma ve Yayına Hazırlama	Z		3	5
05.2.5104.0	Yeni Türk Edebiyatı Metinleri	Z		2	5
05.2.5201.0	Osmanlı Türkçesi Metinleri	Z		4	10
05.2.5202.0	Dil, Kültür ve Telif	Z		4	10
05.2.5203.0	Türkiye Türkçesi Dışındaki Çağdaş Türk Lehçeleri	Z		4	5
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (YENİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
YTD 501	Dil Bilimi İncelemeleri-I-II	S	3	3	7.5
YTD 503	Karşılaştırmalı Ses Bilgisi-I-II	S	3	3	7.5
YTD 507	Çağdaş Türkiye Türkçesinin Sorunları-I-II	S	3	3	7.5
YTD 509	Tarihi Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar-I-II	S	3	3	7.5
YTD 511	Türkiye Türkçesinin Morfolojisi-I-II	S	3	3	7.5
YTD 513	Çağdaş Türk Lehçeleri Üzerine Araştırmalar-I-II	S	3	3	7.5
YTD 515	Türkiye Türkçesinin Sentaksı	S	3	3	7.5
YTD 519	Türk Dilinin Kaynakları-I-II	S	3	3	7.5
YTD 525	Yer Adları Araştırmaları I-II	S	3	3	7.5
YTD 526	Ağız Araştırmaları	S	3	3	7.5
YTD 533	Osmanlı Türkçesi Grameri ve Metinleri I-II	S	3	3	7.5
YTD 535	Türk Dünyasında Türkoloji Çalışmaları I-II	S	3	3	7.5
YTD 537	Türk Dilinin Etimoloji Çalışmaları	S	3	3	7.5
YTD 539	Türk Dili Tarihine Giriş I-II	S	3	3	7.5
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ (ESKİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
TED 604	Altay Dilleri Teorisi	S	3	3	6
YTD 507	Anadolu Ağızlarının Mukayesesi	S	3	3	6
YTD 509	Basit Cümle Söz Dizimi	S	3	3	6
YTD 502	Birleşik Cümle Söz Dizimi	S	3	3	6
TED 641	Cümlenin Esasları	S	3	3	6
TED 603	Çağdaş Türk Şivelerinin Söz Dizimi	S	3	3	6
TED 610	Çuvaş-Yakut-Halaç Lehçeleri	S	3	3	6
ETD 505	Dil Aileleri Teorileri I-II	S	3	3	6
YTD 511	Dil Biliminin Tarihi Gelişimi	S	3	3	6
YTD 514	Dilbilimi Akımları	S	3	3	6
TED 608	Dilbilimi Araştırmaları	S	3	3	6
ETD 515	Eski Anadolu Türkçesi Grameri I-II	S	3	3	6
YTD 522	Eski Anadolu Türkçesi Metin İncelemeleri	S	3	3	6
ETD 508	Eski Türkçe Metinler Üzerinde A.Bilim İncelemesi	S	3	3	6
ETD 511	Eski Türkçede Fiiller	S	3	3	6
ETD 510	Eski Türkçede İsimler	S	3	3	6
ETD 509	Eski Türkçenin Ses ve Şekil Özellikleri	S	3	3	6
ETD 504	Eski Türkçenin Söz Dizimi	S	3	3	6
YTD 515	Harezmi Türkçesi Metin İncelemeleri	S	3	3	6
ETD 503	İleri Osmanlı Türkçesi Metinleri I-II	S	3	3	6
YTD 518	Karşılaştırmalı Çağdaş Kıpçak Şiveleri	S	3	3	6
YTD 501	Karşılaştırmalı Oğuz ve Karluk Şiveleri	S	3	3	6

TED 638	Kazak Türkçesi Ve Edebiyatı	S	3	3	6
TED 605	Köktürkçenin Grameri	S	3		6
TED 609	Orta Türkçe Metinleri	S	3	3	6
YTD 504	Orta Türkçenin Mukayeseli Grameri	S	3	3	6
ETD 513	Tarihi Türk Şiveleri Mukayeseli Grameri I	S	3	3	6
TED 601	Türkiye Türkçesinde Karışık Türü Birleşik Cümle	S	3	3	6
TED 606	Uygur Türkçesi	S	3	3	6
ETD 509	Eski Türkçenin Ses ve Şekil Özellikleri	S	3	3	6
ETD 504	Eski Türkçenin Söz Dizimi	S	3	3	6
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ(TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
4201041003	Türk Lehçesi Araştırmaları I-II		3	3	
4201041004	Osmanlı Türkçesi Grameri I-II		3	3	
4201041005	Eski Anadolu Türkçesi Gr. I-II		3	3	
4201041002	Karşılaştırmalı Tarihi Türk Lehçeleri Metinleri I-II		3	3	
4201041014	Dil Bilimi Çalışmaları I-II-		3	3	
4201041013	Orta Türkçe Dönemi Dil Yadigarları I-II		3	3	
4201041015	Orta Türkçe Dönemi Dil Yadigarları I-II		3	3	
4201041016	Kuzeydoğu Türk Lehçeleri Metin İncelemeleri		3	3	
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ(ESKİ TÜRK DİLİ)					
Dersin Kodu	Türk Dili Dersleri	Z/S	T	K	ECST
0276101	Orhon Türkçesi	Z	3	3	
0276103	Karahanlı Türkçesi	Z	3	3	
0276102	Eski Uygurca	Z	3	3	
0276105	Harezmi Türkçesi	Z	3	3	
0276104	Eski Anadolu Türkçesi	S	3	3	
0276106	Kıpçak Türkçesi	S	3	3	
0276107	Kırgızca	S	3	3	
0276108	Kazakça	S	3	3	
0276109	Tatarca	S	3	3	
0276110	Yeni Uygurca	S	3	3	
0276111	Genel Dilbilimi I -II	S	3	3	
0276113	Gagauzca	S	3	3	
0276114	Azeri Türkçesi	S	3	3	
0276115	Etimoloji ve Sözlükçülük	S	3	3	
0276116	Çağatay Dili ve Edebiyatı	S	3	3	
0276117	Özbekçe	S	3	3	
0276118	Türkmence	S	3	3	
0276119	Türk Dillerinin Karşılaş. Sesbilgisi I-II	S	3	3	
0276121	Sesbilgisi	S	3	3	
0276122	Sözyapımı	S	3	3	
0276123	Sözdizimi	S	3	3	
0276124	Lehçebilim	S	3		
0276125	Altay Dillerinin Karşılaş. Sesbilgisi I -II	S	3	3	

Ek 4: Yüksek Lisans Ders Akış Şeması Örneği

I. Yıl					
Ders Kodu	Dersin Adı	ECTS	T-U-L	Z/S	Dili
Güz Dönemi (I. Yarıyıl)					
Güz Dönemi Kredi Toplamı :					
Bahar Dönemi (II. Yarıyıl)					
Bahar Dönemi Kredi Toplamı					
Yıl Sonu Kredi Toplamı					
Seçmeli Dersler					
II. Yıl					
Ders Kodu	Ders Adı	ECTS	T-U-L	Z/S	Dili
Güz Dönemi (I. Yarıyıl)					
Güz Dönemi Kredi Toplamı					
Bahar Dönemi (II. Yarıyıl)					
Bahar Dönemi Kredi Toplamı					
Yıl Sonu Kredi Toplamı					

EK 5: Ders Öğretim Planı Örneği

Dersin Kodu	Dersin Adı	T-U-L	ECST
Yıl / Yarıyıl			
Ders Düzeyi			
Dersin Yazılım Şekli/Türü			
Dersin İşlendiği Program Adı			
Dersin Ön Koşulu			
Dersin Öğretim Biçimi			
Dersin Süresi: Haftalık/ Dönemlik			
Dersin Öğretim Üyesi			
Diğer Öğretim Üyesi / Üyeleri			
Öğretim Dili			
Staj Durumu			
Dersin Sunulduğu Dil			
Dersle İlişği Olan Diğer Dersler			
Dersin Amacı			
Öğrenme Çıktıları			
1, 2, 3...			
Dersin Hedefleri			
1, 2, 3...			
Dersin İçeriği			
Detaylı İçerik/Konular			
Hafta	İşlenecek Konular		
I. Hafta			
II. Hafta			
III. Hafta			
IV. Hafta			
V. Hafta			
VI. Hafta			
VII. Hafta			
VIII. Hafta			
IX. Hafta			
X. Hafta			
XI. Hafta			
XII. Hafta			
XIII. Hafta			
XIV. Hafta			

Ek 6: Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Olan 15 Üniversitenin Görülen Eksiklikler Tablosu

Üniversite Adı	Dönemi	AKTS	Z/S	T-U-L (Kredi)	Amaç	Öğrenme Çıktıları	Dersin İçeriği	Detaylı İçerik	Ders Kitabı / Materyal / Kaynak	Ölçme ve Değerlendirme Ölçütleri	Genel Şema	Hedefler	Dersin Bölüm Çıktılarıyla İlişki Tablosu	İngilizcesi
Adnan Menderes Üniversitesi	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+
Afyon Kocatepe Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-
Balıkesir Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-
Boğaziçi Üniversitesi	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+
Çanakkale Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Çukurova Üniversitesi	+	+	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-	+	+
Erzincan Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+
Karadeniz Teknik Üniv.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
Kocaeli Üniversitesi	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Muğla Sıtkı Koçman Üniv.	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Nevşehir Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
Niğde Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
Süleyman Demirel Üniv.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
Uludağ Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-

Ek 7: Eski Türk Dili, Yeni Türk Dili ya da Türk Dili Yüksek Lisans Programı Olan Üniversitelerde Görülen Eksiklikler Tablosu

Üniversite Adı	Yıl / Yarıyıl	AKTS	Z/S	T-U-L (Kredi)	Amaç	Öğrenme Çıktıları	Dersin İçeriği	Detaylı İçerik	Ders Kitabı / Materyal / Kaynak	Ölçme ve Değerlendirme Ölçütleri	Genel Şema	Hedefler	Dersin Bölüm Çıktılarıyla İlişkili Tablosu	İngilizcesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Ankara Üniversitesi	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Celal Bayar Üniversitesi	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Ege Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Erciyes Üniversitesi	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Osmangazi Üniversitesi	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Gazi Üniversitesi	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-	-	-
Hacettepe Üniversitesi	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
İnönü Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Mimar Sinan Üniversitesi	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-
Pamukkale Üniversitesi	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
Sakarya Üniversitesi	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-
Selçuk Üniversitesi	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Yıldız Teknik Üniversitesi	+	-	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-

Ek 8: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı Olan Üniversitelerde Görülen Eksiklikler Tablosu

Üniversite Adı	Yıl / Yarıyıl	AKTS	Z/S	T-U-L (Kredi)	Amaç	Öğrenme Çıktıları	Dersin İçeriği	Detaylı İçerik	Materyal / Kaynak	Ders Kitabı / Ölçme ve Değerlendirme Ölçütleri	Ölçme ve Değerlendirme Ölçütleri Tablosu	Genel Şema	Hedefler	Dersin Bölüm Çıktılarıyla İlişkili Tablosu	İngilizcesi
Ankara Üniversitesi	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-
Celal Bayar Üniversitesi	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Ege Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Fatih Üniversitesi	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Gazi Üniversitesi	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-
Muğla Sıtkı Koçman Üniv.	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-

ÖZGEÇMİŞ

Cengiz UYSAL 1972'de Trabzon'un Çaykara ilçesinde doğdu. İlköğretim ve liseyi Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde tamamladı. 1992- 1996 yılları arasında Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Aynı yıl Trabzon'un Dernekpazarı ilçesinde Türkçe öğretmeni olarak göreve başladı. 2003-2008 yılları arasında İran- Tahran Türkiye Büyükelçiliği Kültür Merkezinde 5 yıl görev yaptı. 2009 yılından itibaren Trabzon 88. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yapmaktadır. İyi derecede Farsça ve İngilizce, orta derecede Fransızca bilmektedir. Evli ve iki oğul babasıdır.